ARGEȘ

RADU ALDULESCU - Marți după joi

p. 16-17

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XIV (XLIX) ■ Nr. 1 (379) ■ Ianuarie 2014 ■ 4 lei ■

SCULPTURĂ MESOPOTAMIANĂ DIN SIRIA

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești și Centrul Cultural Pitești**
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Dumitru Augustin Doman

Accent ascuţit

Literatura română trece şi printr-o criză de tradiţie, ca să zicem aşa. E poate una dintre cele mai grave. Scrierile româneşte nu mai sunt traduse, iar scriitorii nu mai călătoresc în cadrul unor schimburi literar-culturale. Un exemplu mai bun, în acest sens, decât Salonul de carte de la Paris nici că există. Un eveniment la care eşti invitat, ca ţară, o dată la o sută de ani, a prins scriitorimea română scindată, boicotând din interior un eveniment altfel menit de a o scoate în lume.

Crizele literaturii române de azi

Sunt de neuitat zilele începutului de an 1990, când scriitorimea română era înnebunită de fericire pentru că tocmai câştigase libertatea de expresie, o cucerire la care nici nu mai spera vreodată. De-acum, îşi zicea, nimic nu mai stă în faţa scriitorului, totul va fi de partea lui. Va ieşi din sertare o bibliotecă de scrieri cenzurate, apoi va fi zugrăvită în culorile cele mai realiste jumătatea de secol XX aflată sub influenţa silnică a sovietelor, se va face curăţenie în ierarhia literaturii române, se vor aduce valorile la locul lor, inclusiv cele din exil etc. etc. Ei bine, acum, la exact douăzeci şi patru de ani de la entuziasmul general, lucrurile se văd puţin altfel, fervoarea proiectelor a trecut treptat în dezamăgire, iar aceasta într-un fel de resemnare obosită, prăfuită. Ca şi societatea în ansamblu, literatura română actuală trăieşte mai multe forme de criză, create în suită unele, concomitent altele. Vom încerca punctarea unora dintre ele, admiţând că, la o nuanţare, vor mai fi şi altele.

Criza lecturii. În anii '80, cum ştie orice intelectual român cu vârstă de peste 50 de ani, romancieri ca Marin Preda, Augustin Buzura, D. R. Popescu, Nicolae Breban vindeau ca pe nimic 100 000 de exemplare dintr-un titlu. Poate că unele s-ar fi vândut mult mai substanţial, de n-ar fi existat o hotărâre de sus de tot care limita orice carte la tirajul de 100 000, indiferent de cerere. Acum, un „best seller" nu depăşeşte 1000 de exemplare. (Sigur, aici nu vorbim de „marii scriitori" Mihaela Rădulescu, Tudor Chirilă sau Mihai Găinuşă, care vând zeci de mii de exemplare!). Înregistrăm aşadar cu ochiul liber o criză a lecturii, o cădere de popularitate cât se poate de spectaculoasă. Dar, în continuarea acestei căderi, putem spune că avem de-a face chiar şi cu o criză a lecturii profesioniste, în sensul că mare parte a criticilor de direcţie şi de întâmpinare din acei ani nu mai citesc, nu mai comentează. În afara cazului faimos Gheorghe Grigurcu care încă scrie cronică literară după 50 de ani de activitate critică, ceilalţi au cam pus condeiul în cui, atraşi de mirajul politicii, afacerilor etc. Iar tineretul comentator sosit între timp este încă subţire. La critica de întâmpinare intervin poeţi şi prozatori, devenind cronicari ad-hoc, şi asta în special pentru că dacă tirajele au scăzut de zece-douăzeci de ori, titlurile au crescut exponenţial. De unde observăm, tot cu ochiul liber, că ne confruntăm şi cu…

Criza valorilor. Criza lecturii profesioniste a creat confuzia de valori. Vreo mie de edituri publică într-o veselie generalizată cărţi peste cărţi, 95 la sută dintre ele fiind un fel de prestatoare de serviciu. Au dispărut funcţiile de redactor de carte, de referent, de colegii editoriale. Autorul îşi aduce de regulă cartea tehnoredactată, intră în tipar, plăteşte serviciul făcut de editură/tipografie şi literatura română s-a mai „îmbogăţit" cu un titlu. Iar din cronicile publicate în cele vreo 150 de reviste nu-ţi poţi face nici măcar vag o idee de oarece ierarhie, nici chiar subiectivă. Dacă în anii '70-80 la un roman bun se scriau în doar 10-15 reviste vreo douăzeci de cronici substanţiale şi astea de cronicari de notorietate, acum la un roman de Breban, de pildă, nu se scriu cinci cronici. Trăiască criza de valori şi mulţii grafomani! pare a fi deviza acestor vremi.

Criza instituţională erodează şi ea cu hărnicie literatura română de azi. Unele instituţii existente înainte de 1989 au dispărut, respectiv centrele de librării şi reţeaua de difuzare a presei centralizată. Poate că multe cărţi s-ar mai vinde cât de cât dacă ar mai exista centrele de librării judeţene care să comande câteva titluri şi astfel cartea ar ajunge în toate colţurile ţării. Aşa, de existenţa unei cărţi sau alteia afli doar dacă ţi-o trimite autorul sau dacă o găseşti la unul din cele două târguri anuale de carte. În privinţa revistelor literare situaţia este şi mai proastă. Nicio reţea particulară nu vrea să difuzeze gazete de literatură. Aşadar, în timp ce unele instituţii eficiente cândva au dispărut, altele întârzie să apară. Astfel, am importat tot felul de instituţii care se potrivesc literaturii române ca nuca-n perete. N-am importat însă instituţia agentului literar. Fără această curea de transmisie dintre autor, editor şi cititor, literatura română poate crea la greu capodopere, că ele vor rămâne în mare măsură anonime.

Criza economică&financiară. Din decembrie 1989, nici cei mai rău-voitori scriitori nu pot spune că ar fi cenzuraţi de cineva în vreun fel. Libertatea cuvântului este absolut garantată. În schimb, scriitorul nu mai are statut, şi asta în primul rând din motive economice şi financiare. În tot timpul socialismului, membrul Uniunii Scriitorilor avea acoperiş deasupra capului şi acces liber la bani, măcar că doar sub forma unor împrumuturi de la Fondul Literar. Sigur că scriitorii de curte Adrian Păunescu şi Eugen Barbu şi alţii ca ei luau grosul, dar şi autori absolut onorabili în epocă luau împrumuturi substanţiale pentru scrierea unei cărţi, împrumuturi care-i scuteau de griji materiale pe termene lungi. Nu mai e cazul acum. E bine că USR încă există, că încă are un sediu şi o conducere, dar din 1949 şi până acum niciodată n-a fost atât de săracă, iar membrii ei mai dispersaţi. E o criză de necontestat. Cultura română în general e subfinanţată. Bugetul Ministerului Culturii începe, an de an, de un sfert de veac cu 0,… la sută. Ce să aştepţi de la un buget care începe cu 0 (zero)? Cultura scrisă are buget desigur de 0,0…! Guvernul Chinei a anunţat că va traduce peste hotare în zece ani un milion de romancieri. Noi nu putem lansa şi promova în lume 20 pe an, iar o ediţie a ediţiilor Eminescu apare la Editura Academiei în…150 de exemplare. O televiziune titra ironic pe burtieră: „Avertisment: în emisiunea aceasta se foloseşte cuvântul cultură!"

Criza de identitate. Literatura română trece şi printr-o criză de tradiţie, ca să zicem aşa. E poate una dintre cele mai grave. Scrierile româneşte nu mai sunt traduse, iar scriitorii nu mai călătoresc în cadrul unor schimburi literar-culturale. Un exemplu mai bun, în acest sens, decât Salonul de carte de la Paris nici că există. Un eveniment la care eşti invitat, ca ţară, o dată la o sută de ani, a prins scriitorimea română scindată, boicotând din interior un eveniment altfel menit de a o scoate în lume. Aici s-ar înscrie şi goana bezmetică după un Premiu Nobel, pe care-l ratăm an de an de o sută de ani şi-l vom rata la infinit pentru că nu ştim să-l abordăm realist şi pentru că cei îndrituiţi să-l câştige ori sunt *politically incorrect*, ori sunt susţinuţi fără discernământ şi cu exces de zel, ori când îl vor primi (prin absurd), la cuvântul de mulţumire se vor declara americani, germani sau de alte naţionalităţi ori îi vor împroşca pe adversarii lor, în loc să ţină un discurs umanitar. Şi am o bănuială că Juriul de la Academia Suedeză ştie aceste lucruri. Nu mai trebuie lungită discuţia pe tema altfel dovedită a crizei de identitate a scriitorului român. Trăgând o concluzie: o literatură care nu are un Nobel în 113 ani de la instituirea lui nu are legitimitate, nu are identitate.

Momente şi schiţe din actualitatea literară

■ La rubrica *Document*, *România literară*, nr. 50/13 decembrie 2013, reproduce chiar un document, unul exemplar pentru mersul culturii în ceauşism: stenograma secretariatului CC al PCR din 1 mai 1974. Se hotărăşte soarta ziarelor şi revistelor din România. Participă toată conducerea de partid şi de stat, iar din rândul scriitorilor – Adrian Păunescu şi Octavian Paler. Nicolae Ceauşescu hotărăşte că „revista *Contemporanul* trebuie să devină o revistă politică de propagare a marxism-leninismului militant de masă". Tot el decide, în timp ce ceilalţi mai mult aprobă, ca *Flacăra* „să apară în continuare săptămânal, dar este prea mult în 32 de pagini. Să nu depăşească 24 de pagini…" Şi tot aşa, NC hotărăşte şi soarta revistelor din provincie: „*Orizont* – Timişoara – format mic, 8-10 pagini. Pe urmă, sunt aici: Piteşti (*Argeş*; n. DAD), Bacău, Braşov. Se propune format mic, cu apariţie lunară…" În principiu, de observat că Ceauşescu era informat despre profilul şi conţinutul revistelor, inclusiv ale celor culturale. Mai mult, el încearcă reducerea numărului de pagini şi a tirajului de asemenea în cunoştinţă de cauză, din motive economice, dar cu cifre în faţă şi într-o perioadă în care hârtia sosea, ca şi acum, din import.

■ Ultima dintre Conferinţele municipiului Piteşti pe 2013 a fost ţinută la Centrul Cultural Piteşti de criticul şi istoricul literar, eminescologul Nicolae Georgescu: *Eminescu, argumente pro şi contra*. Pornind de la întrebarea dacă eminescologia este sau nu o ştiinţă, de la faptul că termenul de eminescolog a apărut pentru prima dată în DEX la sfârşitul anilor '80, Nicolae Georgescu a trecut în revistă toate generaţiile de eminescologi din cultura română, subliniind importanţa acestora în (re)descoperirea permanentă a poetului, prozatorului şi publicistului Eminescu. Apoi, după ce a mărturisit cum a ajuns el însuşi eminescolog din bibliotecar la Biblioteca Academiei, N. Georgescu a prezentat o seamă de lucruri inedite din viaţa şi opera lui Mihai Eminescu, totul documentat după o viaţă de studiu pe manuscrise olografe sau pe toată presa de după 1889, de după moartea poetului. Conferinţa a fost una cu totul incitantă, în sensul că dacă timpul ar fi permis, totul s-ar fi transformat într-o polemică adevărată, cu *argumente pro şi contra…*

■ A apărut *Antologia scriitorilor piteşteni*. La 17 decembrie, ca un preambul la sărbătorile de sfârşit de an, la Centrul Cultural s-a lansat *Antologia scriitorilor piteşteni* (Editura *Tiparg*, 2013), proiect finanţat de Primăria Piteşti şi realizat de criticul literar Nicolae Oprea, cu un cuvânt de salut din partea primarului Tudor Pendiuc. Au vorbit despre evenimentul editorial Nicolae Oprea şi Carmen Dumitrache, directoarea Centrului Cultural. Antologia cuprinde nu mai puţin de 50 de autori (poeţi, prozatori, critici), structuraţi în trei secţiuni: 1) membri ai Filialei Piteşti a USR, 2) membri ai altor filiale, 3) nemembri sau viitori membri ai USR. Volumul reprezintă o premieră, acum fiind strânşi între două coperte toţi scriitorii care dau identitate literară municipiului Piteşti. Au fost prezenţi în mare măsură autori din antologie, dar şi public iubitor de cultură care se simte la CC Piteşti ca acasă. **(DAD)**

actualitate

Gheorghe Grigurcu

Talent, caracter

Dumitru Augustin Doman: *Care este raportul dintre caracterul şi talentul scriitorului? Poate fi receptată fără rezerve o carte valoroasă scrisă de un autor amoral/imoral? Sau – ca-ntr-un fel de mutație a valorilor etice – opera se salvează în timp, chiar dacă autorul ei a fost odios? Dar poate rămâne pură, estetic vorbind, opera unui scriitor lipsit de caracter?*

Întrebări dure, întrebări care, în ciuda stăruinţelor unor literaţi îndeobşte cu musca pe căciulă, de-a le pune în surdină, continuă a ne stărui în conştiinţă. Păcatul prin cuvântul scris e un păcat greu. Cred că în loc de a-l diminua, talentul scriitorului îl accentuează precum un fundal contrastant. Unele nume care n-au rezistat compromisului cu autoritatea comunistă, C. Noica sau C. Ţoiu, au dat de înţeles că autorii care s-au opus compromisului şi l-au veştejit la confraţii lor n-ar fi făcut mare lucru: „isprava" creatoare contează singură, afirmau ei, atitudinea morală având un rang secund. Ba chiar cele două virtuţi îndeobşte n-ar prea face casă bună. Să se fi gândit cumva, egotic, la ei înşişi? Dar am impresia că un şir de autori, de la Blaga şi V. Voiculescu la M. Ivănescu, Leonid Dimov, Radu Petrescu, Goma, I. Negoiţescu le cam încurcau calculul speculativ. Dacă i-au avut în vedere pe Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca, atunci se cuvine precizat neapărat un lucru: aceşti importanţi directori de conştiinţă au scris şi ei suficient de mult pentru a marca o direcţie majoră a unei epoci dintre cele mai frământate. Pot fi în linişte raportaţi la un T. Maiorescu, a cărui „ispravă" scriptică s-ar cuveni – nu-i aşa? - şi ea acuzată de niscaiva neajunsuri: lipsa unor monografii, a unor „cercetări" docte care să ia ochii prin volumul lor (nu-l învinuia un Adrian Marino pe N. Manolescu că are cărţi „subţiri cât o lamă"?). Şi apoi compromisurile scriitorilor noştri în cadrul comunist nu sunt otova. Ele corespund câtorva faze ale evoluţiei procesului îndoctrinării, în care grila cenzurii ca şi măsurile punitive împotriva nesupuşilor au cunoscut variaţii. În „anii grei", care nu se întind doar pe un singur „obsedant deceniu", cum a pretins obedientul Marin Preda, ci pe aproape două, nu se putea publica nimic fără să poarte pecetea apăsată a „mesajului" politic, fără să emane un suflu „mobilizator", cât mai „mobilizator" cu putinţă. Împrejurare ce i-a obligat (vorba vine!) şi pe câţiva autori de prim-plan să cedeze. Noroc, mare noroc că M. Sadoveanu, T. Arghezi, G. Călinescu, Camil Petrescu şi-au scris cea mai mare parte din operă înaintea maleficului pact cu o concepţie care, evident, o contrazicea (altfel cât de schilodită ar fi ajuns!). Noroc aşijderea că un Petru Dumitriu sau un Eugen Barbu au produs şi cărţi cu şansa de-a rămâne. O perfidă acuză adusă celui ce vă vorbeşte a fost aceea că ar fi „negat", „demolat", chiar aşa: „demolat" marile valori. De unde până unde? Deplorând scrierile şi declaraţiile scriitorilor de seamă ajunşi sub zodia „realismului socialist", n-am avut o clipă stupida intenţie destructivă ce mi se pune în cârcă, în absenţa, se vede bine treaba, a unor contraargumente mai onorabile. Niciun rând din ce-am publicat nu e în măsură a valida aserţiunile lui E. Simion şi ale câtorva ciraci ai d-sale, reluate cu o tristă consecvenţă ani în şir, aflându-se într-un impas al replicii polemice intenţionate. De altminteri ex-preşedintele Academiei Române, respingând cu sistem revizuirile, s-a instalat în postura de lider al unui conservatorism autoritar, bătrânicios…

La un moment dat, foarte probabil din motivul confecţionării unei feţe externe mai favorabile, regimul totalitar a iniţiat o aproximativă liberalizare. Ea a echivalat cu o veritabilă erupţie de talente, ilustrând aportul câtorva generaţii, care s-au înghesuit în decursul unui scurt răstimp pentru a se afirma. A urmat însă, din păcate, o nouă „strângere a şurubului" ideologic, care, e drept, n-a anulat complet relativele libertăţi culturale dobândite. Acum intervine un nou fenomen, cel al supralicitării în materie de subordonare la cerinţele oficialităţii (uneori doar presupuse, într-un melanj cu gesturile de adulare a unor culturnici de vârf, dispuşi a-i recompensa pe cei cu fruntea plecată la maximum). Un soi de gratuitate a compromisului. Era într-adevăr necesar ca vârstnicul cărturar, putrefiat de erudiţie, Edgar Papu să înalţe stindardul protocronismului sub care s-a grăbit a se strânge noua garnitură de oportunişti? Era într-adevăr necesar ca N. Balotă, distins erudit şi d-sa, să descindă până la a oferi pagini de propagandă „de subţire", apărute în **Scînteia** ca şi în alte periodice foarte apropiate cârmuirii, până acolo încât să facă figura unui „cap" al descalificantei prestaţii în cauză? Un colaboraţionism la spartul târgului! E drept că au sărit peste cal şi alţii, mai înalţi în grad, îndată după 23 august. Nu s-au grăbit atunci să închine panegirice lui Stalin un G. Călinescu sau M. Sadoveanu? Să menţionăm că autorul **Bietului Ioanide**, cu toate avansurile făcute partidului, menite în intenţia sa de a-l propulsa nu doar pe arena literară, ci şi pe cea politicească (se visa un mentor absolut şi un deţinător al unor mari demnităţi precum, bunăoară, C. I. Parhon), a rămas un păgubos. Scos de la catedră, încolţit de cenzură, atacat brutal în presa care nu admitea nicio ripostă, va fi meditat cu amar, în ultimii ani ai vieţii, la preţul compromisului. În paralel, s-a produs o serie de supraevaluări. Pe de-o parte, au ajuns prompt la o deosebită preţuire o mână de tineri „şaizecişti" în frunte cu Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ion (Ioan) Alexandru, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu, receptaţi de unii confraţi entuziaşti ca o lamură a poeziei reînviate, dar îmbrăţişaţi cu astuţie şi de autorităţi, înscrişi din oficiu pe lista „realizărilor socialismului", care nu putea a nu triumfa şi în creaţie. Cei astfel întâmpinaţi n-au întârziat a-şi arăta gratitudinea faţă de partidul protector. Fie raliindu-se ideologiei unui comunism „reciclat" prin diversiunea naţionalistă (care nu făcea decât să contrazică flagrant principiul său internaţionalist!), fie aducându-i partidului ardente omagii, plusând prin celebrarea „genialului" său cârmaci. A luat naştere astfel o întreagă literatură de luminozităţi trucate, de imnuri pe bandă rulantă ce sunau agreabil în auzul atent al „forurilor". S-a detaşat din pluton histrionicul Adrian Păunescu, a cărui indenegabilă înzestrare s-a transformat într-o portavoce a cultului personalităţii dictatorului. Profitor la culme al conjuncturilor, înainte ca şi după decembrie 1989, paradigmă rea a „succesului" la care ar putea duce o asemenea conduită cinică. Dacă un Radu Gyr, poet de căpetenie al taberei opuse, a suferit crâncen, până la ani lungi de oribilă temniţă, sub Carol II, sub Antonescu, ca şi sub comunişti, iată că bardul de la Bârca şi-a strecurat până la urmă, impudic, obezitatea simbolică prin toate posibilele filtre ale istoriei şi ale justiţiei. La rubrica supraevaluărilor înregistrate de „epoca de aur", nu-i putem omite nici pe marii tenori ai comunismului stalinist-dejist de până la „liberalizare", E. Jebeleanu şi Geo Bogza, la care se alătură ceva mai tânărul M. Preda, răsfăţaţi în calitate de „clasici în viaţă", ajunşi să adulmece nobelizarea. Alături de „genialoidul" autor al **Necuvintelor**, un Eminescu, cum ar veni, al construcţiei socialiste, dacă nu, cum s-a spus, mai presus de acesta... Am fost cel dintâi care a exclamat, la finele anilor '60, într-un articol din **Luceafărul**, care a stârnit o anume rumoare, că „împăratul e gol!" Recent, am avut satisfacţia de a-mi vedea confirmată opinia de o perspicace analiză neconvenţională a lui Cristian Tudor Popescu… Bântuia pe atunci o megalomanie insuflată de imaginea conducătorului suprem, îngânată în lotul literaţilor de ambiţii dilatate în aşa chip încât critica se vedea aproape fără excepţie împinsă la elogiul compact, rezervele fiind inhibate până la refuzul presei de-a le tipări. Vorbesc şi din propria-mi experienţă.

Bântuia pe atunci o megalomanie insuflată de imaginea conducătorului suprem, îngânată în lotul literaţilor de ambiţii dilatate în aşa chip încât critica se vedea aproape fără excepţie împinsă la elogiul compact, rezervele fiind inhibate până la refuzul presei de-a le tipări. Vorbesc şi din propria-mi experienţă.

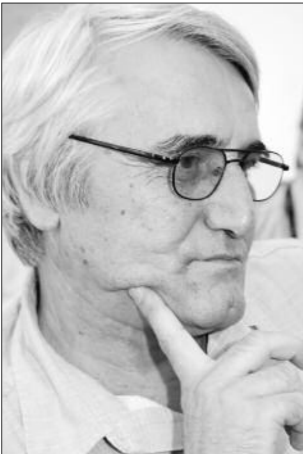
Dacă, bunăoară, un Marin Preda avea grijă de a-şi „aranja" romanele de la o ediţie la alta în aşa fel încât să proptească linia partidului în perpetuă repoziţionare, are loc şi o altă manifestare a subordonării literaţilor. Una oribilă. E vorba de grupul de foşti deţinuţi politici, supuşi terorii în aşa grad încât au acceptat a scrie fără a crâcni, la comandă, lucruri în stridentă opoziţie cu ceea ce au reprezentat ei ca intelectuali, ca fiinţe cu un profil civic, în **Glasul patriei**. O publicaţie imundă, destinată exclusiv „uzului extern". Nichifor Crainic, Ion Vinea, Radu Gyr, Păstorel Teodoreanu ş.a. se sileau a susţine acolo, cu texte hărăzite celor ajunşi în Occident, că România ar fi păşit într-o epocă paradiziacă. Şi nu doar atât, lansându-se în injurii, nu o dată ca la uşa cortului, la adresa „trădătorilor" transfugi, a „lichelelor" anticomuniste. N-am impresia că există o filă mai întunecată a publicisticii româneşti decât aceasta. Un gen de experiment Piteşti, efectuat cu condeiul… Circumstanţă în care, departe de a dezarma, exilul se fortifică. Radio Europa liberă mai cu seamă devine o tribună a libertăţii sugrumate în patrie, cu un glas ascultat de „masele largi populare" tot mai dezamăgite. Tribună la care apar, alături de faimosul cuplu Monica Lovinescu-Virgil Ierunca, aşa-zişii disidenţi precum Paul Goma, Dorin Tudoran, Dan Culcer, care au prilejul de a rosti adevărul. O optică generoasă îi împiedică însă pe cei doi corifei să distingă trăsăturile ambiguităţii la câţiva autori din ţară, care, conform zicalei cu mielul care suge la două oi, doreau a intra în graţiile postului de radio de la Műnchen şi totodată a rămâne în cele ale partidului-stat. O ceaţă mediatică produsă de regim, ca şi, desigur, depărtarea, distorsionează o vreme realităţile. După evenimentele din decembrie, Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca recunosc că au supralicitat calitatea unor Eugen Simion, Marin Sorescu, Andrei Pleşu, Augustin Buzura, ca şi a altora, care nu întârzie, la rândul lor, a lua sfidător distanţe faţă de cei ce le-au acordat un preţios gir moral. Criticii Europei libere săvârşesc astfel o salutară revizuire a revizuirilor. Apele se despart de uscat, definitiv.

Să constituie o constantă atracţia către putere a intelectualilor în vogă? Să fie o astfel de ispită, pe tărâm autohton, un reziduu al duhului fanariot? Oricum, după răsturnarea dictaturii, faptul a cunoscut o nouă confirmare. Mai greu explicabilă, poate, pentru cei stăpâniţi de un elan lustral al schimbării, nu chiar surprinzătoare pentru cei ce-i întrezăreau premisele. Îndată după înscăunarea puterii „de tranziţie", dominate de Ion Iliescu, s-a ivit sub lumina reflectoarelor, ca şi cum abia ar fi aşteptat un semnal în culise, o nouă echipă de inteligenţi disponibili, care au căpătat cât ai clipi din ochi demnităţi şi onoruri: Andrei Pleşu, Augustin Buzura, Marin Sorescu, E. Simion, N. Breban, Mihai Botez, Aurel Dragoş Munteanu. Cum ar veni, încredere contra încredere! Ceea ce a echivalat cu o abilă

(continuare în pag. 9)

litere

Nicolae Oprea

Cronica întârziată

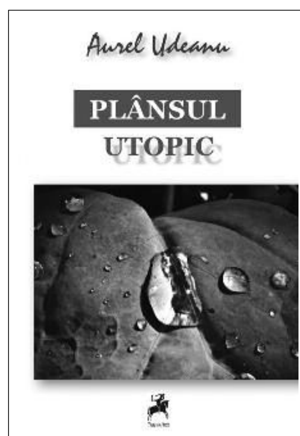
Utopie şi eros

Chiar dacă nu-i sunt străine strategiile congenerilor postmodernişti şi modalităţile specifice ce ţin de parodie, ironie şi autoironie, înclinaţie ludică etc., Aurel Udeanu şi-a modelat poetica proprie mai degrabă la şcoala neo-modernismului postbelic.

Adeseori, căile sinuoase ale vieţii, pragurile bolilor de neocolit sau capcanele refugiului provincial sub obsesia perfecţiunii întârzie ieşirea în lume a scriitorului. Este şi cazul târgovişteanului prin adopţie Aurel Udeanu care a pus punct căutărilor de laborator abia după 40 de ani. El debutează, aşadar, la vârsta când prozatorii îndeobşte se hotărăsc să-şi publice manuscrisele îndelung finisate. Născut într-un 15 ianuarie de rezonanţă eminesciană cu vreo cinci decenii în urmă în comuna Uda din Argeş (de unde preia pseudonimul), Aurel Curcă (pe numele adevărat) s-a stabilit în fosta cetate de scaun a Târgoviştei după absolvirea Şcolii Normale din Câmpulung Muscel. (În paranteză fie zis: în calitatea mea de scrib specializat în cronologia scriitorilor, sunt puţin derutat de anul naşterii inserat pe coperta a IV-a a ultimei cărţii, care îl îmbătrâneşte pe Udeanu cu aproape un deceniu; dar cred că e o şicană de computer prin inversarea ultimelor cifre; sau poate datarea eronată apare de la volumele anterioare?). Format în umbra prozatorilor inovatori din Şcoala de la Târgovişte (Radu Petrescu, M. H. Simionescu, C. Olăreanu), ucenicul autodidact publică la început o scriere insolită cu aspect de jurnal de idei, *Când Dumnezeu Se exilează în tine* (Brumar, 2005), situată la întretăierea dintre proză confesivă, eseu filosofic şi lirică dramatizată.

Prin reducţie, *Când Dumnezeu...* se poate defini ca eseu liric despre viaţă/lume, timp, dragoste şi moarte prin raportare la divinitatea creştină (teme majore pe care autorul le abordează subiectiv fără teama deja-spusului) impregnat de ideologia sceptic-nihilistă cioraniană. *Tratat de descompunere, Ispita de a exista* sau *Istorie şi utopie* sunt cărţile lui Emil Cioran pe care bănuiesc că poetul-prozator le-a citit pe îndelete. Fiindcă eseistul percepe aievea viaţa ca „stare de nesinucidere" şi triumf al ne-autenticităţii, tinzând să se refugieze în Utopie şi Ficţiune. Dincolo de Cioran, substratul filosofic al eseului compact se întemeiază, după toate indiciile, pe surse diverse, de la Platon până la Nietzsche, apoi Blaga filosoful şi mai încoace. Cert este că Aurel Curcă Udeanu (aşa semnând, indecis, primul volum) va accepta, la modul cioranian, utopia salvării prin poezie, care poate susţine *tentation d'exister*. Drept urmare, optează pentru exprimarea lirică în cărţile care alcătuiesc un triptic omogen, atât tematic cât şi stilistic: *Femeia din creierul fiecăruia* (Brumar, 2008), *Edenul din doamna* (Limes, 2010) şi *Plânsul utopic* (Tracus Arte, 2013). În chip semnificativ, doi prozatori optzecişti de excepţie, afini ai poetului, sunt chemaţi să flancheze primele două volume: regretatul Gheorghe Crăciun cu un moto-cheie la primul volum („creierul ştie că trupul ştie mai mult") şi Radu Aldulescu, cu o prefaţă pătrunzătoare la al doilea despre condiţia femeii izgonite din Eden.

În ultimul volum din trilogia lirică, *Plânsul utopic*, Aurel Udeanu creează aceeaşi atmosferă erotizată prin insistenţa asupra acuplării („ascensiunea mea în grota dintre picioarele tale lungi") în expresii fruste, sfidând ipocrizia lectorilor pudibonzi, fără să uzeze de limbajul licenţios, ci, dimpotrivă, poetizând întruparea nurilor: „Luneca pe libertăţii înfăşurată toată-n lumină/ i-am luat coapsele lungi umplute cu petale/ strunjite de zei i le-am sechestrat/ în ochiul meu trecător am eliberat-o de ele/ am…" Mai pregnantă devine aici utopia erotică: *„atât de frumoasă de perfectă*/ baletând pe independenţei în mini/ încât subit am avut revelaţia/ senzaţia acută irepresibilă/ că ea nu are trup/ este doar o idee/ un tipar o formă pe care/ ochiul meu o umple cu carne". Se conturează, în fond, profilul atracţiei sexuale prin feminitatea imaginară (nu ideală) sau Femeia-Idee („am obosit să pun între coapsele tale/ ceea ce doar în creierul meu este/ în triunghiul tău echilateral să-mi ratez/ de fiecare dată întâlnirea/ cu *el*"). Astfel încât relaţia erotică înseamnă pentru subiectul liric o şansă a cunoaşterii de sine prin *Celălalt*, dublul feminin „neesenţial" - în sensul decelat de Simone de Beavoir în *Al doilea sex*. Cu alte cuvinte, amorul devine experienţă cognitivă şi posibilitate (se-nţelege, utopică) de a eluda Căderea din Paradis în ceea ce poetul denumeşte *subceresc*.

Într-un grupaj unitar care formează nucleul discursului amoros cu substrat metafizic, construcţia feminină are şi un nume, Nataşa (trec peste iniţiala minusculă uzată de autor), un fel de *rusoaică* gib-mihăesciană provenind din imperiul sovietic, femeia „augustă existentă doar în creierul meu". Acestea sunt, în fapt, cele mai frumoase poeme ale volumului: *sunt momente când ora nu mă mai încape*, *mai frumoasă decât un incest, nataşa s-ar vrea avută, au explodat în floare cireşii, cu braţele cruce pe sâni, există o nataşa albă virgină* ş.a. (În concepţia poetului cu rost organic, titlurile poemelor reprezintă şi primul vers). Sunt înscenări lirice în care poetul uzează de ironie sau devieri caricaturale cu tendinţe, uneori, de misoginie („ ea este doar un maldăr de carne" sau „vehicolul meu de carne spre paradis"), culminând cu pastişa parodică după poezia proletcultistă a lui George Lesnea *Partidul e-n toate cele ce sînt*: *„nataşa e-n toate*/ e-n cele ce sunt/ şi fără voia lor/ întârzie pe-acest pământ./…/nataşa este-n piciorul ei gol/ ridicat pe masă velin/ este-n buruienile ce vor creşte/ mâine pe noi în ţintirim./…/ nataşa e-n pletele ei de înger blond/ e-n masa negeluită pe care doarme/ eu stau şi o veghez/ şi o tencuiesc pe nataşa (o idee)/ cu carne!"

În cadrul disputei dintre vocea interioară şi lume, în genul unui actualizat *giudeţ al sufletului cu trupul*, experienţa iniţiatică sub pavăza erosului se consumă prin asumarea sentimentului tragic al morţii, pe fundalul existenţei efemere sortită de creatorul divin. În poezia lui Udeanu, raportarea omului la Dumnezeu implică doar reminiscenţe de religiozitate, întrucât este abordată din perspectivă ontologică. *El* sau *Cel-ce-te-a-trimis-în-Existenţă*, cum era denumit în *Când Dumnezeu Se exilează în tine*, apare astfel umanizat, dar rămâne la fel de intangibil şi surd în faţa *plânsului utopic* al omului-poet care vrea să-şi redobândească, după intensele trăiri din existenţa-infern, condiţia adamică dinaintea Căderii („ce nevoie avu să aducă să trimită/ în această existenţă (în acest infern)/ ceea ce deja conţinea? Vreau să aflu/ să ştiu să gust să înfulec să diger/ apoi…")

Chiar dacă nu-i sunt străine strategiile congenerilor postmodernişti şi modalităţile specifice ce ţin de parodie, ironie şi autoironie, înclinaţie ludică etc., Aurel Udeanu şi-a modelat poetica proprie mai degrabă la şcoala neomodernismului postbelic. Ecouri din Nichita Stănescu sunt detectabile uneori până la nivel imitativ, precum în poemele *a fi a fire* sau *mi-am pus mâinile amândouă pe burta ei*. Din pleiada interbelică, modelele tutelare evocate fugar sunt Blaga al misterului („este expertă în augustul blaga/ ştie că fără ‹‹cenzura transcendentală››…"), psalmistul Arghezi („în seara asta dezgropată din arghezi") şi Bacovia pesimistul („m-a trimis sfântul g. bacovia"). Autorul *Plânsului utopic* a reuşit să-şi contureze timbrul personal prin asimilări organice şi delimitări laborioase, forând în adâncime problematica existenţială a pendulării dintre naştere şi moarte, sub semnul erosului, şi a relaţiei cu dumnezeirea. Oricum, cred că, prin acest volum, şi-a încheiat trilogia poetică omogenă şi tinde spre alte zări. Maturitatea artistică demonstrată în acest ciclu îl arată apt pentru alte experienţe revelatoare.

NiOprea

Evenimente la Uniunea Scriitorilor

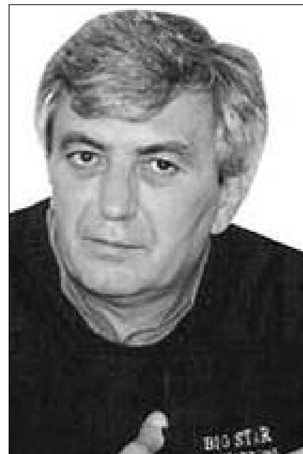
A treia ediţie a Galei Poeziei Române Contemporane s-a desfăşurat în seara zilei de 10 decembrie 2013, de această dată nu la Ateneul Român, ci la Alba Iulia, în cadrul festiv al Sălii Unirii din Cetate. În selecţia preşedintelui U. S. R., acad. Nicolae Manolescu, care a fost şi moderatorul dezinvolt al recitalului, au citit poeme reprezentative 16 poeţi din toate generaţiile contemporaneităţii, predominant fiind „desantul" optzeciştilor. *Lista lui Manolescu* pe 2013 – din care regretăm că lipsesc poeţii piteşteni – a fost următoarea: Aurel Rău, Ion Pop, Vasile Igna, Marko Bela, Vasile Dan, Gellu Dorian, Adrian Alui Gheorghe, Ion Tudor Iovian, Ioan Moldovan, Ion Mureşan, Aurel Pantea, Arcadie Suceveanu, Petre Tănăsoaica, Lucian Vasiliu, Rita Chirian, Vlad Moldovan.

A doua zi, tot la Alba Iulia, a avut loc şedinţa Consiliului Uniunii Scriitorilor din România. La propunerea preşedintelui U.S.R., au fost aleşi următorii membri ai Comisiei de validare, răspunzători pentru primirile în Uniune în următorii cinci ani: Dan Cristea, Mihai Zamfir, Mircea A. Diaconu, Petru Cimpoeşu, Răzvan Voncu, Alex Goldiş, Gabriela Gheorghişor, iar ca rezerve, Dumitru Chioaru şi Radu Pavel Gheo. Comisia de validare îşi va stabili un regulament de funcţionare care va preciza şi lista completă a revistelor acreditate (unde se pare că figurează şi revista *Argeş*).

În aceeaşi întrunire, a fost ales Juriul naţional pentru premiile Uniunii Scriitorilor din România, care vor fi acordate în 2014 pentru cărţile apărute de-a lungul anului 2013. Componenţa acestuia este următoarea: Gabriel Coşoveanu, Dan Cristea, *Nicolae Oprea*, Ioan Holban, Mircea Mihăieş, Livius Ciocârlie şi Daniel Cristea-Enache; rezerve fiind Iulian Boldea şi Vasile Dan.

Al. Cistelecan

Joc în doi (din Oaș)

Pe bordura primului volum al lui Ion Petrovai (*Pasărea cu ochii-n lună*, Editura Dacia, Cluj, 1996), Mircea Petean îl consacră ca pe un fel de ”haiduc al poeziei” ce pătimește din ”nostalgia obîrșiilor”. Pe coperta celui de-al doilea (*Glasul rădăcinii*, Editura Dacia XXI, Cluj, 2010), Gheorghe Grigurcu îl confirmă, identificîndu-i poetului, devenit între timp doctor în multiculturalismul maramureșean, ”un soi de haiducie temperamentală”. În dosarul de note critice de la capătul ultimului volum vine cam cu aceeași impresie și Adrian Popescu, remarcîndu-i lui Petrovai ”o energie comprimată care explodează periodic în elanuri vitaliste”; sau, cum zice tot acolo Dan Grădinaru, poeziile lui Petrovai sunt din ”tradiția poeziei rurale ardelenești a datului cu *barda*”. Sunt impresii manifeste, imediat justificate de poeme ca evidențe. Le împărtășesc și eu, cu voia dvs. - ultimul pe listă. Grigurcu mai zice că poetul ”dă glas unei energii ce se străduiește a se struni” – iar cu asta marchează chiar disonanța din interiorul poeticii lui Petrovai. Căci, de fapt, de o disonanță e vorba în măsura în care poetul vrea să împace două poetici care nu se suferă una pe alta: una a temperamentului, de năvală barbară și clocot vital, alta de ”cultură”, orientată spre delicatețea cu prețiozități și spre gramatica de suave. Ar trebui să prevaleze poetica temperamentului, dacă profesiunile confesive ar fi cu adevărat asumate; Petrovai pare a fi pentru poetica de revărsare, nu de prelucrare; cel puțin așa declară în *Pirguirea* din primul volum: ”Ulciorule/ Asemeni ție/ Vreau să mă vărs/ În poeme/ Pînă-n clipa golirii”. Din aceste tropisme ale revărsării ies versurile (și imaginile) de vînjoșenie, sanguinare și bărbătoase; dar imediat intervine cenzura celeilalte poetici și adaugă un acord de gingășii și prețiozități: ”Cerul își varsă sîngele/ În fîntîni/ Săpate lîngă drumuri.// Pe tipsia verde/ Adorm/ Buchetele de fluturi roșii” etc. (*Acuarelă*). Aceeași grandoare vitalistă domesticită în suavități funcționează și în versurile de mitologizare maramureșeană (care e la Petrovai programatică, un întreg ciclu din primul volum – *Pe drumuri voievodale* – devotîndu-se unei reconstituiri muzeistice a Maramureșului tradițional și construind din cuvinte un muzeu al satului), unde aplombul vitejesc e îndulcit în diafane: ”Din lacrimi de voievozi/ Au crescut stejarii/ Ce-i port pe umeri/ Ca pe adînci lumini;/ Niciodată ei/ Nu ne pot părea/ Plopi triști/ Ori sălcii ce se-nclină/ Din mult prea mărunte pricini” (*Statornicie*). Cînd face simbioza celor două poetici Petrovai contopește radicale dramatice absolut cu suavități și tandre. În mare, însă, poezia s-ar vrea sacrificială, dureroasă, exercițiu de jertfă: ”Strunele/ Au sîngerat degetele.// Săgețile cîntecului/ Au ucis/ Păsări cețoase” (*Poveste cu păsări ucise*). Ca performanță, temperamentul focos bate, firește, dulcețurile și duioșiile.

Glasul rădăcinii (și el programatic) nu schimbă combinația și nici proporțiile, ceea ce poate însemna că poetul se încrede în eficiența rețetei. Imaginea vînjoasă, cu cosmice convocate anume spre a fi diafanizate, rămîne criteriul vitalist al versului, în vreme ce suavitățile poartă cu sine criteriul de grație/grațiozitate: ”Cu părul pieptănat de vînturi/ și brațele încinse de iubire - / asemenea fetelor -/ strigate prelung către cer/ vorbele pămîntului/ devin înalte” etc. (*De strajă vremii*). Din felul cum le combină, Petrovai pare a se defini ca un uriaș delicat, la care imaginile de febră vitală se transformă în ”eleganțe” și arabescuri suave: ”Lacrimi verzi/ cad/ în brațele florilor// aromele-n desfrîu/ adapă/ mînzul de catifea.// albastrele ierburi/ se trezesc/ sub umbre sfîrtecate” (*Pastel de dimineață*). Nu totdeauna însă vorbele mari (verbele tari) își fac treaba; adesea ele fac doar propagandă emfatică, prestînd, strict, dramatism estetizat și retorizat: ”Visele/ apun/ strivite de liniști/ amurgurile/ plîng/ înjughiate de stele” etc. (*Echinox*). De obicei acceleratorul acesta dramatic funcționează doar în efecte de retorism: ”Sîngele violet al soarelui/ se dizolvă tainic/ în rîurile nopții.// Pieptănat de codri/ caierul de aur/ înjunghiat de sulițele pămîntului/ se prăbușește sîngerînd” etc. (în general e cam multă sîngerare în poeziile lui Petrovai). Fără a se lăsa înduioșat și contaminat de decepționismul la zi, Petrovai face în continuare poezie pozitivă despre patrie (”În toate cîte sunt, sub neatinsul soare/ Limpede lumină n-am găsit/ Precum în dulcea țării alinare/ Și-n rodul mîinii celor ce-au trudit” etc. – *Patria*). Nu m-ar mira ca tocmai aceste poezii patriotice, deși cam învechite, să-l ducă la o notă aparte. Căci va fi, probabil, singurul poet încă încîntat de patrie. Și ultimul.

*

Într-o permanentă dispoziție de versificație omagială și evocativă, ca pe vremurile vechi, se află Maria Bonea. Versurile ei sunt probă de virtuozitate afectivă și de generozitate ocazională (și ocazionată), pe un concept – ca să zic așa – restaurat al poeticii de revărsare. Inima plină (sau sufletul) dă pe din afară și dă direct pe versuri, căci afectele au de la sine ritm și muzicalitate. George Vulturescu, care-i prefațează cărțile, zice de primele volume ale Mariei Bonea (*Răsunet de baladă* și *Ecouri peste arc de timp*, din 1997, respectiv 2006) că ar cuprinde ”experiență de viață și povețe înțelepte, candoare și îndemnuri pilduitoare”. De acestea se găsesc și în *Universul copilului-minune* (Editura Maria Montessori, Baia Mare, 2007) în care, zice tot Vulturescu, ”universul copilăriei” e ”înțeles ca o stare paradisiacă” iar conduita versurilor e ”didactică”. Arhimandritul Emanuil Rus de la Bixad evidențiază și el această conduită, mutînd accentul pe educația creștină și subliniind că Maria Bonea ”militează direct sau în subtext pentru promovarea, încă din copilărie, a unor valori creștine autentice asupra cărora Biserica Ortodoxă atrage în mod constant atenția”. Valorile acestea sunt cele pentru care militează toate bisericile creștine (și nu doar ele), ceea ce ar fi trebuit să se vadă cel mai bine chiar de la Bixad: ”iubirea față de aproapele nostru, acordarea de sprijin celor aflați în nevoie” etc. Într-o formulă ce mixează maxime și citate din celebrități cu poeme de compoziție proprie (și care e păstrată în toate cărțile), Maria Bonea chiar ceea ce zic cei doi face. În bună creștină, ea-și prefațează cartea cu o invocație (”Ajută-Mă, iubite Tată,/ S-ajung din urmă-nțelepciunea,/ Să înțeleg, măcar, în treacăt,/ Cum din Nimic făcut-ai lumea” etc. – *Moment de meditație*) și apoi, sub protecția ei, desfășoară reverii de amintire, meditații pe teme și versificări de precepte. Deși ”copilăria” domină între teme, destule poezii trec dincolo de obiectivul acesteia și fac exerciții mai grave de devotament, omagiind virtuți valabile pentru toată lumea (cum e *Puterea gîndului*: ”În labirintul încărcat de meditații,/ Cuvîntul-miracol și gîndul/ Pătrund și-n zona delicată de grații./ Gînduri, gînduri ne-ncetat se cern,/ Prin algoritmii limbii, spre creierul etern” etc.). Sau valorificînd calendarul spiritual (ca și pe cel afectiv): ”Griji cotidiene rămîn în urmă,/ Ca-ntr-un zadarnic deșert,/ Dispare din suflet orice furtună/ Cînd iar conjugăm împreună:/ Mă ierți și te iert” etc. (*Vinerea Mare, Vinerea de Paște*). Nu-s de lipsă între omagiate peisajele, pictate în descripția naivă de pe vremuri: ”Scrutez în treacăt munții falnici,/ Îi simt înalți, tot mai departe,/ Și-i văd cu ceru-ngemănați,/ O linie parcă-i desparte” etc. (*Copii, ne cheamă munții*). Există, firește, și o întinsă partitură de album, căci asemenea dedicații asigură un bogat catalog de ocazionale: ”Eu cred că prietenia/ Mi-a ieșit în cale;/ Mi-a spus-o blîndețea/ Privirilor tale” etc. (*Prietenie*).

Copilăria, sunet sublim (Editura Eurotip, Baia Mare, 2008) merge întocmai pe linia de dinainte, poezia fiind înțeleasă, cum bine zice George Vulturescu, ca ”o continuare a *pledoariei de la catedră*”. Volumul se suprapune peste cele de dinainte făcînd împreună – zice tot Vulturescu – o ”monografie a copilăriei”. Totuși, în ciuda titlurilor programatice, temele copilăriei se rarefiază și versurile devin mai degrabă ”versuri de/și pentru adulți”, chiar dacă versificația își păstrează naivitatea. ”Temele” fac tot mai mult corp comun cu persoanele care le inspiră și poeziile se adecvează la dedicația specificată, rămînînd mereu un mic fond de incidente biografice care le justifică și le motivează. Firește că textele vor să transceandă această motivație, dar ea rămîne mereu transparentă, așa că versurile nu se pot desprinde de ”ocazia” care le-a provocat și direcționat. Lucrul nu e de rău, căci se asigură astfel un suport biografist pe care poeziile rulează ca momente de grație sau recunoștință (în genul ”Oricum, trimis-ai fost de sus ca să mă vindeci,/ Readucîndu-mi iar condeiu-n mîna dreaptă” etc. – *Surîsul sideral*). E drept că și alunecă adesea în poezia strictă de album: ”O dată-n viață te-ntîlnești/ Cu steaua magică-a iubirii/ Lăsîndu-ți sufletul să cearnă/ Doar curățenia simțirii” etc. (*Steaua magică în viață*). Și în sfaturi versificate: ”Înfruntă-ți of-ul în tăcere,/ Să uiți mereu de-a ta durere” etc. (*Trecînd marea cea mare*). Aerul creștinesc domină întreg volumul (alături de cel prietenesc) iar Ștefan Doru Dăncuș o și laudă pentru această opțiune de vers. (Întrebîndu-se cam disperat: ”Cine mai dedică astăzi, lui Dumnezeu, poezii?”. Oho, muuultă lume, prea multă chiar. În locul Domnului, nu m-aș plînge).

Ca un copil inspir parfumul din grădină (Editura Inspirescu, Satu Mare, 2013) e și ea de aceeași factură cu precedentele, iar Vulturescu remarcă pe bună dreptate că ”spontaneitatea e înlocuită de *pledoarie*” și că ”dedicațiile pe un album” s-au înmulțit pînă la a deveni dominante. Lucrul era de așteptat de vreme ce dispozitivul de versificație era gata pregătit și aștepta doar o ocazie potrivită pentru a se declanșa. Iar asemenea ocazii survin, firește, la tot pasul. Căci fiecare persoană e o ocazie și fiecare persoană/ocazie e prilej și pretext de meditație: ”Ce ți-e, omule, viața?/ Drumul tău e viața ta” etc. (*Sublimul, farul vieții*). Firește că persoana cea mai importantă și mai productivă liric e cea divină și de sentimentul înfiorării în fața ei e iluminată întreaga atmosferă a poeziei: ”În marea timpului, abisu-n tăcerea deplină/ Lumina-și așteaptă,/ Presimt reperul unic, Marea Taină,/ Spre care lumina-n speranță se-ndreaptă” etc. (*Lumină călătoare*). Maria Bonea are vîrsta poetică a primelor noastre poete și face casă bună cu primele ardelence dedicate versului, preluîndu-le și temele și nostalgiile și vocabularul sentimental: ”Să nu-ți uiți casa părintească/ Fiindcă-i loc sfințit de dor,/ E locul tău întotdeauna,/ E darul sfînt, nemuritor” etc. (*Tărîm străbun*). În atîta generozitate și duioșie revărsată pentru toți și peste toți, e loc însă și pentru diafane satire literare (dedicate, firește, criticilor literari, căci cine să fie de vină pentru nedreptățile literare?!): ”Îți mulțumesc, distinse critic,/ Că-n al treilea mileniu/ Mi-ai dat premiul cel mare/ Neacordîndu-mi nici un premiu” (*Epigrama I*). Nu știu cine-a fost ingratul, dar își merită mustrarea.

Cînd face simbioza celor două poetici Petrovai contopește radicale dramatice absolut cu suavități și tandre. În mare, însă, poezia s-ar vrea sacrificială, dureroasă, exercițiu de jertfă...

Maria Bonea are vîrsta poetică a primelor noastre poete și face casă bună cu primele ardelence dedicate versului, preluîndu-le și temele și nostalgiile și vocabularul sentimental...

cronici

Liviu Mățăoanu

aveam pe peretele din sufragerie un pantof roşu imens

trei metri pe un metru şi jumătate (originalele din

camera mea aveau 512 pe 114 cm / altul 480 pe 85 cm)

îl văzusem mai demult la antonie popescu / într-o vizită.

pe stradă / în lăuntrul zidului e linişte / revolta a căpătat

pe stradă / în lăuntrul zidului e linişte / revolta a căpătat
un sens invers / eram tânăr şi treceam parcă involuntar
pe lângă zidurile părăsite / treceam şi aşezam bucăţile de
piatră dislocată / erau multe / am văzut că nu le puteam
pune mereu la locul lor / aşa că am început să le scriu
pe spate cu cifre săpate adânc;

mai târziu le spălam / mama mă striga / mă îndemna
să mănânc / ca să nu uit mi-a montat un ceas mare
pe casa cea mai arătoasă / pe limbile lui îmi uscam deseori
hainele;

o ascultam / - când mă uitam la ea nu puteam decât
să lustruiesc / să sterg părţile de praf / să mut lichenii
la umbră / mă mai duceam la o terasă
era înaltă şi se vedea oraşul de sus;

le vorbeam prietenilor / gesticulam
mâncam raci fierţi
împreună / scobeam în carapace
ca într-o orbită;

despre stele doar adăugam
comentarii / desenam
romburi pe masă / la colţul de dedesubt
trăgeam o linie de sus în jos / în afară.

pe seară / îmi sunam prietenii
le trimiteam fotografii
din natură / discutam mai ales detalii
despre nori / frunze / iarbă.

am experimentat cam cât e de greu
să refaci un cuvânt / vers.

era mult mai greu să ştergi hainele de atingeri involuntare
cel mai simplu era să le clătesc / praful alb se aşeza
de la sine pe jos / fotografiam urmele tălpilor / memoram
toate momentele zilei / făceam un album pe care
îl lăsam în podul casei.

nu mă aşteptam să mă ia mai nimeni în seamă / ştiam

nu mă aşteptam să mă ia mai nimeni în seamă / ştiam
că nu interesează să povestesc despre visele pe care
le aveam in vis / despre visele pe care le visam uneori
noapte de noapte / mă trezeam mai liniştit / parcă
aşa mă gândeam la tine cu mai multă culoare
din ce în ce mai multă culoare / ajunsesem la
16 milioane de culori pe fiecare amintire.

aveam pe peretele din sufragerie un pantof roşu imens
trei metri pe un metru şi jumătate (originalele din
camera mea aveau 512 pe 114 cm / altul 480 pe 85 cm)
îl văzusem mai demult la antonie popescu / într-o vizită.

nu uitam de ziua de mâine
dar aşezam obiectele din vitrină
azi / pentru ziua de azi;

apoi eu mă aşezam pe fotoliu
pe scaun / pe canapea
priveam aceleaşi obiecte vreme
îndelungată / evitam cuvântul „ava".

caii de bronz rămâneau la locul lor
erau împrumutaţi pe viaţă
şi subînchiriasem unul / aveam grijă
de ei de când m-am născut.

în altă zi îi ascultam pe prietenii mei / unul dintre ei
fusese într-o excursie fantastică / avea multe amintiri
şi fotografii / le privea şi ne explica / drumeţiile chiar erau
descriptibile;

alţi doi prieteni fuseseră împreună la pescuit / în deltă
dormiseră adânc în fiecare noapte / dimineaţa se trezeau
deja vâslind spre locuri numai de ei ştiute.

pe deasupra se auzea un fâşâit / un fermoar tras de o mână
nevăzută.

în fiecare zi număram casele de pe stradă / priveam numerele

în fiecare zi număram casele de pe stradă / priveam numerele
să văd dacă s-a mai adăugat vreunul / multe se ascundeau
la soare în spatele altora / asemeni unui prieten invitat
la masă / asemeni unei iubiri nocturne şi împlinite;

îmi vine să mă apuc de construit case / (suficienţa
părea mai degrabă o doamnă bătrână pe care o saluţi
din respect);

când te vedeam pe stradă
mă gândeam la o linişte perfectă
mă gândeam la demoni albi;

poate în altă zi / sub priviri
vor cădea imagini revoltătoare
cu tine picior peste picior
cu tine întinsă / plein air
aproape desăvârşit;

gândurile mele au zburat / au urmat
cuvintele scrise ieri / pe stradă
tinerii sunt dezinteresaţi
pielea femeilor este crăpată.

e o nebunie să mi te arăţi
goală / ţi-au înroşit trandafiri
pe picioare / pe palme.

e o nebunie să treci pe lângă
abatoare zâmbind / poate doar mirosul
insuportabil să te mai trezească.

treceam pe autostradă / vizitam oraşe mari / am văzut
un autocar în flăcări / crede-mă – înăuntru ardea o fecioară
striga şi ne făcea cu mîna / martorii spuneau totuşi că era un tânăr
cu plete / dar sânii ei erau frumoşi / ascuţiţi.

am oprit lângă un izvor / mi-am amintit că vis-a-vis de
casa mamei / deasupra intrării casei din faţă
era o uşă pentru un balcon care lipsea.

m-am udat pe faţă / fusesem livid /.../ .../ .../...

(tocmai văzusem un film / neguţătorul din veneţia / singur / şi
trebuia să-l povestesc amicilor orbi).

striga la copil şi se apropia de el / greşise / traversase periculos

striga la copil şi se apropia de el / greşise / traversase periculos
copilul îi răspundea / parcă imitând sunetul unui avion
ce trecea pe deasupra / chiar trecea un avion pe deasupra / luneca
uşor ca un fulg / srălucea ca o stea care apune în clipa următoare;

m-am apropiat de bărbat / m-am aşezat lângă el să văd
care este mai înalt / mai avea o palmă / comparaţia
se desfăşura până la capăt;

cred că este potrivit să aşez o imagine cu un copil roşcat
într-un text potrivit pentru un cântec:

arăta ca un cascador care filmează o scenă în flăcări / râdea
la noi şi dădea din mâini / te iubea ca pe mama lui
era singurul care lumina adevărul ca într-o peşteră
„nu / nu pleca afară
lasă-i pe alţii să fie primii / nu
te apropia prea mult în urma lor;

se vor întoarce buimăciţi înăuntru
şi vor călca totul în picioare / abia după
aceea poţi trece peste cadavrele lor
să vezi frumoasa curte / frumoasa gradină
în care se odihnesc câteva sarcofage.

nici nu trebuie să asculţi întrebările
doar răspunsurile consemnate / pe filele albe
pe care se odihnesc fluturii.

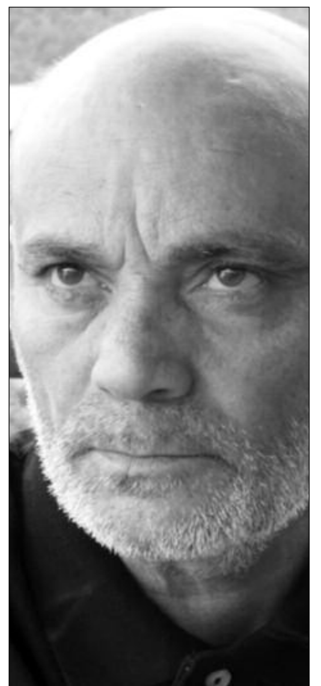
iei frumos un creion / apesi cu arătătorul
pe cap / şi desenezi conturul fiecărui fluture
şi pe fiecare aripă să scrii un răspuns".

aştept primăvara / se vor scutura florile
am să scriu un poem despre iarna tristeţii
despre iarnă pur şi simplu.

aştept primăvara / e trecut de 11 / va apărea negreşit după 10 / în
fiecare zi cineva se scutură în faţa casei / chiar înainte de prânz
se coc fructele / facem cercei din .../... .../.../ ...

poesis

Nicolae Jinga

GLISSANDO

„Facă-se voia Casei de Savoia”, zice Arpentorul,
binedispus, „în dimineaţa asta simt nevoia
să mă smeresc şi să mărturisesc!
Sunt un îndrăgostit de când mă ştiu
de tot ce mişcă, de întregul viu; dintr-o
predispoziţie matricială; dintr-o perenă
fervoare nevrotică. Deşertul meu lăuntric
e salvat de mirifica oază erotică. Aţi văzut:
când iubeşti, eşti uşor şi pluteşti.
Cât de bătrân ai fi, întinereşti. Ignori
suferinţa şi ţii la distanţă, cu graţie,
plăgile timpului. Nu există decât un acum
confiscat de obsesia ta funciară. Ai un ou
şi-l cloceşti cu întreaga fiinţă-n cuibarul
noetic, de taină…”, zice Arpentorul,
gesticulând, deschizând patetic braţele
şi-mbrăţişând un oaspete invizibil.
„Mi-am deschis inima frumuseţilor vieţii
şi nimic altceva; dintr-o complicitate
ancestrală cu zorii, îndoiala şi misterul.
A fost o investiţie pe termen lung.
Trebuia să străbat toate vârstele-acestei
empirice gnoze şi le-am străbătut.
Pot acum să privesc înapoi sine ira

et studio…”
Ieri străbătuserăm văi şi urcaserăm
dealuri, ocoliserăm câteva stâne de oi
cu zăvozi arţăgoşi, ca-ntr-un târziu,
pe-nserate, să dăm de acea singuratică
şură cu scara proptită de podul cu fân:
unde, odată urcaţi şi sleiţi de puteri,
înveliţi în poloage, îmbătaţi de esenţe
florale şi de aerul tare pompat în plămâni,
adormirăm buştean. Zorii sosiră cu-aceleaşi
mustrări şi căinţe-ancestrale filtrate prin
sitele minţii din care s-a scurs, ca o păcură
grea, întunericul. Spre dimineaţă visarăm
saloanele-acelui castel din Boemia,
după care tânjeşte Arpentorul şi pe care,
în somn, deseori, ni-l arată cu degetul, „unde
tot vom ajunge cândva”, zice el,
„chiar dac-ar fi şi după moartea noastră,
ca biete fantome sosite acolo să bântuie
dintr-un mai bun viitor…”
E sfârşit de septembrie. Micul dejun l-am
luat în grădina aceasta cu struguri, cu mere
şi pere şi prune şi nuci şi moşmoane cât
pumnul de ţânc. La moşmoane, Apaticul
Ochi de la Centru strâmbă din nas, în timp ce
Urechiascuţite înfulecă zdravăn din ele,
plescăind, morfolind, mormăind ca un urs.
„Mai întâi am iubit un salcâm”, zice Arpentorul,
cu acel ocultat şi rarisim tremolo în voce.
„Un salcâm pripăşit într-un mediu ostil:
într-o râpă deschisă de marile ploi pe o
coastă de deal. Un salcâm oarecare,
răzleţ şi firav, dar al meu, întrucât
vremuiseră-n el întrebările; şi eu apărusem
pe lume în rana deschisă a veacului meu;
şi mie-mi săpa rădăcinile crivăţul ideologic…
Un biet pribeag mi-a povestit cândva,
punctând cu amănunte tenebroase,
logodna lui, căsătoria lui şi absolut trăznitul,
căznitul mariaj cu cireşul pietros mărginind
bătătura. În ce mă priveşte, am traversat
o fantastică vârstă-totem, pe când acel pribeag
a traversat, de-adevăratelea şi pentru totdeauna,
o stradă doar, dar blestemată stradă,
către ospiciul de vis-a-vis…
Mai întâi am iubit un salcâm, apoi o carte,
apoi o fată… Acel salcâm suav s-a prăpădit,
cartea-ntr-o zi a fost de negăsit, fata m-a
părăsit pentru un tânăr de-o seamă cu mine,
ceva mai norocos, fără-ndoială, gropar o
viaţă-ntreagă la Cimitirul Bellu,
de vreo doi ani încoace un foarte bun hingher
într-un bogat oraş din Englitera…. Pendulăm
permanent, zice Arpentorul, între imperative
luminoase şi ancorarea-n zone-ntunecoase,
între spiritul apolinic, solar, conştient de
sfinţenia imnelor vieţii şi sumbrul spirit
dionisiac, selenar, controlat de instinct
animal, de unde şi dezordinea fiinţială
generatoare de sincopă – atât de necesară
deşteptării într-o mai limpede realitate…
Cât de adâncă-i taina întâmplării! ,
ai un drum de făcut şi Elena din Troia
îţi iese-nainte cu neînchipuit de dulci
cuvinte. Vorbesc despre eticul pur
triumfând în păcatul estetic…
Zice-se, vai, c-am iubit mai întâi sânii maicii!
Într-atât mă orbea lăcomia de lapte încât
plescăitul teribil din buze, la sfârc, trezea în
părintele meu o abia reţinută mânie. Ar fi-
ncercat într-o zi să mă smulgă din braţele
maicii. „Măi, mi-ar fi zis, îţi iau ţâţa, m-auzi?!”
M-aş fi-ntors către el, l-aş fi plesnit peste
mâini şi-aş fi scos, printre giingiile ştirbe şi
roze, din vârful limbii de guşter, stropindu-l
cu lapte matern, un scurt şi incredibil „Şit”,
care l-a bulversat, l-a năucit”…
O boare de sminteală ia cu asalt grădina.
Urechiascuţite dă tonul: ţopăie ca un urangutan,
se ţine cu-amândouă mâinile de burtă şi
emite-n trei timpi un sfredelitor şi molipsitor
hi-hi-hi. Scos din stupida-i facondă, Apaticul
Ochi de la Centru emite şi el, repetat, în
aceiaşi trei timpi, un behăit gutural de berbec
sinodal: ho-ho-ho. „Şit!”, îl imită Pepino
pe-Arpentor şi se sparge de râs, înfundându-se-n

tot mai înaltele lui hă-hă-hă-uri. Mimând
surpriza şi nedumerirea, Arpentorul se-ntoarce
către mine: „Padre, îmi zice el mieros, garantam
că eşti om serios. Ai luat-o pe urmele ăstora?!...
Vroiam s-ajung la frontiera noimei,
la bine-ascunsa taină a sufletelor noastre”…
Cu surâsul scurgându-se-ncet de pe faţă, înfig
privirea în pământ şi tac. Printre sughiţuri şi
lacrimi de râs, pierzându-se-n lungul grădinii,
Urechiascuţite emite-n văzduhuri cu voce
înaltă acea singulară formulă absconsă şi
discutabilă din Rugăciunea Domnească: „Et non
inducas nos in tentationem!”... „Et non inducas
nos in tentationem!”... „Et non inducas nos
in tentationem!”…

Mai întâi am iubit un salcâm, apoi o carte,
apoi o fată… Acel salcâm suav s-a prăpădit,
cartea-ntr-o zi a fost de negăsit, fata m-a
părăsit pentru un tânăr de-o seamă cu mine,
ceva mai norocos, fără-ndoială, gropar o
viaţă-ntreagă la Cimitirul Bellu,
de vreo doi ani încoace un foarte bun hingher
într-un bogat oraş din Englitera….

"Ar trebui descoperită o nouă frumuseţe"

Dialog Iolanda Malamen – NICOLAE COANDE

Nu m-a bătut niciodată gândul să plec de aici, iar dacă am venit dinspre Caracal am făcut-o fiindcă, nu-i aşa, trebuie să mergem nesmintit spre... Occident (vestul Caracalului este Craiova, nu Bucureştiul, iar Vestul ideal este Timişoara, unde am locuit cândva un an. Ce curios, acolo nu l-am văzut pe Robert Şerban!).

(urmare din numărul trecut)

Mi-a plăcut cartea ta de note de călătorie din Germania.

Cartea asta reprezintă reverenţa mea, inclusiv intelectuală, în faţa politeţii teutonilor care mi-au acordat bursa Heinrich Böll în iarna anului 2003. Am scris *Fereastra din acoperiş. Un anotimp în Westfalia* cu nostalgia celui care a stat patru luni într-una din camerele casei unde a locuit Böll timp de 17 ani: la Langenbroich, o micuţă localitate din ţinutul Eiffel, la 60 de kilometri de Köln. Marele scriitor se retrăsese în ţinutul mamei sale, excedat de zgomotul din metropola germană şi acolo şi-a scris o parte din cărţile sale importante. Din 1989, Fundaţia Böll, cu sedii în majoritate landurilor germane, a iniţiat acolo un program de burse după ce fiul lui Böll, René, a pus la dispoziţia fundaţiei casa lăsată lui moştenire.

Au sosit aici până acum peste 100 de artişti plastici, scriitori şi traducători din întreaga lume. Printre aceştia au fost, cel puţin până acum, şi patru români, între care poetul Vasile Baghiu şi pictoriţa Dora Cojocaru. Ce pot să-ţi spun referitor la lunile petrecute acolo? E impresionant să simţi că poţi scrie şi gândi în linişte într-o ţară străină care-ţi asigură totul pe durata bursei. Primeam atâţia bani într-o lună cât un ministru harnic din guvernul României! Am întâlnit în Langenbroich, localitate unde în 1974 sosea însuşi Soljeniţîn, scriitori şi artişti plastici din Albania, poetul Agron Tufa, Ucraina, artistul plastic Serghei Yakunin, Nigeria, poetul Tony Kan, Cuba, scriitoarea Elvira Rodrigues Puerto sau Turcia, scriitorul şi jurnalistul kurd Zeynel Abidin Kizilyaprak. Cel din urmă făcuse cinci ani de puşcărie fiindcă militase pentru drepturile kurzilor şi mai avea încă probleme cu regimul de

la Ankara. În luna cât am stat aproape zilnic de vorbă, la unul din regalurile lui culinare (era un bucătar excelent!), nădăjduia ca Turcia să accepte anumite reguli impuse de UE pentru a se putea întoarce la Istanbul, unde locuiau părinţii săi. A şi făcut-o între timp, poate a şi publicat cartea lui despre Kurdistanul istoric. Comentam cu el căderea lui Saddam şi era bucuros că americanii şi britanicii îl puseseră la punct pe Saddam, dar în clipele de amărăciune îi critica pe ultimii pentru faptul de a fi împărţit Kurdistanul istoric Siriei, Irakului şi Turciei.

Nu pot să închei scurtul meu memento nostalgic fără să le amintesc aici pe prietenele Sigrun Reckhaus, managerul care se ocupa de programele noastre, frau Ludwig Waltraud, profesoară pensionară care mi-a dat cele mai bogate amănunte despre istoria fundaţiei şi Marga Fraikin, nemţoaica veşnic veselă şi entuziastă a excursiilor cu maşina şi cu piciorul prin toată regiunea. Evident, profesorul doctor de limbă germană Achim Jaeger, din Düren, şi soţia sa de origine română Anne, au fost doi dintre cei mai preţioşi oameni pe care i-am cunoscut acolo: Aachen-ul studenţiei lui Achim, aşa cum mi l-a arătat el la pas, este un oraş unde aş vrea să revin întotdeauna.

Craiova e spaţiul vital, locul unde ai ales să trăieşti...

Nu m-a bătut niciodată gândul să plec de aici, iar dacă am venit dinspre Caracal am făcut-o fiindcă, nu-i aşa, trebuie să mergem nesmintit spre... Occident (vestul Caracalului este Craiova, nu Bucureştiul, iar Vestul ideal este Timişoara, unde am locuit cândva un an. Ce curios, acolo nu l-am văzut pe Robert Şerban!).

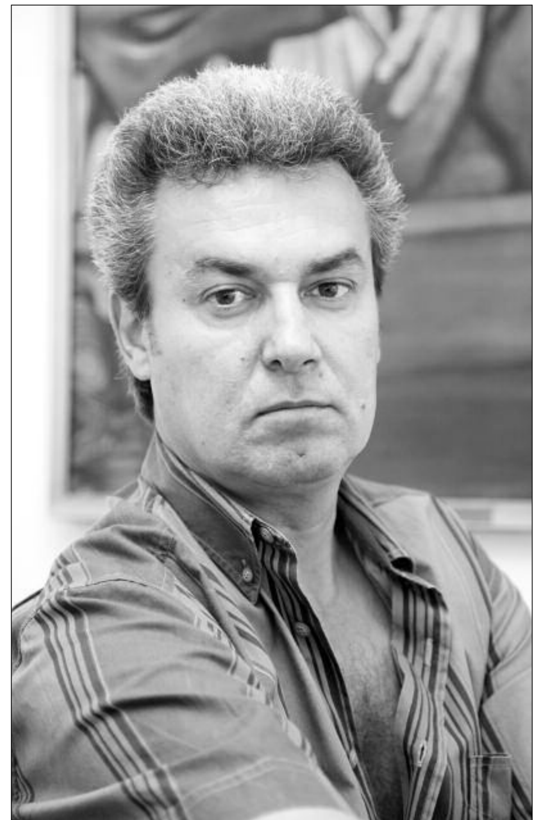
Craiova, spaţiu himeric mai degrabă decât vital, este oraşul pe care l-am dispreţuit „sincer" în volumul „Fincler", în poemul dedicat totuşi cu dragoste acestei „Venus a gunoaielor", oraşul în care m-am îndrăgostit şi am suferit niţeluş, oraş scund, de câmpie folclorică, atunci când vine vorba de o anume grandoare spirituală (vorbesc de timpii de azi), în care poţi găsi totuşi, dacă ai nas bun, oameni de calitate cu care să stai „la schimbarea ideilor". Acum că prietenul meu cel mai bun, un demitizator al spiritului de *mitici* al oraşului, Adrian Buz, a plecat la Bucureşti îmi spun că viaţa nu mai poate fi trăită aşa, că mă voi transfera la altă echipă mai demnă, că voi deveni colaborator la „Le Monde" şi nu la amărâtul de „Cuvânt şchiop al Libertăţii", că, în fine, voi ieşi, vere!, precum Tucă din împresurarea Caracalului. Şi totuşi, nu voi pleca, bre! Ajunge un Tucă la un car de oale! E prea multă inteligenţie la Bucureşti sau la Bruxelles ca să mă mai adaug şi eu plusvalorii înregistrate în capitale vane. Rămân aici, în propriul meu maquis, să fac revista Teatrului Naţional, „SpectActor", prima după o sută şi ceva de ani, acum că Patrel Berceanu a plecat grăbit să cunoască adevărurile eterne. Şi să beau cu amicii o cafea la cafeneaua armeanului Agop. Şi de ce n-aş rămâne la Craiova, dacă la Calafat trăieşte, înconjurat de gâşte olteneşti, al căror ficat a rezistat eroic aviarei, însuşi Mircea Dinescu?

Cum reacţionezi la poezia scrisă de tineri?

Decât să bat câmpii şi să îndrug verzi şi uscate pe tema noului concept de literatură tânără propus de noua generaţie, mai bine să fac lista cu poeţi pe care i-am premiat, împreună cu George Popescu, criticul literar, Adrian Buz şi Xenia Karo la ultimele ediţii ale concursului naţional de poezie „Tradem", de cinci ani încoace. Majoritatea acestor poeţi a debutat între timp cu cărţi care au însemnat ceva în aceşti ani şi sper ca unele dintre ele să însemne ceva şi după 2020: Mihai Ene, Petrişor Militaru, Silviu Gongonea, Rita Chirian (recent distinsă cu premiul de debut Mihai Eminescu), Irina Roxana Georgescu, Oana Cătălina Ninu (şi ea distinsă, mi se pare, cu premiul de debut Mihai Eminescu), Diana Geacăr, Ovidiu Gligu sau Violeta Ion. Recent, am investit încrederea juriului în poeta Georgiana Diaconiţă, din Botoşani. Veţi mai auzi de ea. Evident, nu sunt Nicolae Ţone, marele susţinător al poeziei tinerilor, dar fac şi eu ce pot, după ce m-am lăsat de scris cronici de întâmpinare la cărţile poeţilor debutanţi.

Ce putem spera de la cuvântul scris?

Aş zice, ce poate el spera de la noi? Să-l folosim cu acea ardenţă care să străbată minţile surde ale celor care cred că acel „La început a fost Cuvântul"a fost transmutat, alchimic, de marele Goethe în „La început voi pune Fapta". Este marea capcană a vremurilor moderne, aceea în care cad şi conservatorii şi liberalii şi toţi libertarienii abonaţi la ideea de bine individual şi progres mecanicist obştesc. Goethe nu făcea decât să anunţe domnia cantităţii, ideal

demonstrată de autorii Tradiţiei relevată în capetele câtorva maeştri – pe care îi vom recunoaşte cândva. Nu mă interesează să practic un soi de discurs teozofico-scientist, dar nu cred în ideea progresului neţărmurit: poate că am ajuns pe lună, dar omul moare la fel pe pământ. Istoria umanităţii, aşa cum o cunoaştem noi, este un fragment, o schijă care trece prin noi fără prea mari consecinţe, decât aceea, catastrofică uneori, că ne face să credem că noi o mânuim. Fals. Suntem, la ora de faţă, închişi într-o paranteză a înţelesului de Dumnezeu şi a celui de istorie, ca durată lungă. Tot ce ştiu, pe urmele gnosticilor moderni de la Princeton, este că omul nu a murit încă niciodată. Lumea, ca loc şi carte deschisă, ni se arată ca splendoare totală abia după ce o părăsim. Nu citim lumea atâta timp cât trăim, alfabetul ei ni se refuză.

Până atunci, lumea noastră, a fiecăruia, e o ştire de ziar, cu, eventual, o fotografie în negativ. Prin cuvânt, inclusiv scris, rămâne lumea, chiar dacă fraza aceluiaşi Iova trebuie să ne dea de gândit: „lumea e ceva cu care nu mă pot întâlni".

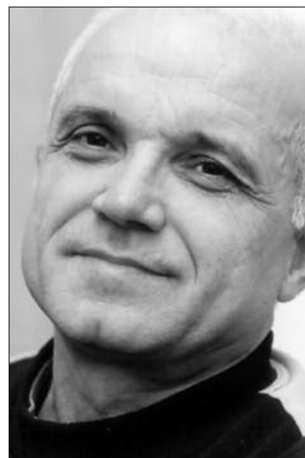
În prezent literatura ar trebui să se ridice la nivelul realităţii (Eugène Ionesco).

În prezent, *omul* ar trebui să se ridice la acest nivel sesizat de dramaturgul căruia Slatina i-a ridicat statuie (ce-ar mai fi râs, vorba lui Mincu, s-o vadă!). Dar, dacă insişti, literatura îşi desemnează propria realitate, aşa cum îi este dat scriitorului care o produce s-o vadă cu vederea lui. Sunt greoi, aşa că revin: când în capul omului este o plăcuţă funcţională după care (zice Jung) omul poate cunoaşte dumnezeirea, întrucât i-a fost implantată chiar de către Dumnezeu, realitatea pe care o vede acest „animal fără pene" (un grec, am uitat care...) este atât de înrobită materiei din care se pare că este, totuşi, făcut, încât te întrebi dacă omul nu şi-a băgat o şurubelniţă în cap şi şi-a scos plăcuţa de înmatriculare. Circulăm ca bezmeticii prin viaţă cu aerul că suntem nemuritori şi nu vedem că ni s-a terminat de mult benzina. Când ni se întâmplă să observăm cu adevărat că nu mai avem nimic al nostru – de ce, te întreb, ne întoarcem faţa nedumerită spre „Instructor" şi cerem doar să ne certifice faptul că suntem ai Lui? Una dintre „poruncile" gnosticilor de la Princeton (şi erau/sunt ditamai savanţii care ştiu cât lapte au supt stelele) este şi asta: „să descoperi o nouă frumuseţe". În prezent, literatura ar trebuie să descopere asta... dacă poate.

Încolo, salutul meu fratern celor care ştiu că domnia stă în ce ştii, nu în ce deţii!

Bine că e Gigel, și nu Dorel

Liviu Ioan Stoiciu

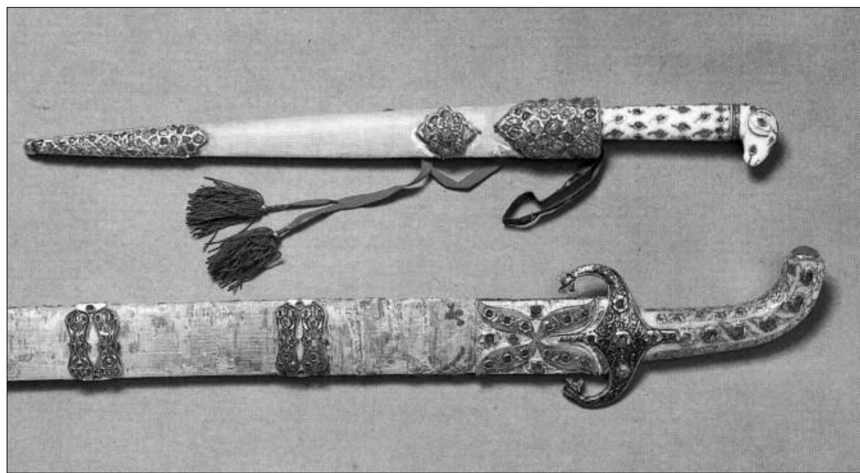
Nu-mi vine să cred: la Ministerul Culturii e anunțat (în zi de 13 decembrie, când scriu aceste rânduri) un nimeni nou ministru, cu un prenume predestinat – Gigel (Știrbu, deputat). Citesc și o declarație amuzantă a lui Andrei Pleșu: *„După mine, Gigel e foarte potrivit pentru o funcție care cere anvergură europeană. La noi e plin de Gigei în toate posturile și în toate instituțiile. Un Gigel în plus nu mai contează”*. Rugat să comenteze la cald afirmația lui Andrei Pleșu, Gigel Știrbu a precizat că este *extraordinar de mândru* de numele lui și că „le mulțumește părinților că i l-au dat”! E vesel. Mă gândesc imediat: Gigel e un prenume intrat în DEX online (în „definiții din dicționare neoficiale”), ia să vedem: Gigel, gigei – „gigolo, bărbat care întreține relații sexuale contra cost”. Pardon de expresie. Bine că e Gigel, și nu Dorel (cel bătut în cap, care distruge tot, sau face senin „boacăne” neverosimile – îl auzi și te apucă mila când se stinge lumina în clipuri publicitare: Doreleee!). Andrei Pleșu, fost ministru al Culturii, a mai declarat acum: *„Nu am auzit niciodată de domnul ăsta, Gigel (Știrbu), ori la Cultură îmi imaginez că ar trebui să apară totuși și personaje care au un anumit curriculum în domeniu”*. La care Gigel Știrbu îi răspunde: *„Nu cred că trebuie să dețin două premii Nobel ca să conduc Ministerul Culturii”!* Două premii Nobel! Mare gogoman. Gigel, ministrul Culturii, e tare pe poziții, e o propunere a PNL și a condus Comisia de Cultură a Camerei Deputaților… Personal, îmi fac sincer cruce, conștientizând abia acum cine conduce Cultura în Parlament: Gigel (Știrbu), la Camera Deputaților, și Georgică (alt prenume predestinat pentru Cultură) Severin, din partea PSD. Doi anonimi, fără nici o legătură personală cu cultura română. Sunt intrigat, nicăieri, nici un scriitor în Comisiile astea de Cultură de la cele două Camere? Mă uit pe Internet să le văd componența: la Camera Deputaților e vicepreședinte (de la minoritatea sârbă) un scriitor, totuși, poetul și prozatorul timișorean Gvozdenovici Slavomir, e membru al USR (e și premiat al USR), iar membri, doi foști miniștri ai Culturii, poetul maghiar Kelemen Hunor și Th. Paleologu (rămas „fiul lui tata”, care a publicat câteva cărți de eseuri și publicistică), nu știu dacă sunt amândoi membri ai USR. Sunt și doi muzicanți aici, Mădălin Voicu și Mihai Sturzu. Dar la Comisia de Cultură de la Senat? E și aici un membru al USR, poeta-blondă Gabriela Firea, plus ziaristul „de renume” Sorin Roșca Stănescu, sau regizorul de film (care a publicat și cărți) Sorin Ilieșiu… Slabă recoltă de scriitori de limbă română în Parlament: dacă n-ar fi talentatul Varujan Vosganian, prim-vicepreședinte al USR, senator (fost ministru, gata să fie executat penal), nici n-ar exista – degeaba îl pun la socoteală pe poetul UDMR Marko Bela (chiar dacă e președintele filialei Tg. Mureș a USR), el scrie exclusiv în maghiară…

(O paranteză – în aceeași zi, seara, am găsit pe blogul lui D. Aug. Doman o excelentă tabletă pe aceeași temă, îl citez: *Astăzi comemorăm 30 de ani de la moartea lui Nichita Stănescu. Toată dimineața am căutat prin documentele mele o evocare pe care-am scris-o cu ani în urmă și n-am găsit-o. Dar, am dormit o oră după-amiază și cum, în România, dacă ațipești puțin, ceva iremediabil se întâmplă, aflu că în locul onorabilului (totuși) domn Daniel Barbu, lovit la creier de HIV, la Cultură a fost propus Gigel cel știrb… Mai aflu acum că olteanul de la Slatina a avut în Parlament o inițiativă legislativă prin care să se legifereze că plagiatul fără voie nu e plagiat! Cum direcțiile județene de cultură au trecut sub egida consiliilor județene, Gigel nici nu mai are ce conduce, și totuși Gigel la Cultură este o glumă sinistră*... Eram la un pas să abandonez continuarea acestui text; și așa n-am idee dacă revista *Argeș* își continuă aventura în 2014, sponsorizată de Primăria Pitești; fiindcă trăim vremuri de austeritate anticulturală incredibilă pentru un guvern USL; însuși ministrul liberal al Culturii, Daniel Barbu, se știe, a tăiat din septembrie 2013 subvenția de stat alocată anual revistelor USR, lăsând în aer orice perspectivă de apariție a lor; acum, după demisia politrucului de proastă calitate morală Daniel Barbu, renaște speranța că revistele USR ar putea primi în 2014 subvenția de stat pe mâna noului ministru Gigel Știrbu, dacă nu cumva, vorba prozatorului citat, *Gigel la Cultură este o glumă sinistră*… Dacă tot am început acest text, îl voi duce până la capăt)

Ce voiam să observ e că la Ministerul Culturii nu mai sunt trimiși scriitori (avizați) să fie miniștri, ci activiști de partid (din ograda PNL, acum). Sigur, n-ar trebui să mă mire, fiindcă am avut alt exemplu recent de numire pe post în cultură, tot prin PNL, la Institutul Cultural Român-ICR, în persoana unui alt nimeni… „diplomat”, cu nume predestinat și el: Lilian (Zamfiroiu), extras din custodia UNESCO. Astfel, îi avem pe Lilian la ICR și pe Gigel la Ministerul Culturii. Unul, turnător la Securitate, după cum singur a recunoscut, altul fost preot (Adrian Papahagi l-a întrebat acum dacă mai este preot, a fost caterisit sau s-a răspopit? N-a primit răspuns public). Mare minune, asemenea lui Lilian, Gigel are și el legătură cu UNESCO (deci, ar trebui să cânte pe limba ambasadorului UNESCO, N. Manolescu, președintele USR), fiind și „președintele Comisiei permanente comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru relația cu UNESCO”! Vreau să cred că noul ministru al Culturii, Gigel Știrbu nu va călca pe urmele predecesorului, Daniel Barbu, un dușman agresiv al USR (lasă că și-a dat în stambă, în stil extremist, la întâlnirile organizate de doi… scriitori: la „Cafeneaua critică” a lui Ion Bogdan Lefter, când i-a etichetat drept naziști pe protestatarii anti-exploatării Roșiei Montane, și la dezbaterile cu public ale lui N. Coande de la Teatrul Național din Craiova, când a vrut să atragă atenția asupra bugetului meschin acordat Ministerului Culturii în 2014 și că, în schimb, bolnavii HIV/SIDA au prea mulți bani alocați; așteptăm cu cinism să fie pus la zid, tot de un scriitor, și Gigel Știrbu, să schimbăm din an în an ministrul Culturii; știți că USL, în doi ani de guvernare, l-a avut ministru al Culturii, alungat de Agenția de Integritate, și pe prozatorul-actor Mircea Diaconu, dovedit benefic pentru USR, instituție nebugetată de nimeni – el a făcut o lege, de exemplu, pentru închirierea Casei Vernescu, care să asigure un venit USR; păcat că USR n-are noroc de chiriași).

PS. Am așteptat de vineri, 13 decembrie până în seara de luni, 16 decembrie, când premierul Victor Ponta a anunțat că-l acceptă ministru al Culturii pe Gigel Știrbu: *„E adevărat că la discuția cu domnul Antonescu i-am spus că mi-aș fi dorit o persoană cu mare prestigiu cultural, pentru că Ministerul Culturii are un anumit specific. Nu pui doar omul de la partid. E postul PNL, nu-mi permit să resping propunerea colegilor liberali”*. Ar fi culmea să-l respingă pe ministrul Gigel-PNL taman președintele țării, Traian Băsescu, în zilele următoare. Venind Crăciunul și cele 11 zile libere acordate bugetarilor, m-am grăbit să predau acest articol redacției *Argeș*, să nu încurc lumea. Între timp, am vorbit la telefon cu marea poetă Angela Marinescu, care m-a asigurat că e mai bine să avem ministru la Cultură un *nescriitor*, care să se ocupe de administrație, nu de tras sfori literare, eventual.

Personal, îmi fac sincer cruce, conștientizând abia acum cine conduce Cultura în Parlament: Gigel (Știrbu), la Camera Deputaților, și Georgică (alt prenume predestinat pentru Cultură) Severin, din partea PSD. Doi anonimi, fără nici o legătură personală cu cultura română.

Talent, caracter

de GHEORGHE GRIGURCU

(urmare din pag. 3)

învăluire a trecutului comunist, în numele perestroicii adaptate pentru România de noii guvernanți. Primind acolada iliesciană, cavalerii pseudoschimbării au patronat o „uitare” tactică a anomaliilor perioadei totalitare (doar atâția exponenți ai acesteia se mai aflau alături de ei!), o relativizare, dacă nu o denigrare de-a dreptul a exilului, a veritabilei opoziții anticomuniste în genere. Monica Lovinescu și Virgil Ierunca s-au văzut întâmpinați cu un rictus ciocoiesc, Paul Goma a fost exmatriculat de câteva reviste care au avut imprudența să-l susțină inițial, Doina Cornea și Ana Blandiana au fost tratate ca niște răufăcătoare. În schimb un Adrian Păunescu a căpătat măgulitoare ranguri politice (ca și, de altfel, veleitarul Corneliu Vadim Tudor), ajungând iarăși vedetă tv., ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, un D. R. Popescu, ultimul președinte ceaușist, de tristă memorie, al Uniunii Scriitorilor, carierist crâncen întreaga-i viață, a devenit ditamai director al Editurii Academiei. De ceilalți nou-vechi veniți, ce să mai zic? Îi dau cuvântul Monicăi Lovinescu: „Iorgulescu îmi trimite **Dimineața** și **Adevărul**, unde mă atacă politicos dar pervers Eugen Simion (exasperat de interviul meu de la Televiziune în care demistificam, cred că fără a-l numi, pretextul «autonomiei esteticului» pentru sprijinirea puterii neocomuniste). Perversitatea stă în faptul de-a încerca să mă pună în contradicție cu teoria lovinesciană – pretinzând că trădez moștenirea intelectuală a tatei”. Ca și: „V. îi reproșează lui Pleșu că a dat revista **Literatorul** (plătită de Ministerul Culturii) feseniștilor: Marin Sorescu, E. Simion, Valeriu Cristea, Fănuș Neagu. Pleșu face exerciții sofistice să găsească argumente și până la urmă ni le comunică tot prin Liiceanu: nu noi i-am lăudat pe vremuri pe aceștia? (…) **Minima moralia** e de mult o amintire”. Camarila lui Iliescu a făcut loc camarilei lui Băsescu, cu cel puțin o vedetă păstrată bine, Andrei Pleșu (de remarcat tandrețea lui cu toți președinții de până acum ai țării, pe care i-a servit, nu fără o morgă decorativă, la treapta unor mult măgulitoare funcții). În cuprinsul noii grupări, se disting G. Liiceanu, companion gemelar al lui Pleșu, cu un discurs smucit, între fioroase execuții și toleranțe balcanice, și mai junele H.-R.- Patapievici. La ultimul, fascinația puterii se înscrie pe planul mapamondului. Cu privire la Eminescu, bunăoară, criteriul estetic e înlocuit de cel…nord-atlantic. Mă refer la cei cunoscuți sub numele de „elitiști”, a căror admirabilă statură intelectuală n-a ezitat a deveni flexibilă, îndoindu-se în plecăciuni, destinzându-se apoi în confortul unor situații binemeritate, dacă vreți, din mai multe puncte de vedere. Și pe deasupra, moralizând mereu, moralizându-ne pre noi, prostimea.

Mircea Bârsilă

Pasărea în lesă

Pasărea în lesă (Editura Brumar, 2013) este cea de a treia carte a Lilianei Rus**.** Pe ultima copertă este reprodus un fragment semnificativ din poezia *Pasărea în lesă*, fragment pe care îl transcriem integral: „Am intrat în alt arlechin/în frigul tăios dintre albastru şi alb./Sunt o pădure cu greu trezită din somn./O găleată care începe să tremure/ca dansul de hârtie al păpuşii./Lumea se învârte lângă mine…/Pasărea mea umblă în lesă”.

Motivul păsării – în diferite ipostaze şi situaţii – apare în mai multe poezii, figurând aşa-numita Anima a poetei; sau eul poetic al „naratoarei”; sau ideea de libertate pierdută…(o poezie este intitulată *Când uit să mai fiu pasăre,* iar în ultimul poem al cărţii, lesa este substituită cu motivul **coliviei***).*

...trebuie subliniat talentul autoarei de crea atât imagini insolite, memorabile, cât şi remarcabile poeme: unele „de atmosferă”, altele – de factură confesivă.

Însăşi întoarcerea în lumea copilăriei este generată de nevoia recuperării unei vârste în care raporturile cu existenţa şi realitatea se împlineau sub semnul imaginaţiei libere, solare, al candorii şi al bucuriei de a recepta totul ca pe un spectacol minunat.

Amintirile Lilianei Rus au farmec şi căldură sufletească, iar lucrurile şi personajele despre care scrie par a fi de acord cu ceeea ce le propune poeta: să fie din nou ceea ce au fost cândva, când era ea mică şi se minuna de toate cele din jur, simţind cum i se zbate bucuria sub piele „ca un fluture moale”: „Aveam talent la desen, citeam frumos,/cântam subţire, râvneam la zăpadă/cum astăzi poftesc la halviţă cu nucă,/mă lipeam de vişini să caut cleiuri chihlimbarii (...)/mă minunau miresele, mirii, nuntaşii,/lăutarii cu gâtul subţire şi negru,/trăiam înlăuntrul şi-n marginea lumii vesele, melancolice,/în evantaiul ilustratelor ei/şi bucuria mi se zbătea sub piele ca un fluture moale” (*Prea netedă prea subţire*, p. 7).

Cartea cuprinde poezii despre (şi pentru) mama, despre bunicul din „timpurile acelea sfinte”, despre tata, despre păsări, despre fotografiile cu mirese din perete, despre „mănuşa doamnei Elza”, despre anumite clipe de dinaintea propriei naşteri (!), despre pufăitul fierului de călcat, despre îmbăierea copiilor „înaintea Sfintelor Paşti”, despre păpuşi, despre sfârşitul copilăriei, despre îngeri, despre jupoanele scurte ale fetiţelor fericite, despre frica din copilărie de „şoareci, bordeie şi întuneric căzut/ca un sânge greu în zăpadă” …. Se configurează, astfel, un univers în care „naratoarea” este, totodată, şi *actant*: „Un semn de recunoaştere:/dârele moi ale melcilor,/hotarul lunecos al miracolului,/ultimele lămpaşe ale copilăriei însoţindu-mă neâncetat,/de parcă cineva ar fi aruncat o vrajă./Şi eu în inelele lor plutitoare/Ca o pasăre de lemn rotită pe deget.” (*Semn de recunoaştere*)

Multe dintre poezii au un fir epic ce se rupe mereu, când vrea autoarea, spre a schimba unghiul din care este privită şi trăită aşa-numita „vârstă de aur”. Rememorând, poeta re-creează lumea copilăriei, atentă, deopotrivă, la dozarea stărilor şi la croşetarea în spirit modern a discursului poetic.

Apelul la ofertele „memoriei imaginative” şi ale memoriei afective implică o binevenită alternare a stărilor, poeta ştiind să fie, cu măsură, melancolică, visătoare, idilică, genuină, uşor ironică, lucidă, tristă… Din loc în loc, seria poeziilor despre copilărie este întreruptă de câte un text în care autoarea vorbeşte, cu nelinişte şi înfrigurare, despre ea cea „de azi”, potenţând, contrapunctic, mesajul. Ilustrativ este în acestă privinţă frumoasa poezie intitulată *O rotire de ciori:* „Zile în care simt împuţinarea vieţii…/ Umbre vinete îmi întunecă dimineţile –/înflorite pentru toţi ceilalţi./Golul din inimă, greşeala întoarsă pe toate părţile,/încordarea, pe care încerc să o stăpânesc/şi pe care, de bună seamă, o abandonez/rămânâd trează până la ziuă,/în ceasul acela cafeniu, ca o rotire de ciori./ Indiferenţa celorlalţi pluteşte protector în fundal,/ sclipeşte o secundă amară;/presentimentul că ceva are să se întrerupă –/anumite privelişti, raţele înotând lin,/conul de linişte dizolvat în plumbul tuturor clopotelor.”

Această poezie, în care se mizează pe o repede derulare a imaginilor şi pe efectul discontinuităţii expresioniste, se înrudeşte, sub aspectul tehnicii utilizate, cu cea intitulată *Film mut:* „Ochii măriţi, acolo unde lumina pluteşte./ O stradă ierboasă cu soarele care bate, ca atunci, în fereastră./Ascuţit, dureros ducatul meu de nisip./O limbă vorbită de scoici,/un glăscior de copil scrijelind nevrozele sorei Shugurie,/ urechile ei cercelate, salcâmii şi ciorile rotite de furtună./Nemişcată, fetiţa, cusută de umeri – o plută de bezea,/mai degrabă un fluture lovit de lumină./Ochii măriţi. Tăcerea muşcată de tălpi de inox.//Nemişcarea, înceată şi albă – o pisică în timpul zăpezilor./Vârtejuri de îngeri în pânze fumegătoare,/Făcătoare de ploi şi baloane albastre./Iele-fetiţe la geamuri,/în muzici de tobe bătute cu tălpile.//Film mut. Ceasuri de cârtiţă zidesc un copil în nisip”.

În ambele poezii, lipsite de epicitate, lirismul rezidă în puterea de sugestie a conglomeratului imagistic – şi trebuie subliniat talentul autoarei de crea atât imagini insolite, memorabile, cât şi remarcabile poeme: unele „de atmosferă”, altele – de factură confesivă. Pe de altă parte, cele două poezii anticipează tematica din cealaltă jumătate a cărţii unde, treptat, registrul liric se schimbă. În locul fericitelor „amintiri din copilărie” şi al bucuriei de a realiza versuri catifelate apar teme şi motive din sfera categoriilor negative. Melancolia dobândeşte accente aspre, muchia bucuriei este tot mai subţire, „ducatul de nisip” s-a năruit, rănile sufleteşti se măresc, iar insurgenţa şi resemnarea se contopesc în „confesiuni” a căror eleganţă este doar aparentă: „Îmi uscam părul în adierea vântului –/răsfăţ într-un abur de iunie, intrat pe fereastră./ Străluceam ca o cochilie abia scoasă din întnericul nisipului,/ca un foc din lemn de tamarix, lângă plajă./Rănile mele – nişte lămâi învelite în hârtii de mătase./Conturul tremurător al unui sfârşit de lume,/pe care l-aş fi înghiţit ca pe cel mai bun ceai,/într-o dimineaţă ondulată de briză./Viaţa nu exista,/numai acel sfârşit de lume ce atingea, miraculos,/muchia subţire a bucuriei mele tot mai răvăşitoare”...(*Rănile mele).*

În ultimul text al cărţii, modalitatea *manierată* de a scrie poezii a Lilianei Rus este „compromisă” de revărsarea interogaţiilor retorice şi care oglindesc o încordată stare de revoltă existenţială: „Ce-aş fi putut să fiu dacă nu m-aş fi ascuns/într-o lungă aşteptare sterilă,/într-o lungă lună de iarnă,/ca un fotoliu sub pânze, într-o casă pustie?/Cât aş fi putut zbura dacă nu aş fi înţepenit/într-un veşnic rămas bun,/fără următoarea bătaie de ceas.//Locul moale de la fereastră:/un orfelinat care-mi şterge vârstele,/ care mi le amestecă” (*Niciodată, în iarbă*).

Cartea are, aşadar, un sinuos traseu *descendent*: de la luminoasele amintiri la un imaginar al cărui nucleu este sentimentul unei lungi şi sterile aşteptări şi al înţepenirii „într-un veşnic rămas bun”.

Antologiile *Adenium* – cele mai frumoase poezii, cele mai frumoase proze

Editura Adenium intenţionează să publice anual câte o antologie a celor mai frumoase poezii şi proze scurte care au apărut în revistele literare româneşti, pe hârtie sau în format electronic. Antologiile pe 2014 vor include ceea ce s-a publicat mai valoros în anul 2013.

Rugăm colegii scriitori să ne trimită creaţiile lor, pe care le consideră cele mai semnificative, în format electronic, până la data de 30 martie 2014, trei poezii sau o proză.

Vor fi menţionate neapărat data şi locul apariţiei textului sau textelor. Pentru certificare, aşteptăm link-uri, PDF-uri sau fotografii ale paginilor unde au fost publicate creaţiile.

Nu contează apartenenţa sau neapartenenţa la uniunile de creaţie, singurul criteriu de selecţie fiind valoarea textelor.

Toate cheltuielile publicării vor fi suportate de Editura Adenium.

ALEXANDRU PETRIA
apetria@gmail.com

Mihai Barbu şi lumea ca ciné-verité

Mihai Barbu este profesor, scriitor, istoric literar, doctor în litere cu o teză de o originalitate frapantă despre Ion D. Sârbu, doctorat trecut la o universitate celebră – *Babeş-Bolyay* din Cluj – şi, de zeci de ani, cel mai important animator cultural din Valea Jiului. Şi totuşi, Mihai Barbu nu se jenează să scrie permanent (şi) reportaj; reportaj literar, e adevărat, gen dispărut de ani mulţi, din păcate, de pe scena literaturii române contemporane. Bun observator al realităţii imediate şi la fel de prodigios memorator al vremurilor româneşti trecute, Mihai Barbu scrie reportaj literar firesc, fără complexe – nici de superioritate, cu atât mai puţin de inferioritate. Reportajul cultivat de Mihai Barbu este o proză-document, o proză realistă, una cu personaje reale. De la regretaţii Geo Bogza, Pavel Perfil şi – mai recent – Constantin Stan, nimeni n-a scris reportaj literar mai savuros decât Mihai Barbu din Valea Jiului în volumul *Cumpăr înţelepciune sau 7x7=44* (Editura *MJM*, Craiova, 2013). Cele mai multe dintre aceste reportaje au apărut chiar în revista *Argeş* din ultimii ani.

Un tragic eveniment din realitatea socialist-comunistă a cruntului deceniu '80 – „Acţiunea Autobuzul" - devine subiect cvasi-senzaţional al unui scenariu marca Mihai Barbu, ajuns în documentare la protagoniştii supravieţuitori ai teribilei întâmplări, adică direct la sursă, unde nimeni din cei care au studiat fenomenul n-a mers până acum; în plus, aducând în prim plan lucruri şi fapte absolut inedite după un sfert de secol. Spre deosebire de reporterii actuali, agresivi şi porniţi exclusiv pe calea senzaţionalului cu orice preţ, MB reconstituie fapte şi trăiri din aproape în aproape, treptat, consemnând fără complexe inclusiv „eşecurile" documentării, acestea făcând parte integrantă din realitatea autentică.

Mihai Barbu pare a trăi pentru a relata sau consemnează întâmplări aievea fiindcă realitatea este fascinantă. Acest *feed back* dă autenticitate scrisului, face ca tonul naraţiunilor să fie cât se poate de firesc. Nimic strident, nimic forţat, nimic tras de păr în aceste poveşti de viaţă care - vorba unei emisiuni TV – bate filmul. Pentru MB, viaţa este un spectacol continuu şi se impune reprodusă în punctele ei semnificative. Deviza lui ar putea fi: Câtă trăire, atâta descriere! sau …viceversa: Câtă descriere, atâta trăire! Dacă are o pană de cauciuc la maşină, reporterul se interesează imediat unde se află în spaţiu şi timp şi, până i se repară maşina, vizitează împrejurimile, trage de limbă pe localnici, face apel la memoria istorică şi, la întoarcerea acasă, aşterne un reportaj. Stă cu tine la masă, la o halbă, pe-o terasă de la Balcic, şi în timp ce discutaţi banalităţi cotidiene, el deja află lucruri uimitoare despre „Coasta de Argint" pe care le topeşte într-un reportaj. Dar, el scrie amintiri din copilăria comunistă, din taberele şcolare, din staţiunile de munte, din recentele călătorii de studii în străinătate, însemnări de călătorie în ţară şi aiurea, reportajele îmbrăcând adesea haina jurnalelor sau memoriilor. El ştie bine ce este senzaţionalul şi-l cultivă cu fervoare, dar nu ca-n tabloide, se poziţionează strategic de el la distanţa care să-i permită să nu se intoxice, să nu-i strice bunătate de relatare. MB descoperă senzaţionalul unde ceilalţi din jur nu văd decât banalul cel mai plictisitor. Aş zice, că MB selectează şi cultivă un senzaţional livresc şi parabolic, unul al înţelepţilor de totdeauna. De pildă, spicuieşte dintr-un articol interbelic de-al lui G. Călinescu o anecdotă senzaţională care-i foloseşte la ilustrarea unor realităţi de azi: „Un om visează că trebuie să cumpere un bilet în care să joace numărul cutare şi că, astfel, va câştiga, cu siguranţă, la loterie. Omul se conformează şi, într-adevăr, câştigă. Întrebat de un amic cum a făcut, omul s-a explicat: Păi, uite cum: am visat că dacă joc numărul 7x7 câştig. Atunci am zis: 7x7=44. Şi am cumpărat un bilet cu numărul 44". Iar „divinul" critic trage concluzia că de multe ori în viaţă, dar şi în viaţa literară, norocul cel orb e mai important decât ştiinţa.

Sunt memorabile relatările pelerinajelor, „călătoriilor iniţiatice" la Muntele Athos şi la Ierusalim, aici găsind MB un răspuns la întrebarea de ce merge omul de 2000 de ani la Ierusalim. El oferă drept răspuns o pildă reţinută din cartea lui Lascarov-Moldoveanu: „Se zice că un înţelept trăia într-un oraş în care-şi duceau veacul şi mulţi oameni fără minte. Într-o zi, înţeleptul puse deasupra uşii casei o firmă pe care era scris: **Aici se vinde înţelepciune!** Trecând pe acolo unul, care se credea prea înţelept, a văzut firma şi s-a oprit. Surâse şi, cum era cu servitorul său, îi dădu câţiva gologani şi-i zise: - Du-te şi cumpără cu aceşti bani înţelepciune de la negustorul acela! Servitorul merse la înţelept şi-i ceru înţelepciune. Înţeleptul îi spuse: - Spune stăpânului tău că în tot ce va face să nu piardă din vedere sfârşitul! Servitorul veni şi spuse acestea stăpânului său. Omul care se credea prea înţelept rămase pe gânduri. Mergând acasă, începu a pune în lucrare vorbele ce cumpărase şi văzu că-i aduc mari foloase. Atunci le scrise cu litere de aur la intrarea casei lui. Ca să fie de folos şi altora…"

Aş zice că Mihai Barbu trăieşte, aşadar, nu doar pentru a relata cele trăite, dar, iată!, şi pentru a culege înţelepciune de pe unde merge, de pe unde se preumblă mânat de treburi sau pur şi simplu de plăcere. Geografia frumoasă a locurilor văzute o dublează – în reportajele sale - cu istoria savuroasă a celor citite despre locuri şi oameni.

Spectacolul literaturii non fiction

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

Facebook-ul nu produce literatură nici când postează scriitori adevăraţi

O idee interesantă: Bogdan Munteanu şi Marius Aldea, poeţi tineri din ultima generaţie, strâng într-un volumaş – *Cu faţa la perete* (*Brumar*, 2013)-, sub egida Casei Studenţilor Timişoara şi a Ministerului Tineretului şi Sportului, texte de pe facebook aparţinând a nu mai puţin de 50 de autori români în majoritate tineri; din generaţiile mai „coapte" descoperim doar pe Emil Brumaru, Ovidiu Pecican şi Ruxandra Cesereanu… O primă observaţie ar fi aceea că autorii omit să scrie o cât de scurtă notă despre carte, dar şi o notă bio-bibliografică sub profilul de pe facebook al fiecărui autor. Se impunea. Volumaşul căzut în mâna unui cititor clasic, de cărţi imprimate, nu înţelege despre ce e vorba aici. Poate doar intuieşte că scriitorul de tip clasic – cel care scrie cu stiloul pe hârtie - este în pericol, aflând acest lucru din motto-ul semnat de Robert Şerban: „scriitorii au tot timpul hârtie asupra lor şi niciunuia nu-i pasă că hârtia se aprinde uşor şi arde repede".

Ziceam că e interesantă ideea apariţiei? Este, dar aş zice că nu neapărat şi valoroasă. BM şi MA s-au gândit desigur să împace cumva cultura scrisă cu cea digitală, iar intenţia este lăudabilă chiar pentru nişte autori tineri, chestie pe care n-o acceptă, de pildă, un candidat la funcţia de preşedinte USR, acesta găsind că internetul este suficient, nu mai e nevoie şi de suportul de celuloză şi hârtie pentru a ne manifesta ca scriitori. Bine că n-a câştigat alegerile, că poate deveneam cu toţii exclusiv autori de bloguri şi de atitudini pe facebook!

Ei bine, după ce citeşti într-o oră volumaşul *Cu faţa la perete*, constaţi că există o prăpastie adâncă între literatura dintotdeauna şi cea postată cotidian pe o reţea de socializare. Admit, totuşi, că aici nu e vorba neapărat de literatură, ci de un fel de atitudine civică a unor scriitori, în definitiv, de literatură non fiction. Dar, dincolo de faptul că avem de-a face cu o selecţie, cu o antologie, cu texte de vârf ale genului, cartea este uşurică rău, plină de efemeride, de fulguraţii simpatice, dar nu mai mult, care peste un timp ce ţine de viitorul totuşi apropiat nu vor mai spune mare lucru. Unele texte pot fi receptate ca mici poeme ale cotidianului, foarte puţine ca tablete, dar cele mai multe sunt notaţii banale, normale, decente, de bun simţ despre actualitatea de zi cu zi.

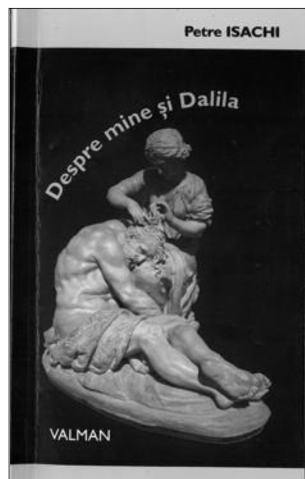
Cred că opiniile mele de mai sus sunt confirmate/sintetizate de unul dintre autori – Mihai Mateiu: „Am dat aici pe undeva peste o ilustraţie haioasă care spunea că o carte se sinucide de câte ori ne uităm la o tâmpenie la televizor. Eu mă întreb câte povestiri excelente sunt ucise înainte de-a se naşte, avortate sub forma unui post estetizat pe facebook – pentru că nu mai avem răbdare să le purtăm până cresc, pentru că ne arde să vedem căror oameni o să le placă. Comparându-le cu literatura, sunt ca masturbarea pe lângă sex…" Da, facebook-ul este un simulacru de literatură, chiar când scriitori de primă mână petrec multe ore pe cunoscuta reţea de socializare. Dacă coordonatorii antologiei ne explicau într-o notă de zece rânduri ce au urmărit cu această apariţie editorială, comentam la obiect. Aşa, spunem că dacă cei doi ne propun o antologie de literatură – fie ea documentară – de pe facebook, unde eu nu am cont, atunci nu ne rămâne decât să parafrazăm pe un paşoptist care zicea că „traducţiunile nu fac o literatură" şi să spunem, la rându-ne: „facebook-ul e departe de a produce literatură!" Cel mult, taclale de un anume nivel intelectual. Prefăcându-mă a nu observa că notaţia lui Iulian Tănase de la pagina 51 poate fi luată ca un suprarealist poem în linia lui Daniil Harms: „Potrivit datelor oficiale furnizate de către Secretariatul de Stat pentru Culte, în judeţul Bacău sunt 666 de lăcaşe de cult. Să nu ne îngrijorăm, fraţi băcăuani şi de alte naţionalităţi; peste trei zile vor fi 667".

Un jurnal livresc şi ludic

Scriitorul băcăuan Petre Isachi publică în 2013 la Editura VALMAN din Râmnicu Sărat un jurnal: *Despre mine şi Dalila*. E un jurnal livresc şi ludic. Livresc, pentru că timp de un an şi o lună, între 25 noiembrie 2011 şi 31 decembrie 2012, Petre Isachi comentează zilnic o carte, un articol de revistă, o poezie, o proză, dar mai ales un citat mai mult sau mai puţin celebru. Şi este un jurnal ludic, pentru că fiecărei zile autorul îi inventează un sfânt din realitatea imediată în spiritul calendarului ortodox, de genul: „J(oi), Sf. Victoraş, procurorul din Ponta" sau „D(uminică), Sf. Atanasie Stănculescul, Întâiziditorul de la Târgovişte" sau „M(arţi), Preaîmbârligătorul Viorel Hrebenciuc, dezlegare la iţe" ş.a.m.d. Aşadar, parodie curată! Altfel, autorul face aserţiuni pe marginea unor citate celebre la modul: „Nu poţi să nu-i dai dreptate lui Andre Maurois care susţinea că *„fiecare popor râde de ceea ce se teme mai mult"*, atunci când studiezi *râsul caragialian*. Pentru râs trebuie să existe întotdeauna triunghiul clasic. Te rogi, citeşti, visezi, scrii singur, dar nu poţi râde singur. De ce se teme oare cel mai mult şi mai mult poporul nostru? De el însuşi! De drobul de sare."

De unde titlul? Scriitura, găseşte autorul, este ca Dalila: „seducătoare, frumoasă, oximoronică, demonică, imprevizibilă" etc. Iar jurnalul lui Petre Isachi …Samson este o continuă luptă cu scriitura Dalila.

lector

Monica Duşan

1 Decembrie - Ziua naţională a românilor

SIMBOLURI ŞI SEMNIFICAŢII ÎN ROMANUL MARII UNIRI (II)

(urmare din numărul trecut)

Titlul romanului reuneşte, de asemenea, sub un simbol polivalent, dureroasele realităţi istorice şi sociale care au precedat Unirea: *„Este deosebit de semnificativ faptul că titlul simbolic* ***Sacrificiul*** *pus de Mihail Diaconescu pe coperta romanului său dedicat Marii noastre Uniri, precum şi toate dezvăluirile epice pe care acestea le conţin pot fi înţelese cu adevărat doar prin raportare la unul dintre cele mai importante capitole ale dogmei ortodoxe, respectiv la teologia jertfei. De fapt, teologia jertfei luminează nu numai înţelesurile cutremurătoare ale titlului, ci şi tot ceea ce este mai original, mai autentic şi mai revelator în acest roman"*[5].

Revenim, aşadar, la jertfa Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, prin care a fost restaurată şi reînnoită firea umană, iar omul a fost scos de sub blestemul păcatului adamic, tras din împărăţia morţii şi redat luminii şi vieţii, fiindu-i deschisă astfel calea spre mântuire.

Putem însă apela şi la legenda lui Manole care ne spune că nimic valoros şi trainic nu se poate realiza fără jertfă; ea, jertfa, este temelia faptelor de valoare.

În concluzie, istorica înfăptuire a naţiunii române la 1 decembrie 1918 nu putea să fie înfăptuită fără jertfă. Românii şi-au adus prinosul de jertfe sfinte pe altarul Unirii.

Visul lui Romulus. Romanul începe cu un vis. Romulus este cel care visează execuţia prin tragere pe roată a trei bărbaţi care îi păreau cunoscuţi. Aceşti bărbaţi sunt de fapt cei trei conducători ai răscoalei din anul 1784, Horia, Cloşca şi Crişan. Visul are menirea de a aduce în prim-plan suferinţa de secole, împilările şi nedreptăţile pe care le-au avut de suportat românii din Ardeal. Visul respectiv este simbolul ce trebuie să provoace o veşnică aducere aminte a acestor evenimente, precum şi a eroilor care s-au jertfit de-a lungul timpului. Ei nu trebuie uitaţi, pentru că *„Horea, martirul, suferise şi se jertfise pentru mântuirea neamului românesc"*[6].

Marele bordel imperial. În evocarea epică şi simbolică a Vienei, Mihail Diaconescu plasează imaginea stranie, şocantă, a unui bordel de lux, construit ca un monument arhitectonic sfidător şi conceput de patronii săi ca un paradoxal loc al celor mai rafinate, dar şi mai sordide şi mai căutate plăceri ale celor mai exclusivişti aristocraţi, industriaşi, bancheri şi oameni politici austrieci. Marii potentaţi ai imperiului dualist apar aici ca nişte codoaşe ordinare.

Marele bordel imperial, adică Viena habsburgică, este o fabrică de escroci şi bandiţi internaţionali, însetaţi de putere sadică, de averi nemuncite şi de glorie nemeritată.

Aici, unde piaţa ofertelor cu sisteme filosofice este abundent aprovizionată, nimeni nu mai crede în lumea ideilor. Barbaria cinică a marilor potentaţi ai lumii nu are limite. Printre rânduri ni se spune că politica imperialistă şi expansionistă a Imperiului dualist este o utopie nefastă, extrem de periculoasă. Este o politică asociată cu disoluţia sufletească a celor mari şi puternici. În cuprinsul acestei disoluţii, bucuriile, a căror esenţă este de ordin spiritual, au fost demult înlocuite cu satisfacţii. La Viena, preaputernicii zilei sporesc Răul din lume, cu o satisfacţie sadică şi nedomolită.

Contradicţiile violente, catastrofale sau numai bizare şi groteşti ale Imperiului sunt concentrate în simbolul polivalent al marelui bordel imperial. *Das Lustprinzip*, care fundamentează existenţa bordelului, le produce pseudointelectualilor din Imperiu doar zăpăceala minţii, iar celor cu bani şi putere – doar o sete nebună de viaţă porcească.

Lângă bordel este o baie publică şi un restaurant ultraexclusivist. *„Cele trei întreprinderi*, explică Romulus Brad, *au, de fapt, aceeaşi patroni... şi acelaşi măreţ* ***Lustprinzip*** *ca temei filosofic* (...). *Cu toate că bordelul are un nume atât de suav, i se spune* ***Lotosblume****, vienezii îi zic, tocmai ca o recunoaştere generală a importanţei sale politice, dar mai ales a caracterului său ultraexclusivist,* ***Marele bordel imperial*** sau, mai concis, ***Bordelul imperial*** (...). *Bancherii, conţii, ducii şi arhiducii, toată lumea bună ahtiată după plăceri delirante onorează bordelul la intervale bineştiute. Aici îşi fac o bună parte din calculele lor oculte cele mai importante clici ale paraziţilor sociali din Imperiu* (...). *În măreţia bordelului ca instituţie elitară se concentrează însuşi destinul Imperiului*" (fragment din capitolul IX).

Simbolul bordelului sugerează amestecul de lejeritate, cinism, cruzime, perfidie, depravare, rafinament sofisticat, excesiv şi decadenţă frivolă din capitala anacronicului Imperiu dualist. Este un simbol polivalent.

În explicaţiile lui Romulus Brad, căruia ororile şi crimele ieşite din cinism şi din indiferentismul moral îi repugnă, sesizăm un amestec aparte de revoltă, ironie, sarcasm, satiră necruţătoare şi ură. Mai ales, ură. Este un aspect deosebit de interesant al artei epice diaconesciene. Satira morală, socială şi politică, plină de dispreţ, este dominantă în unele capitole ale romanului.

În explicaţiile lui Romulus Brad, căruia ororile şi crimele ieşite din cinism şi din indiferentismul moral îi repugnă, sesizăm un amestec aparte de revoltă, ironie, sarcasm, satiră necruţătoare şi ură. Mai ales, ură. Este un aspect deosebit de interesant al artei epice diaconesciene. Satira morală, socială şi politică, plină de dispreţ, este dominantă în unele capitole ale romanului.

Şi în alte romane diaconesciene apar scene simbolice prezentate dintr-o perspectivă satirică necruţătoare. Sunt scene populate cu figuri caricaturale, oribile şi groteşti. Narând asemenea scene, în loc să zâmbească, romancierul devine sardonic. Scenele devin mohorâte, apăsătoare. Sunt violente, încrâncenate şi convulsive. Autorul extrovertit renunţă la caracterul obiectiv, detaşat, al relatării romaneşti. Narează, în schimb, fapte istorice insolite sau, pur şi simplu, cutremurătoare. Metaforele prelungite, respectiv alegoriile, care susţin romanele parabole, şi supraabundenţa simbolurilor imanenţei prefac paginile în vehemente poeme în proză, în pamflete rostite pe un ton violent şi patetic, necruţător.

În astfel de scene, proza diaconesciană echilibrată şi gravă, devine dintr-o dată impulsivă, aspră, şocantă. Totul în exprimare este întors pe dos.

Visul Laurei. După o zi petrecută cu logodnicul său Nicolae, Laura are un vis simbolic, în care ea şi logodnicul său se întâlnesc în undele unui râu care devine din ce în ce mai năvalnic. La un moment dat, îndrăgostiţii sunt despărţiţi de valurile de apă repezi şi adânci. Ea simte că se sufocă în apa care o învăluie.

În popor se spune că atunci când visezi o apă mare şi tulbure, cu siguranţă ţi se anunţă o boală grea sau necazuri. Lupta pe care Laura o poartă în vis cu valurile este simbolul luptei cu greutăţile care vor urma în timpul războiului, al durerilor pe care le va avea de îndurat, trebuind să trăiască timp îndelungat cu spaima că moartea şi războiul îi vor răpi logodnicul. Va trebui să lupte cu nesiguranţa vremurilor, cu temerile de tot felul, precum şi cu un dor sfâşietor care îl urmărea, bineînţeles, pe iubitul ei Nicolae. Toate acestea sunt asemănătoare cu o apă mare, vijelioasă, care o împresoară, o învăluie, fără a-i lăsa posibilitatea de a lupta; sau cel puţin lupta pare fără sorţi de izbândă: *„Abia când încercă să-l atingă înţelese cât de puternic este şuvoiul care-i purta în neştire. Apa o smulse din braţele lui. Se lăsă lovită, amestecată cu valurile, scoasă la suprafaţă şi din nou afundată. Se sufoca"*[7].

Valurile care-i despart pe cei doi sunt tocmai vicisitudinile războiului, durerile vremurilor pe care le trăiesc, mai concret – ceata de fanatici condusă de sângerosul criminal Werböczi, cel ce le va aduce moartea, despărţindu-i pentru totdeauna chiar în momentul în care se visau uniţi pe vecie prin sfânta taină a cununiei.

Vasile Mangra, simbol tragic al eşecului. Mitropolitul Ardealului Vasile Mangra era considerat de unii, în mod eronat, omul de încredere al puterii grofeşti de la Budapesta, pentru o sumedenie de concesii făcute acesteia, în defavoarea propriei naţiuni. De aceea atunci când a fost necesară numirea unui nou mitropolit la Sibiu, el părea singura persoană convenabilă pentru putere. Vasile Mangra este chemat pentru discuţii în acest sens de către contele Istvan Tisza. Acesta îi spune că în scaunul mitropoliei de Sibiu nu va putea fi înscăunat decât un prelat loial guvernului, deoarece, în vremuri tulburi, nu putea să rişte numirea unei persoane care să ia atitudine, să protesteze sau să provoace masele împotriva legilor nepopulare pe care le adopta faţă de români. Mitropolitul va trebui să fie veriga de legătură între guvern şi popor. Contele Tisza repetă mereu că doreşte la Sibiu o persoană loială, nu una ostilă puterii, aşa cum a fost mitropolitul Ioan Meţianu.

Vasile Mangra are, totuşi, o atitudine de prudenţă, iar uneori de respingere a propunerilor venite din partea contelui. Îşi dă seama că este solicitat să devină o unealtă mârşavă de represiune şi anihilare chiar a propriului popor, de aceea îi spune contelui că misiunea unui ierarh nu este una politică şi cu atât mai puţin oportunistă. Încearcă astfel să refuze oferta contelui.

Mai ales spre finele războiului, Vasile Mangra rămâne pradă unor teribile tensiuni sufleteşti. Nu reuşeşte să-şi limpezească gândurile şi să ia decizia corectă.

În această stare mitropolitul are un vis. Este, şi acesta, un vis simbolic. Astfel, în prima parte din vis el se vede orbecăind pe celălalt tărâm, al morţilor. În jur sunt diavoli, dar şi îngeri. Aleargă în toate părţile confuz, urcă şi coboară prin locuri abrupte, întunecoase şi înfiorătoare: *„Îngeri şi diavoli se perindau prin faţa ochilor săi într-o înlănţuire confuză. Din cauza beznei şi a canalelor desfundate nu reuşea să înainteze prea iute. Cobora şi urca. Şi iar cobora prin pâcla compactă şi aerul dens, îmbâcsit de duhori, poticnindu-se, lovindu-se de ziduri, de trăsuri şi de oameni necunoscuţi, ameninţat de curgerea sumbră a timpului şi de primejdii neştiute"*[8].

Această parte din vis este simbolul chinurilor sufleteşti insuportabile trăite de mitropolitul Vasile Mangra. Conştiinţa sa încă pendulează între bine şi rău, între înger şi demon, între diurn şi nocturn, între sus şi jos. Încă nu este definitiv pierdut.

Mai departe Mangra se vede orbecăind printre clădirile înalte ale unei metropole, care nu este alta decât capitala Imperiului Austro-Ungar. Această călătorie îl umple de spaimă. Înţelege, în cele din urmă, că nu clădirile de la Viena îl ameninţau, ci zidurile Parlamentului de la Budapesta, gata să se prăbuşească. Deşi este înspăimântat şi doreşte să fugă, rămâne pironit locului. La tribună începe să vorbească contele Tisza.

În acest scurt fragment apar alte simboluri. Zidurile Parlamentului gata să cadă sunt simbolurile puterii imperiale, de care este ameninţat şi stăpânit. De sub hipnoza acestei puteri malefice el nu se poate sustrage. Faptul că palatul este o ruină şi totul în jur stă să cadă

studii

simbolizează iminenta prăbuşire a *i*mperiului. Înconjurat de ruine, contele Tisza continuă să țină totuşi acelaşi tip de cuvântări sinistre reliefând astfel incapacitatea politicienilor de a înțelege că sunt la un pas de prăbuşirea imperiului, la mică distanță de prefacerea în nimic a vechilor legi şi a idealurilor politice anacronice.

La un moment dat, contele Tisza nu mai vorbeşte în Parlament, ci într-un bordel. Continuă să spună ceva ridicol, grotesc *„despre rolul istoric al claselor aristocratice, despre destinul lor triumfal în istoria lumii”*[9], înconjurat fiind de o lume pestriță şi abjectă, o lume de prostituate, bețivi, aventurieri politici, golani, escroci şi bandiți adunați la bordel.

Tisza îşi latră furibund sau patetic, plin de aplomb, frazele lui răsuflate, stimulat de atenția binevoitoare a târfelor, excesiv spoite pe față. Paralogismele (erorile de raționament făcute cu bunăştiință) acestui criminal şi clovn al istoriei sunt țipate pe un ton suficient şi isteric, mereu patetic, mereu fudul.

În această scenă, semnificativă pentru exhibiționismul, suficiența şi fudulia lui Tisza, îndeosebi pentru esența criminală a personalității sale scindate, totul este simbolic. Totul este oribil, caricatural şi hidos. Totul este plin de pete murdare, slinoase, atent distribuite în scenă. Totul este halucinant. Este cumplit. Este grotesc şi morbid.

Tot ceea ce este oribil şi depravat, criminal, mai ales, în politica iresponsabilă a Imperiului dualist, s-a adunat în visul simbol al lui Mangra, în care marele impostor moral Istvan Tisza apare ca patron şi client al unui bordel sordid de la Budapesta.

Cuvântarea solemnă şi patetică rostită de Tisza la bordel are, bineînțeles, şi ea, un apăsat caracter simbolic. Ea este menită să arate că prostia fudulă şi periculoasă, mereu solemnă, a unor politicieni găunoşi, cu apucături de mari bandiți internaționali, nu are leac.

În scena de la bordel apar, de fapt, mai multe *simboluri comunicante*. Caracterul simbolist (neosimbolist) al prozei practicate de Mihail Diaconescu este astfel puternic subliniat.

Întreaga scenă politică a momentului, prezidată de contele impostor şi bandit internațional Tisza, este simbolizată printr-un bordel în care, ca şi la Viena, sunt reunite lepădăturile societății: *„Satisfăcut de aplauzele târfelor şi ale clienților de bordel, clovnul şi contele Tisza şedea gol şi păros în mijlocul încăperii, cu cărnurile fleşcăite pe el, cu obrajii căzuți, cu privirile tulburate. El era patronul şi cel mai important client al localului (...). La fel ca deputații guvernamentali din Parlament, târfele îl aplaudau cu o frenezie nebună. Unele dintre ele râdeau isteric, satisfăcute, ca la o glumă porcoasă”*[10].

Tot în vis, lumea este simbolizată printr-un spectacol de teatru în care ideea principală este bătălia care se dă între bine şi rău. Actorul principal în această piesă, clovnul, nu este altul decât acelaşi conte Tisza. El este simbolul minciunii, al fărădelegilor, al tiraniei politice, al demagogiei sinistre, al şantajului, al abjectului, iar târfele şi celelalte prezențe umane caricaturale şi groteşti sunt simboluri ale politicienilor.

Vasile Mangra înțelege, spre final, că Tisza este întruchiparea unui demon sângeros şi meschin, capabil de toate răutățile.

Găsesc neapărat necesară prezentarea fragmentului în care autorul realizează o excepțională conturare simbolică a rolului pe care contele Tisza l-a avut la momentul respectiv în politica imperiului. Mitropolitul Mangra *„asista, de fapt, la un spectacol impudic de teatru, la jocul mereu reluat între bine şi rău, dintre frumos şi hidos. Tisza avea ceva din masca grotescă a unui clovn. În jurul său, totul trecea de la festivitate şi mască solemnă la travestire şi teatru obscen. Scena lumii era luminată intens şi feeric. Se auzeau tarafurile cu țigani lăutari. Nişte tunuri bubuiau undeva, departe, prin prăpăstiile nopții şi ale visului. Dar poate că nu erau tunuri. În această ficțiune feerică, sticlele de şampanie pocneau prea energic”*[11].

Odată trezit, Vasile Mangra se simți acoperit de mizeria lumii din vis, buimac şi îngrețoşat. Ştia că face parte şi el din această lume. Îşi alesese cu mult timp în urmă locul aici. Acum i se părea mult prea târziu pentru a mai schimba ceva. Mangra este un personaj tragic.

În scenele pline de variate simboluri ale descompunerii, în care apar personajele Tisza şi Mangra, scrisul lui Mihail Diaconescu devine aspru, tăios, corosiv, expresia unei conştiințe torturate. Istoricul, teologul ortodox, scriitorul, sociologul, politologul şi moralistul colaborează cu pamfletarul plin de sarcasm, pentru a da romanului o atmosferă paradoxală, ca de coşmar, pe cât de violentă, de insolită şi de stranie, pe atât de acaparantă.

Aceeaşi atmosferă apare în scenele cu aristocrații Vienei. Frenezia desfrâului, voluptatea cinismului, a cruzimii smintite şi sadice, dar mai ales a crimelor de imense proporții fac din aceşti aristocrați nişte monştri. Marii bandiți ai politicii, escrocii şi perverşii Vienei, dau tonul unei pseudoculturi crepusculare. Viena trufaşă, elegantă, aristocratică şi versatilă, ahtiată după plăceri vinovate, poleită cu aur şi argint, este, de fapt, o *maxima cloaca mundi*, colcăind de afaceri tenebroase şi de viermii neadormiți ai neliniştii.

Simbolurile dezastrului într-o viziune expresionistă. În memoria afectivă a celui ce citeşte ultimele capitole ale romanului *Sacrificiul* rămân înscrise definitiv imaginile şocante ale Vienei imperiale pustiite de ploi putrede, de frig şi de foamete, dar mai ales de o spaimă atroce, asociată cu finalul primului război mondial şi cu sentimentul general al locuitorilor ei năuciți de evenimente că dezastrele Apocalipsei şi *„amurgul omenirii”* (*Menschheits Dämmerung*) zdrobeşte şi preface în nimic nu numai anacronicul stat bicefal, ci lumea întreagă, asaltată de nebunie, de violență şi de îngerii morții. Relatarea romancierului devine sobră şi aspră. Catastrofele istoriei pot fi relatate sec. Tablourile simbolice şi arta epică cu care este zugrăvită atmosfera sinistră, crepusculară, a Vienei cutreierate de fantomele istoriei, de regimentele românilor din Ardeal, comandate de generalul Boeriu, de oameni flămânzi, de vagabonzi şi de tâlhari de ocazie, dornici de pradă uşoară, sunt unice în literatura română şi europeană.

Descrierile care compun aceste tablouri sunt nu numai memorabile, ci şi eficiente în economia ansamblului epic. Schimbarea caleidoscopică a imaginilor transformate într-un şuvoi de impresii puternice accentuează dramatismul situațiilor. Subliniază apăsat şi convingător ideile şi mesajele autorului, variatele aspecte simbolice puse de el în text. Datorită lor, continuitatea epică devine la un moment dat explosivă şi tunătoare, încheiată tragic, sugerând descompunerea şi prăbuşirea.

Un simț acut al nuanțelor caracterizează descrierea Vienei. Originalitatea stilistică diaconesciană, fondată pe dispunerea savantă a tropilor în textele narative, în cele cu caracter reflexiv (sapiențial), dar mai ales în cele descriptive, este puternic evidențiată de tablourile Vienei în zilelele marilor dezastre ale Imperiului bicefal. Caracterul insolit al tropilor şi al dispunerii lor în texte, cu care arta epică diaconesciană ne-a obişnuit, sunt evidente, şi ele, în aceste tablouri.

Este necesar să subliniem faptul că Mihail Diaconescu înțelege prăbuşirea Imperiului dualist ca pe o *implozie* sub apăsarea propriilor fărădelegi morale. În acest sens, simbolul *marelui bordel imperial* este asociat cu simbolurile dezastrelor şi cu viziunea expresionistă puse de scriitor în text.

Sesizăm, de asemenea, în utilizarea acestor simboluri ale capitalei imperiale Viena o influență a strălucitei opere de jurnalist a lui Mihai Eminescu.

În romanul *Călătoria spre zei*, scena războiului, în care marele rege Burebista este rănit, este croită după modelul sublim pe care Mihail Diaconescu l-a avut în evocarea Daciei din poemul filosofic şi sociogonic eminescian *Memento mori*.

În romanul *Sacrificiul*, simbolurile bordelului şi ale dezastrului imperial pot fi asociate cu un text eminescian care vorbeşte despre prăbuşirea *internă* a unor civilizații, prin slăbirea resorturilor lor morale.

Poetul nostru național, a cărui activitate de gazetar ne uimeşte şi ne cucereşte sufleteşte prin marea înălțime a situării sale filosofice, morale, civice şi patriotice, ne oferă, într-un text de o excepțională valoare, idei ce se cer a fi reținute. Reproducem acest citat fără să uităm că indivizi obraznici, fără caracter, fără cultură şi fără o minimă situare morală, dar, mai ales, fără cea mai vagă urmă de ruşine, impostori care se autoproclamă oameni de cultură, când, de fapt, ei nu sunt decât nişte bieți manipulatori de cultură, ar dori să elimine din dezbaterile literare şi civice toate textele gazetarului Eminescu.

În volumul Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XII, Editura Academiei, 1985, pag. 221, găsim un articol în care poetul național al românilor îl citează pe savantul german Leo Reinisch. Egiptologul Reinisch argumentase, într-o strălucită analiză a moravurilor, decăderea culturii, civilizației şi a statului de pe Nil.

Decăderea Egiptului, arată Leo Reinisch, începe atunci când acesta s-a lăsat invadat de *„numeroşii negustori semiți: fenicieni, arabi, evrei, cari se aşezaseră în Egipet şi au zguduit conştiința de drept şi stricta ordine a poporului prin uzanțele lor de afaceri şi prin vânătoarea de câştig. Întâi s-au demoralizat servii şi sclavii, apoi veni un regim al metreselor, căci cei mari cumpărau sclave siriene şi etiopiene, le încărcau cu bogății şi-şi neglijau soțiile proprii. Pofta desfrânată de câştigare de averi, o nemărginită goană de plăceri a adus o deplină răsturnare a raporturilor sociale. Familii celebre se ruinară şi sărăciră, iar în locul lor se iviră parveniți fără ruşine. Oameni ce nu avuse[se]ră nimic ajunseră să posedeze bogății, palate, grădini, sclavi şi comori, se îmbulziră în toate sferele şi câştigară până şi intrarea la Curte. Cine simțea în sine instinctul irezistibil de a* ***fura****, dar vrea să practice acest instinct în mod conştiincios, n-avea decât să meargă la percepție, să-şi ia patent de hoț şi să se înscrie la breasla pungaşilor. Aceştia aveau un staroste la care se depuneau toate lucrurile furate în Egipetul întreg şi cine voia să reintre în posesiunea lucrurilor sale mergea la staroste, care-i restituia lucrurile după ce plătea o provizie pentru hoț. Ba regele Rampsinit însuşi dete mâna fiicei lui iubite celui mai mare hoț din țară care ducea de nas şi poliția publică şi cea secretă şi, deşi în Egipet nu erau jurați, scăpase de condamnare şi era recunoscut ca* ***omul cel mai cu minte din țară****. Atât de jos căzu Egipetul, acest străvechi leagăn al culturii, care prin hărnicie şi muncă ajunsese la cea mai mare înflorire*”.

Mai ales în scenele cu evocări vieneze este evidentă vocația de moralist sever a lui Mihail Diaconescu.

Metafizica personajelor simbolice care suferă ororile unei societăți decăzute şi violente proiectează totul într-o ordine universală, mai presus de oameni, de istorie şi de lume, în Absolut.

În acest sens, antropologia şi morala creştină susțin desfăşurările epice. Teologia jertfei şi a răscumpărării dă dens romanului.

În scenele pline de variate simboluri ale descompunerii, în care apar personajele Tisza și Mangra, scrisul lui Mihail Diaconescu devine aspru, tăios, corosiv, expresia unei conștiințe torturate. Istoricul, teologul ortodox, scriitorul, sociologul, politologul și moralistul colaborează cu pamfletarul plin de sarcasm, pentru a da romanului o atmosferă paradoxală, ca de coșmar, pe cât de violentă, de insolită și de stranie, pe atât de acaparantă.

---

5 Preot prof. univ. dr. Dumitru Radu, *Fundamentele teologice ale fenomenologiei native*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2005, cap. „*Teologia jertfei – fundament al romanului* ***Sacrificiul***”, pag. 170.

6 Mihail Diaconescu, *Sacrificiul*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1988, cap. I, pag. 8.

7 *Idem*, cap. XII, pag. 261.

8 *Ibidem*, cap. XVI, pag. 343.

9 *Ibidem*, pag. 344.

10 *Ibidem*, pag. 344.

11 *Ibidem*, pag. 344.

Mihai Octavian Ioana

Țâfnă

De ce am cearcăne? Sunt trist cumva?
Ce m-ar putea mâhni atât de tare,
Încât să nu mai văd cum brusc apare
Pe turnuri luna, vânătă şi ea?

Mă-ntreb ce-aş vrea şi simt că nu mă-mbie
Nici pruncul de la sânul mamei sale
Nici florile ce s-au ivit pe vale
Nici mingea verde din copilărie.

Nu-mi trebuie nimic din gara toată
Nici roţile sălbatice de tren
Nici valuri sufocante de polen
Nici ţevi prin care seara calm înoată.

Căci cerul ca de fulger în două porţi se sparse
Şi se făcu pe lume doi ochi vicleni de fată
Pe care eu, văzându-i, mă-nfăţişai îndată
Un serv galant să intru la genele întoarse.

Vreau braţul ei ca pânza de zăpadă
Cu carnea albă – albă lângă cot
Şi părul său muiat în aur tot,
Sclipind bogat pe roua din ogradă.

Voi trece ţanţoş printre toţi atunci,
Nepăsător ca un vampir prin vamă,
Dacă aş şti că-n preajmă-i ea mă cheamă
Cum merele vecinilor pe prunci.

Edict

Nu mai răsare soarele.
Nu se arată din culcuşul ei albăstrui luna.

Dintre fulgere şi primejdii
Nu se ridică decât
Aura înroşită a martirului.
Neputinţa de a şovăi,
De a se supune.
Cuvintele cad fără glorie
Şi limba care le-a rostit
E arsă şi vânătă.

Morţi sunt crinii amurgului
Iar sub lujerul lor
Un vierme se-mbuibă
Biruitor, s-ar putea spune,
Biruitor.

Ochii mi-i odihnesc pe femei

Când, la ora 3
a după-amiezii,
îmi pun capul
pe geamul tramvaiului,
ochii mi-i odihnesc pe femei.

Pe părul lor moale,
pe hainele bine alese,
pe ochii
a căror privire
trece dincolo
de mine,
în gol.

E o oboseală de vită
în oasele
şi-n organele mele
şi singura alinare
cu putinţă
este ca,
din goana tramvaiului,
să disting o siluetă,
o frumuseţe
răpitoare,
care să mă tragă cu o
cârjă fermecată şi
să mă ţină în mrejele ei
măcar
pentru o vreme.

Pluralul majestăţii

Pe această insulă
locuim noi, poetul,
într-un nebinecuvântat
naufragiu.

Caravela imperială
de-abia, de-abia
şi-adună echipajul
de prin tavernele şi locantele portului.
E nevoie pentru asta
de bani sunători
de butoaie de rom
şi de vorbele mieroase
Ale femeilor cele viclene.

Sub loviturile tunurilor
Santa Esmeralda îşi va înălţa
marele pavoaz
înainte de prima noapte cu lună plină
şi-ntreg oraşul
va saluta cu urale
îndepărtarea în larg.

Chiar şi aşa
nu se ştie însă dacă secundul
va observa
în noaptea cu vânturi sălbatice
şi ploi nemiloase
flăcările inimii mele
cu care voi face semnele cuvenite
ale naufragiaţilor dintotdeauna.

Mai nădăjduiesc
să mă întorc
cu sufletul încă în mine
la casa bătrânească de pe colină
şi la pădurea de fag
pe care nu mi-o scot pot scoate
din minte
după cum se află
în marginea drumului.

Nicoleta Onofrei

Premiul Revistei *Argeş* la Festivalul *Grigore Hagiu* - Galaţi, 2013

***

Obişnuieşte să îşi măsoare suflul
Între vârful bocancilor şi acoperişurile caselor
Printre carcasele porcilor
Odată cu bătaia aripei drepnelei negre
Zburătăcind mai sus de şoimi
Bate cimentul ca bongosul sângele
În timp ce aborigenii îşi ascut limbile
În gâtlejurile fripte de sete
Afară – forfotă
Şi doar izvorul în care îşi adapă setea se aude

De la început

Garguiul şi-a pus capul pe piatră
Şi-a pus capul pe piatră
Şi a stat în amorţire
La auzul iernii
De la început
Femeia dansa în jurul focului
Sângele curgea prin vine
Prin vene
Şi încălzea ca un must
Prefăcut abia în vin
De la început

***

Te gâdilă pe spate în linişte
Atunci când şi guguştiucul tace
Şi îşi plimbă capul curios
Sau poate îşi curăţă penajul împingând cu ciocul carnea
Ochii nu ştiu dacă să-şi mărească pupilele
Şi atunci se lasă pleoapele
Se lasă ele
Taci
Un copac un guguştiuc
O statuie
Mii de fire de iarbă
Grăunte de pământ se uită la tine
Şi toate tac

Nu

în jurul nostru
omizile îşi croşetează fierea
ţes în cercuri
păienjenişuri cu venin
nu ştiu că pe calea pietruită de ele
vin ploile de vară
nu ştiu că florile nu mor
când vor ele
privesc puţin apoi
nu-i nimic
mergem înainte
luând omizile şi aşezându-le
departe de drum

***

am coborât scările beciului
am aşezat butoiul cu fundul în sus
am pus două moşoaice pe el
în ele vin
noi, gândacii şi şobolanii
ne împăcam bine
ei mâncau de sus
ce mai era
noi beam de jos
ce mai era

***

păianjenii îşi întindeau plasa
în beci
lucrau în linişte
nu-i deranjam
lucrau sigur
n-am crâcnit
am fost companioni
când piciorul patului a fost stâlp
de casă pentru unul dintre ei
nu-i deranjam şi n-am crâcnit
iar a doua zi nici măcar atât

Cu spatele gol

O groapă cu şerpi şi vulpi
Lipitori se dădeau dame bine
Arătându-şi colţii crezând că-s perle
Un punct a rămas în afară
Omida-fluture
Zburând numai când şi cât vrea să zboare
Ochii-i mii forfoteau în jurul razelor
Se închideau şi se deschideau
Miopi
Omida-fluture pufăia
Pe rotocoale de fum
Pe şiruri rotocoale de perle - mărgele

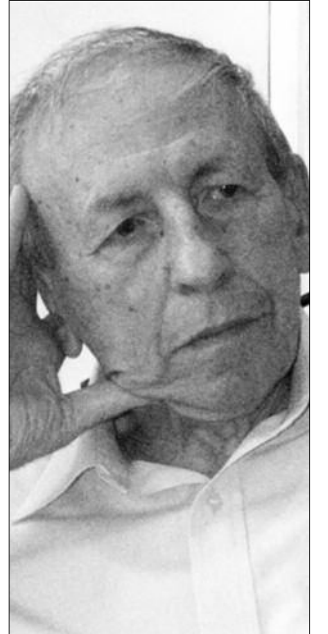
Cu spatele gol omida-fluture s-a retras
Ochii îi străluceau ca lumânările
Şi nu avea nevoie de altă lumină

Black night /i'm bad like jesse james

era o vreme când
gândacii stăteau agăţaţi de perdele
ca beculeţele de crăciun în pom
era o vreme când
în aer se simţea un
oarecare miros de măsea stricată
da, era acea vreme când
tata îşi ascuţea de zor
cuţitele de tăiat porci în grădină
săltându-şi puţin nasul în vânt
în aşteptarea mirosului de sânge
în acea vreme s-a întâmplat
că laşul l-a înjunghiat în spate

poesis

Marin Ioniță

Paris

Paris. Nici în vis... Linie moartă. Vagoane de marfă. Lemne, cărbuni, var, sare, saci de ciment, cabluri, motoare, mărfuri industriale... Umerii tăbăciţi, spatele încovoiat, palmele, carne vie. Păcătos. Ticălos. Studentul cel mai bun. Media 10. Şef de promoţie. Femeia... Agresată... Violată... Vătămată... Ce dacă era prostituată!... Nimeni nu se întreba, nu se interesa dacă n-a căzut cumva într-o capcană. Chiar dacă femeia vindea plăceri. Dar avea martori că a ţipat când era înjunghiată...

Student de teologie. Nu merita să intre în preoţie. Cu atât mai puţin în învăţământul universitar, unde avea dosar. Nici măcar diacon la o bisericuţă unde să stingă mucurile de lumânări. Dat afară din cămin. Dormea pe apucate prin sălile de aşteptare ale gărilor. Prin ganguri. Prin cimitirul de maşini. Când putea şi în cimitirele morţilor. Creştin, ortodox, catolic, armean, evreiesc, ce conta... Cavouri neisprăvite. Cripte părăsite. Vagoane şi alte vagoane. Cu mărfuri fel de fel. Cânta pe la înmormântări. La pomeni. Da meditaţii când avea cui. Îl chinuia pofta de femei. A găsit una potrivită. Vindea bilete şi făcea curăţenie la o toaletă din Gara de Nord. Şi n-avea el cât dorea ea...

Profesorul. Protectorul. Îl caută. Frizerul. Duşul. Haine noi. Un concurs de burse în străinătate. Uimeşte comisia din ţară. Apoi şi pe cea din universitatea de la Sorbona. Teza lui de doctorat: Originea credinţelor şi religiilor. Căuta argumente să demonstreze că toate tendinţele sunt justificate. Şi la fel de îndreptăţite la existenţă. Că toţi oamenii sunt identici în clipa când vin pe lume. Nimeni nu se naşte brahman, olimpian, ebraic, creştin, budist, islamist... Idei care stârneau dispute. Publica prin reviste. "Vezi să nu te îndepărtezi de Hristos!", îi scria profesorul din ţară. "N-am ajuns până acolo!"

Viaţă monahală. Dorinţă. Aspiraţie. Şi atât. Dar nu este lăsat să se facă uitat. Studente. Asistente. Paraşute. Escorte. Însoţitoare de lux. Amante. Dame din corpul diplomatic. Din instituţii... . În evidenţa poliţiei. Eventual, pericol social. Parisul are fete. Femei. Care trebuie asigurate. Protejate. Ferite de orice agresiune. Şi el? Pe unde trece, pe unde se duce faima i-o ia înainte. Boul Apis. Minotaurul. Centaurul. Taurul Parisului. Românul acela cu scula mare... Roiesc în jurul lui tinere şi femei de vârstă mijlocie. Nu poate să scape de ele. Alege. Le avertizează. Sunt curioase. Îşi asumă orice risc...

Dar nu-i maşină de reproducţie! Mecanism de plăceri! Tânăr om de ştiinţă. Pune probleme. Creează o poziţie. O adevărată cabală a unor teologi. Un renegat. Un impostor. Îl declară pe Dumnezeu egal cu alţi zei. Blasfemie. Întoarce istoria pe dos. Bogomil. Nestorieni. Preoţii blânzi din Alexandria. Evangheliile. Epistolele. Faptele Apostolilor. Apostolul Pavel. Împăratul Constantin cel Mare, primul creştin din scaunul imperial. Întâiul Sinod. Conciliile. Totul trebuie revizuit. Revalorificat. Un flăcău venit de pe meleaguri valahe propune altă orientare a cercetărilor. O diversiune? O deviere? Nu cumva conştiinţa sa pregăteşte venirea Anticristului? Sexul lui exagerat... Patima sexuală... Nu sunt ele semne doveditoare?

Totul se afla la acest nivel de iritare şi întrebări. Poate un foc de paie care s-ar fi stins fără urmări. A trecut timpul când ereticii erau arşi pe rug. Decapitaţi. Spânzuraţi. Suntem în perioada luptelor de opinii. Până când? Se poate ca totul să fi rămas la Sorbona în acest stadiu. Dacă nu s-ar fi produs catastrofa care a zguduit întreaga lume ştiinţifică. Care a agitat apoi şi restul populaţiei.

A dispărut din campus o studentă. Mulatră. Fiica unui mare om de afaceri şi ministru în guvernul ţării ei. Împotriva familiei, cântăreaţă de muzică uşoară. Prezentatoare de modă. Concursuri de frumuseţe. Câştigate. Dar de la o vreme toate acestea au rămas în trecut. Şi-a ales arhitectura. Studentă eminentă. Nişte proiecte ale ei au stârnit vâlvă.

În zadar a fost răscolit campusul. Parisul tot. Poliţia în alertă. Serviciile o dau din colţ în colţ. Se arătaseră neputincioase şi altă dată. Când a fost ucis în acelaşi campus un adevărat savant, Ion Gulianu. Nici până azi nu s-a dezlegat misterul.

O simplă declaraţie. Ca mulţi alţii, rămas în libertate. Dar ştia că este urmărit. Până la urmă l-au arestat. Fără alt argument decât că a fost văzut cu victima împreună în ultima seară. Şi lipsea alt suspect. Dumnezeu să te ferească de poliţia franceză. Nu se poartă cu mânuşi. Şi apoi era şi supusă presiunii din afară. Paparazii. Jurnalişti. Televiziuni. Criminali. Monstru uman. Anchete. Dure. "Spune, spune, spune!" Un singur cuvânt. Repetat la infinit. Din gură. Din gâtlej. Din dinţi de poliţişti. Spune, spune, spune... Dar v-am spus: N-am sugrumat-o! N-am ucis-o! N-am tranşat-o! N-am transporat-o! Dar ce i-ai făcut? Spune!" Iar şi iar. Din pereţi. Din duşumele. Din tavan. Spune, spune, spune... Îi crapă capul. Îi stă mintea. Ar sări pe ei. "Sunteţi tâmpiţi? N-am terminat-o eu. N-am înjunghiat-o!" "Dar ce i-ai făcut?" AM MÂNCAT-O! Vă convine? Zăpăciţi, se uită unii la alţii. Dar se trezesc din uluială în clipa următoare. "Repetă!" "Am mâncat-o, idioţilor!" Înregistrează. Fotografiază. "Canalie!"

Declaraţia face înconjurul lumii. Criminalul a mărturisit. A apărut şi un ziarist zelos care să găsească în publicaţiile lui un articol dubios. Care să facă legătura cu altul publicat de un tânăr antropolog şi biolog care susţinea că primii oameni au fost canibali. Că fără proteina umană, net superioară, specia nu ar fi evoluat. Pe când teologul se străduia să argumenteze că toţi copiii se nasc la fel înainte de religii. Sălbatici. Cu porniri instinctuale. Nu cumva se încheagă un curent filozofic ce vrea să ne arunce în sălbăticie?

Cum a mâncat cadavrul, vor acum să ştie. Crud? Fript? Prăjit? Cu mirodenii? Cu murături? Presa a fost prima care şi-a revenit. Şi-a început să scrie că nu poate să fie adevărat. Şi puţini au fost cei care să mai creadă această poveste bizară.

Surpriză colosală. A fost descoperit cadavrul. Chiar în campus. Într-o ladă frigorifică. Dezbrăcată. Muşcată. Cineva mâncase din el. Direct. Cu gura. Cu dinţii. Cum se întâmplă cu orice animal prădător. Carnivor. Opinia publică cere să fie judecat de urgenţă. Fără clemenţă. Pedeapsă maximă. Familia fetei, guvernul ţării ei, cer extrădarea criminalului. Să fie judecat şi condamnat după legile lor. Sau mai bine după cutuma tribului. Supliciu. Ars de viu. De la tălpi. Centimetru cu centimetru. Aşa ceva nu se putea în mod oficial. Dar se duceau tratative. Între serviciile secrete. O insulă de multă vreme în litigiu. A fost gata să se declanşeze şi un conflict militar... Asasinul va fi lăsat să evadeze. Un comando îl va răpi cu un elicopter. Restul, floare la ureche...

Manifestanţi masaţi în faţa poliţiei. Forţează porţile. Se caţără pe garduri. Tunul cu apă. Gaze lacrimogene. Câini dresaţi. Scutieri. Mascaţi. Cordoane de poliţişti înarmaţi.

Manifestaţii... Populaţie de ev mediu... Asaltul împotriva Bastiliei... Nu vor altceva decât să-l spânzure cu mâna lor... Să vadă cum se leagănă de creangă în ştreangul de cânepă uns cu săpun. Cum îi ies ochii. Din orbite. Cum îi atârnă limba. Sau cu gâtul pe butuc. Capul rostogolit în coşul cu rumeguş. Mulţimea în delir. Urlă. Se agită. Trebuie să se mulţumească numai cu atât. Dar ea e stăpână. Poate să ceară să mai fie spânzurat şi a doua oară. Sau să fie decapitat cu satârul. Poliţia nu cedează. Civilizata populaţie franceză, din oraşul-lumină, vânează toţi cerşetorii, muzicanţii de stradă, negustorii ambulanţi, prostituatele, ghicitoarele, tot ce e bănuit a fi de origine romă. Se devastează biserica românească. Se dă năvală în taberele de romi care sunt spulberate. Ambasada şi consulatele sunt în derută. Patriarhia îl excomunică pe cel intrat în belea. Ministrul nostru de externe iese cu o declaraţie în care anunţă că guvernul român se supune legilor internaţionale.

Mulţimea sub ferestre. Tot mai nervoasă. Tot mai furioasă. Forţează şi forţează uşile. Zguduie ferestrele. "Moarte pentru moarte!" Din sute de guri. Din sute de gâtlejuri. Din sute de piepturi. "Moarte, moarte, moarte!" Parisul tăcuse prea mult. Se acumulase prea multă energie revoluţionară. Dar lipseau girondinii. Marat în cadă, procurorul felinarelor. Domnişoara Charlotte cu sânii în vârful suliţelor. Robispiere, incoruptibilul. Saint Just, adolescentul de fier. Danton, cu pântecul în corset. Ghilotina. Călăul. "Sammson, înainte de a-mi arunca capul în coşul cu tărâţe, să-l ridici de păr şi să-l arăţi mulţimii: merită!"

Moarte, moarte, moarte... Scutieri. Mascaţi. Îl ridică de subsuori:

- Hai!
- Hai, idioţilor!...

Traducere de

Procopie P. Clonțea

EDGAR ALLAN POE

(19 ianuarie 1809 - 7 octombrie 1849)

Celei în Paradis aflată[1]

Erai tot, iubito,
Ce sufletu-mi dorea –
O insulă, iubito,
Altar sau o cişmea,
Cu fruct şi floare-mpodobite,
Şi cu floarea toată, a mea.

O, vis străluminat!
Speranţă înstelată.
Pe-un cer întunecat!
Din viitor o voce, iată,
„Hai! Hai!" – dar ce păcat,
Înspre trecut spiritul meu cată,
Cu groază, încleştat!

Mi-e cruntă, vai, jalea,
Şi doar moarte am în gând!
Nicicând – nicicând – nicicând –
(Cu-aşa murmur doarme marea
Val spre ţărm tot împingând)
În ciot trăznit vedea-vei floarea,
Sau vulturul căzut zburând.

Trec zile-n chinuri,
Iar în nopţi fericite
Îţi visez ochii tăi muri,
Şi braţele-nlănţuite
În eterice danţuri,
Pe maluri vrăjite.

1 Istoria literară identifică eroina ca fiind o iubire pierdută din tinereţea poetului (o Miss Royster) pe care acesta o consideră, simbolic, moartă, cu consecinţe tragice pentru fiinţa sa fizică şi poetică.

O, vis străluminat!

Speranță înstelată.

Pe-un cer întunecat!

Din viitor o voce, iată,

„Hai! Hai!" – dar ce păcat,

Înspre trecut spiritul meu cată,

Cu groază, încleștat!

litere

Radu Aldulescu

Marţi după joi

Lui Emanuel îi place să se mustre, înainte să apuce să-l mustre directorul Gabrea Aurel, care poate admite altminteri că o corecţie fizică este oricând bine venită când situaţia o cere, chiar dacă bătaia în şcoală este interzisă prin regulament. Profesorii n-au voie să bată elevii, există destule alte metode prin care elevul poate fi determinat să-şi facă datoria... Ce să mai zici de elevii care să bată profesorii?

Trecuse o jumătate de iarnă, o primăvară şi o săptămână de vară de când înjumătăţise drumul din fundul Militarilor până-n fundul Pantelimonului, spre slujba lui de profesor la Grupul Şcolar de Construcţii nr. 3. Tot Bucureşti şi-acolo, la capătul tramvaielor 13 şi 14, între Fabrica de Prefabricate de Beton Granitul şi zona cunoscută mai ales sub numele de Cosmos – un microcartier de blocuri cu patru etaje, tip cămine de nefamilişti, fără balcoane, cu cutii de tablă cu crătiţi şi oale pe pervazul ferestrelor şi prăjini de ţeavă ţinând frânghii cu rufe întinse la uscat. Blocurile acelea grupate în jurul cinematografului Cosmos, se terminau în marginea unui kilometru de parc-maidan-câmp cu gunoaie şi hârtii răsfirate de vânt printre buruieni şi ciulini viguroşi, înalţi de un stat de om, care ţinea până-n buza lacului Pantelimon, iar peste apă se vedeau îngrămădite pe un dâmb casele comunei Dobroieşti. Pe dreapta, în vale, trecea şoseaua spre Glina, Cernica, Tânganu, coborând podul de peste ştrangularea lacului, care se deschidea spre est unindu-se cu lacul Cernica. Dincolo de pod începeau casele comunei Pantelimon. Aici abia se termina Bucureştiul.

Acolo însă, tot Bucureşti era, mai adevărat chiar, mai profund, mai reprezentativ decât în Piaţa Kogălniceanu, cartierul Primăverii sau Floreasca, cu ciopor de ţigănime concentrată în jurul Cosmosului şi ciopor de ţărănime muncitoare mişunând încrucişat spre şi dinspre zona Obor-Iancului, spre şi dinspre Granitul şi Platforma Industrială din spatele acestuia, extinsă pe mii de hectare de hale de fabrici: 23 August, Republica, Intreprinderea de Maşini Unelte şi Agregate, Fabrica de Ciment şi Moara Titan, iar dincolo de ele Platforma Chimică, cu Policolorul, Fabrica de Medicamente, Fabrica de Sticlă, Anticorozivul, Fabrica de Cablu, iar întorcându-te în partea cealaltă a lacului, până să ajungi la Granitul din nou, Fabrica de Clei, Răşini Căţelu şi Fabrica de Încălţămine Antilopa... Aproape toate aveau să dispară în următorii cincisprezece ani, scurgându-se totodată prin fisurile memoriei lui Emanuel ca rezidurile unui vis în care se vedea veşnic tânăr, dar în care nu s-ar mai fi reîntors, deşi nu-şi rupsese oasele ca să-şi câştige viaţa prin fabricile alea. Predase în schimb la cinci şcoli din zonă până să ajungă la Grupul Şcolar de Construcţii, rătăcind plin de râvnă prin furnicarul de ţărănime muncitoare care penetra Bucureştiul şi visul cot la cot cu el; visul de aur al omenirii la o adică, botezat astfel din raţiuni igienice, pentru a păstra integru spiritul acelei mase compozite şi deopotrivă amorfă, formată din navetişti din sate şi comune limitrofe, care prestau şi norme la CAP, şi locatari ai blocurilor-domitoare muncitoreşti, chiriaşi la stat sau stând în gazdă cum stătuse el în Militari şi-n alte părţi.

Şapte ani profesor de matematică suplinitor şi încă unul profesor titular. Măcar că i se cam acrise, anii ăştia i-ar fi putut aminti eventual că se poate şi mai rău. Fusese bunăoară ceva mai rău un an de zile, cât făcuse naveta zilnică la o şcoală din comuna Radovanu, de pe linia Olteniţei. Cu trenuri ce descindeau din cele mai adânci profunzimi ale României, înţesate de aceeaşi ţărănime muncitoare navetistă frecându-se de vinilinul banchetelor crestate cu cuţitul şi ars cu ţigara, şi podelele pline de coji de seminţe, chiştoace şi scursură de băutură. Şi culoarele şi platformele dintre vagoane blocate cu saci şi paporniţe cu zarzavat, găleţi şi coşuri cu ouă şi brânză de dus pe pieţele din Bucureşti, ciorchini de găini vii cu picioarele legate, purcei, iezi şi viţei chiar. Nu mai văzuse şi nu mai avea să vadă altundeva, trenuri personale transportând iezi, porci şi viţei; potrivit de mari, cât să poată fi luaţi în braţe ca să fie suiţi în vagoane.

Bine sau rău, fusese cum fusese. Important e cum este acum. Pleacă din Piaţa Kogălniceanu şi străbate doar o jumătate de oraş până-n extremitatea sudică a Pantelimonului. De când s-a încălzit vremea îşi permite să facă o parte din drum pe jos, făcând chiar un mic ocol pentru a tăia de-a curmezişul Cişmigiul la şase dimineaţa, pe sub frunzişurile platanilor potopite de sfada asurzitoare de cărăieli a ciorilor trezindu-se, împroşcând cenuşiul difuz al zorilor. Un popor de ţărănime muncitoare zburătoare, penetrând în stoluri cerul oraşului, plecând să-şi câştige traiul, şi el pe urmele acelui popor, ieşind din parc în dreptul Sălii Palatului, luînd-o pe drumul invers din noaptea aceea când l-a căutat cu Luiza pe maestru să şi-l pună naş. Atâta că acum nu mai aleargă. Merge repede doar, având grijă să nu transpire, să n-ajungă la şcoală trăsnind ca un salahor, deşi e puţin probabil că ar atrage atenţia în atmosfera impregnată de mirosul copiilor ţărănimii muncitoare, nespălaţi cu săptămânile, de când apa caldă a devenit un lux.

Lasă în urmă Sala Palatului, Muzeul Colecţiilor de Artă, Comitetul Central, Hotelul Athénée Palace, Ateneul şi în sfârşit răsăritul irupând peste blocul Patria, nelăsându-l să urce în nici un autobuz şi nici să se uite la ceas, deşi s-ar putea să fie în întârziere, aşa c-o ia la fugă. Intră şi iese în fugă din Pasajul Universităţii, iar la Sfîntul Gheorghe sprintează ca să prindă un tramvai care tocmai se urneşte ocolind părculeţul din jurul bisericii. Este catapultat de propria viteză pe un scaun, lângă geamul dinspre părculeţ şi tramvaiul trecând de statuia lui Brâncoveanu înclinându-şi căciula boierească şi vârful curbat al săbiei-hanger ieşindu-i de sub caftan; pe ultima bancă din părculeţ îl vede mereu la ora asta pe jidovul acela rătăcitor dement, în acelaşi palton-anteriu şi cu aceeaşi pălărie neagră de sub care-i curg pletele câlţoase ca-n noaptea de aprilie când l-a cunoscut. Fiind mereu în întârziere, de fiecare dată amână să-l abordeze, să-l pună să-şi reia polologhia delirantă de unde a întrerupt-o data trecută, da, tu l-ai omorât pe Iisus.

Zgâlţâitul şi zdrăngănitul tramvaiului îi revigorează muşchii după efortul mersului şi alergării, tocându-i totodată gândurile, dându-le o consistenţă aspră şi nebuloasă. Bătrânul acela dement i-ar putea da nişte lămuriri, mă rog, azi e marţi, are o zi lungă şi grea. Şase ore cu cei din clasele mari, printre care s-ar putea simţi precum liceanul de acum cincisprezece-şaisprezece ani, unul dintre cei mai piperniciţi din clasă... Şi acum e la fel printre elevi, cu statura lui de un metru cincizeci şi cinci şi totuşi trebuie să se impună nu doar de la înălţimea statutului de profesor, dar să şi facă faţă unor situaţii speciale cu care s-a tot confruntat de-a lungul a opt ani de profesorat, învăţând pe cont propriu să se descurce. Pe unde ar fi scos cămaşa săptămâna trecută, cu vlăjganul ăla cât uşa cu ieşiri huliganice incredibile, transferat de două trimestre din altă şcoală, dacă nu l-ar fi dus capul cum să acţioneze? Culmea e că nu l-ar fi ajutat cine ştie ce experienţa celor opt ani de lucru cu adolescenţi smintiţi de toate felurile. Nu-şi amintea să mai fi întâlnit aşa ceva. Când l-a auzit îngânându-l în timp ce preda, coerent, imitându-i chiar rezonanţa vocii, maimuţărindu-l în fapt, suficient de tare pentru a fi auzit de toată clasa. Şi-a zis că nu se poate. Incredibil, dar uite că-i posibil. Omul friza nebunia sau o mima, distrându-se de fapt copios. Când i-a spus să iasă afară din clasă, a repetat preluându-i tonul nervos, fixându-l cu o privire tâmpă-surâzătoare, debordând de tupeu, încremenind în bancă într-un lung moment de suspens pentru cei douăzeci de elevi şi şase eleve.

Dom' profesor Calomfirescu însă, nu proful, cum s-ar fi bătut elevii pe burtă cu el peste vreo doi ani, când avea să se întâmple ruptura şi deschiderea spre altă lume şi altă epocă, dom' profesor aşadar, piticania de profesor, a avut ac de cojocul vlăjganului-huligan, tot aşa cum într-un fel sau altul, de-a lungul a opt ani s-a priceput să rezolve toate soiurile de elevi recalcitranţi, îndărătnici, taraţi psihic sau de-a dreptul periculoşi. Motivaţia elevului cu nume de insectă harnică şi veninoasă, Albineţ Vasile, era desigur de a-l ridiculiza, feştelindu-i autoritatea, urmărind poate să-i ia locul la catedră. Chiar aşa punea problema dom' profesor Calomfirescu. Îl întrebă dacă vrea să ţină lecţia în locul lui, dar nici de astă dată nu reuşi să lămurească problema. Albineţ îşi urmă neabătut strategia, imitându-l:

– Atunci treci tu în locul meu şi predă.

– Albineţ tată, tu nu-ţi dai seama la ce te expui, la care el iarăşi:

– Albineţ tată, tu nu-şi dai seama.... în chicotelile şi hohotele icnite ale colegilor, pe care-i distra teribil şi poate că abia se abţineau să nu aplaude.

Albineţului chiar nu-i păsa. Fusese transferat în Grup probabil pentru a nu fi exmatriculat din şcoala de unde venea, pentru acelaşi gen de reprezentaţii. Îşi dădea iarăşi în petec, nerăbdător probabil să scape de şcoală, sau pur şi simplu pentru că nu se mai putea stăpâni, sărmanul, trebuia neapărat să se etaleze... Mai sărman însă dom' profesor Calomfirescu: dacă Albineţul n-a vrut să iasă din clasă, ieşi el, promiţându-şi că o să-i pese: nu-i va ieşi cu exmatricularea, va trebui să-şi termine cele zece clase obligatorii, cu un preţ deloc uşor. Nu făcu greşeala să se ducă la director să-i prezinte cazul uşurându-i astfel calea spre exmatriculare, recunoscându-şi totodată incompetenţa, lipsa de aptitudini pedagogice pentru realizarea obiectivului naţional al celor zece clase obligatorii, dovedinu-se şi slab de înger în faţa elevilor, cărora nu-i în stare să le aplice o corecţie... Lui Emanuel îi place să se mustre, înainte să apuce să-l mustre directorul Gabrea Aurel, care poate admite altminteri că o corecţie fizică este oricând bine venită când situaţia o cere, chiar dacă bătaia în şcoală este interzisă prin regulament. Profesorii n-au voie să bată elevii, există destule alte metode prin care elevul poate fi determinat să-şi facă datoria... Ce să mai zici de elevii care să bată profesorii? Dom' profesor Calomfirescu ar fi putut beneficia la o adică de acest tratament, dacă ar mai fi insistat puţin pe lângă Albineţ ca să-l scoată afară din clasă. N-a lipsit mult ca Albineţul să-i umfle ochii...

Lui Emanuel îi place de asemenea să rememoreze atent astfel de episoade, privind în gol pe geamul tramvaiului, pentru a descoperi dacă a acţionat cumva pripit şi pentru a realiza într-un final că a ajuns să se specializeze la sânge în lucrul cu adolescenţii de joasă extracţie, majoritari oricum în şcolile prin care s-a preumblat timp de opt ani, agonisind acreală şi uzură, de care în sfârşit se simte în stare să se scuture, mândru de sine, constatând concomitent că adolescenţii aceştia par special concepuţi şi pregătiţi pentru o lume din viitorul imediat, foarte diferită de lumea prezentă. Tineret mândria ţării, mă rog, ţinuţi cu forţa în şcoală, ca la puşcărie, ca să-şi facă ucenicia, să se specializeze precum infractorii închişi mai mulţi la un loc, pentru a învăţa unii de la alţii, şi el, dom' profesor, gardianul, să-i supună unor suprateste, ce mai, cu mâna ta ţi-ai făcut-o, Albineţ tată.

A ieşit aşadar din clasă pentru a se duce la altă clasă a zecea, paralelă, unde are un elev de un soi întrucâtva asemănător cu Albineţ, dar încă şi mai bătut în cap, cu un nivel sub cursul primar, măcar că uneori pare că se străduie să-şi amintească de operaţiile aritmetice, ceea ce lui Emanuel i-a stârnit din capul locului compasiunea. Şi el va trebui să absolve cele zece clase obligatorii, deşi e un mister cum a ajuns până aici şi totuşi nu-i caz unic. E unic poate doar în ochii lui Emanuel, care a înţeles din capul locului că nu trebuie scuturat ca ceilalţi, pentru a nu ieşi din şcoală chiar bâtă, fără să ştie să scrie o scrisoare şi fără să ştie să socotească. Pahonţu Daniel aşadar, un ţigan dintr-o familie de florari cu opt fraţi, trebuie lăsat aşa cum e el de la mama natură. În plus, Emanuel îl trata cu maximum de bunăvoinţă, făcându-şi-l un soi de prieten-ordonanţă potrivit

pentru unele munci grele de mutat mobilier şi material didactic la clasă, dar şi pentru unele cazuri speciale, mai mult sau mai puţin grave. De data asta-i destul de grav, dacă dom' profesor Calomfirescu este constrâns să intre după Pahonţu în mijlocul orei de tehnologie a domnişoarei Crina Şoimaru, care de altfel îl preţuieşte pe Emanuel, mai ales de când acesta a invitat-o la nunta lui.

– Bună. Ai venit în inspecţie? glumi blonda grăsună Crina, plăcut surprinsă altminteri de vizita intempestivă.

Emanuel nu era însă ca de obicei, volubil şi deschis la glume. Arăta preocupat şi mai ales foarte grăbit. Îl ceru pe Pahonţu, pentru câteva minute doar, să-l ajute la nişte material didactic, ceea ce o miră întrucâtva pe domnişoara Crina. Dintre toţi elevii din clasa unde predă, el preferă unul care să i-l scoată din clasă, în sfârşit... Pe drumul de cincizeci de metri înapoi la clasa lui, dom' profesor îi explică extrem de sumar lui Pahonţu despre ce e vorba, iar acesta pricepu numaidecât. Dacă despre funcţii trigonometrice şi noţiuni elementare de geometrie plană i-ai putea vorbi zadarnic, fără nici un efect, săptămâni în şir, uite că probleme de genul ăsta e în stare să le prindă din zbor. Albineţ, da, Pahonţu habar n-are de el, nu-l ştie, ceea ce nu-l deranjează câtuşi de puţin. Albineţ este nou în şcoală, aşa încât e foarte posibil ca nici el să nu fi auzit de Pahonţu. Un bun prilej aşadar, ca dom' profesor să le facă cunoştinţă.

I-l arătă şezând răstignit acolo-n ultima bancă. Tot e bine că n-apucase încă să se aşeze la catedră, neştiind probabil ce să facă cu autoritatea proaspăt dobândită prin scoaterea profesorului afară din clasă.

– Ăla-i materialul didactic, dom' profesor? întrebă Pahonţu arătând spre Albineţ.

De astă dată pricepe mai greu, temându-se parcă să nu facă vreo confuzie, Doamne fereşte, mai bine să mai întrebe o dată. Pahonţu are o constituţie uşor gheboşată şi trăsături groase, tumefiate parcă, amintind de un urangutan, care-l arată mai matur decât cei şaptesprezece ani ai săi. De un an de zile de când face matematică cu dom' profesor Calomfirescu, veneraţia lui pentru acesta s-a tot consolidat. Din prima clipă Emanuel a început să şi-l apropie ca pe un animal de pază, hrănindu-l cu ce simte că-i place, arătându-se mulţumit de prestaţiile lui la oră şi dându-i în permanenţă impresia că ştie de nota şapte. La o adică, turma poate fi ţinută-n frâu prin astfel de mezalianţe. Emanuel încuviinţă încruntat – Ăla, da. Încruntarea întinând figura lui veşnic senină, surâzătoare, ar vrea parcă să spună că a recurs la soluţia asta doar în ultimă instanţă, precum un medic optând pentru operaţie, dacă alte tratamente n-au avut efect. Cuţitul, da, trebuie tăiat în carne vie, ca să se vindece.

– Îmi face atmosferă în clasă. Nu mă lasă să-mi ţin ora. I-am spus să iasă şi nu vrea...

Ca un elev pârâcios se plânge. Rememorând nu se vede deloc bine scoţând mizeria aia de văicăreală din el şi toată clasa numai ochi şi urechi, aşteptând cu sufletul la gură continuarea spectacolului pornit de Albineţ, mai ales că unii dintre ei îl ştiu pe Pahonţu ce-i poate pielea. Bătăuşul Grupului, în faţa căruia nu suflă nici cei din clasele mari. Nu-l ştiu chiar toţi, fiindcă omul se dă rar în spectacol, când are chef sau când se simte prea provocat; altminteri, se doreşte şi chiar este un ţigan bine crescut, stilat chiar, format de genul de relaţii cu clienţii pe care-l presupune comerţul cu flori al familiei lui. Trebuie să ştii să vorbeşti, să-i inspiri încredere omului, pentru a-l atrage să cumpere de la tine.

– ... şi dacă dom' profesor te-a rugat să ieşi afară din clasă, tu de ce nu vrei să-l asculţi? Dom' profesor ştie mai bine, el îţi vrea binele, că doar d-aia este el pus aicea...

La aşa ceva nu s-ar fi aşteptat Emanuel, ca ţiganul să-i pledeze cauza ca un avocat. Uite însă că pledoaria pare să-i provoace lui Albineţ o lungă clipă de derută, vecină cu spaima. Piticania asta de profesor n-a adus pe cineva din corpul didactic, cum s-ar fi aşteptat, pentru a îngroşa tămbălăul, grăbindu-i exmatricularea, ci l-a adus pe ţiganul ăsta, elev ca şi el, cu figură de urangutan domesticit, îmbrăcat în uniformă pentru a face servicii de valet... Un maimuţoi – de-acum îl priveşte sfidător, fără să zică nimic, dar ca şi cum ar zice că nu se sperie el de ţigani d-ăştia care se dau cocoşi, şi tocmai că ţiganul schimbă tonul cocoşindu-se:

– Ia vino, bă, încoace! Văz că eşti cam tare de cap! Vino-ncoace când îţi spun!

Câteva glasuri din jurul lui îl îndemnau pe tonuri batjocoritoare, mimând înfricoşarea, du-te, Albineţule, du-te, du-te, ai cacarisit-o cu ăsta, fugi la el până nu-ţi face botu' mare.

Pe moment păru să le dea ascultare. Se ridică în picioare lent, deşirându-se, etalându-şi statura impresionantă de flăcău de la ţară căruia i-a uitat Dumnezeu măsura, care a dat cu nasul şi prin şcoala de bagabonţi din Cosmos, după cum surâde tâmp-pervers, făcând ce se pricepe cel mai bine, îngînînd, maimuţărind:

- Ia vino-ncoace! Şi pe urmă: Vino tu încoace, cioară, dacă ai sânge-n...

Pahonţu deja era la el şi puţini avură timp să vadă ce a făcut. Emanuel nu i-a văzut decât spatele, trunchiul răsucindu-se cu o iuţeală incredibilă şi două lovituri croşetate explodând din capul lui Albineţ, abia clătinându-l. Concomitent însă, îl lovi cu piciorul, în gambă sau în pulpă sau mai curând în boaşe, după felul cum se încovoie, iar de-aci încolo toţi putură să-l vadă pe Pahonţu apucându-l de nas cu cleştele mâinii drepte, o mînă nefiresc de mare şi foarte puternică, ca o labă de urangutan, trăgându-l după el ca pe un taur cu belciug în nas şi Albineţul urmîndu-l rupt de mijloc, gemînd şi mugind de durere, chiar ca un taur mînat printre bănci, prin lanul de elevi scoţînd chiote admirative.

Ce a urmat, Emanuel rememorează cu oarecare strîngere de inimă. Şi-a zis atunci că a făcut o mare greşeală apelînd la Pahonţu, dîndu-i ocazia să-şi desfăşoare acele porniri bestiale pe care nu i le-ar fi bănuit. Fusese adică pe sufletul lui trăgîndu-l de nas în faţa clasei şi tot aşa ar fi trebuit să-l scoată afară din clasă, dîndu-i lecţia pe care o merita. În loc de asta însă, a început să-l toace cu pumnii, învîrtindu-se în jurul lui ca un parlagiu incitat de îndărătnicia vitei care nu vrea să moară şi învîrte haotic din membre, într-o agonie ce ameninţă să devină coerentă şi să se întoarcă asupra agresorului. Emanuel a lăsat la o parte orice frică şi i-a sărit în cîrcă lui Pahonţu, care se pare că nici nu-l simţea după felul cum îşi vedea neabătut de treabă, măcelărirea taurului de Albineţ şi toată clasa bulucită în jurul lor, formînd un ring oval unduindu-se în ritmul mişcării luptătorilor, chibiţînd în fel şi chip, încurajîndu-l ba pe Pahonţu să-l termine odată, ba pe Albineţ să nu se lase şi să dea şi el, că-i ditamai mălăul, mai mare ruşinea, eşti de două ori cît ţiganu', ba pe dom' profesor, cocoţat în spinarea lui Pahonţu, să-l tragă de urechi ca să-l bage-n viteză, ce mai, distracţia şi balamucul dracului, care s-ar fi putut întoarce urît de tot împotriva lui Emanuel, dacă ar fi durat cît să prindă de veste cineva din şcoală şi să anunţe atunci, pe loc, pe cineva din direcţie, să vină să-i găsească în acţiune. Minunea sau norocul sau amîndouă au făcut ca dom' profesor să reuşească destul de repede să determine cîţiva elevi să-l ajute să-l imobilizeze pe Pahonţu. Odată scăpat de sub presiune, uite-l pe Albineţ în picioare şi, de necrezut, încă în stare de funcţionare, chiar dacă nu atît de bună încît să mai aibă nas să-l îngîne şi să-l maimuţărească pe dom' profesor şi nasul lui oricum e umflat cît pumnul, negru şi-nsîngerat şi ochii tot umflaţi şi negri şi hai băiete să ne spălăm niţel şi să mergem acasă.

A răsuflat uşurat, vezi, se temuse pînă-n ultima clipă c-o să-l scoată din şcoală cu ambulanţa. Iarăşi acelaşi noroc şi minune l-au scăpat de astfel de complicaţii, dar mai ales constituţia de vită a lui Albineţ. Cu un plus de iuţeală şi dibăcie, ar fi putut să-l dovedească pe ţigan. Acum abia, rememorînd, Emanuel îşi dă seama că Pahonţu nu-şi pierduse pur şi simplu controlul, ci mai degrabă simţind cum reacţionează Albineţ la lovituri, că nu cedează, accelera temîndu-se c-ar putea răsuci situaţia şi prelua ostilităţile, măcar că omul n-avea habar, n-ar fi crezut să aibă vreo şansă, după spaima ce-i palpita sub masca de sînge.

Lucrurile se petrecuseră pe muchie şi foarte repede, mult mai repede decît este el în stare să rememoreze, lăsându-i timp să se ducă cu Albineţ la toaletă să se spele şi să-l scoată din şcoală fără să atragă prea tare atenţia. Nu s-a întîlnit cu nimeni pe culoare, nu sunase încă de ieşire de la ore, doar portarul se arătă curios când au ieşit, că ce-a păţit, dom' profesor, de-a ajuns în aşa hal? L-a lovit trenu'? Eh, trenu'... A căzut ca bou' pe scări, la care portarul, nea Caloianu, c-asta nu ie căzătură cum nu sînt io... Ia vezi-ţi matale de treabă, nea Caloiene, ai grijă de ghereta aia să nu se dărîme pe matale.

Lumea curioasă, mă rog, şi mai ales unu ca ăsta care se plictiseşte ţinînd toată ziua ghereta-n spinare şi freacă menta pe banii statului... Albineţ nu zicea nimic, lăsîndu-se condus tot ca un taur la păscut sau la abator, fără să mai fie nevoie să fie tras de nas, pînă-n staţia de tramvai. Îi spuse apăsat, repetîndu-i de cîteva ori, să nu mai dea pe la Grup pînă nu i se vindecă umflăturile şi beliturile, pînă n-o arăta cît de cît rezonabil, iar dacă-l întreabă ai lui acasă tot aşa să spună – c-a căzut pe scări, sau mai bine că l-a bătut ţiganii-n Cosmos, ceea ce nici n-ar fi fost prea departe de adevăr, dar în nici un caz să nu-l pună dracu' să spună... Nu i-a mai spus ce să nu spună. Omul înţelegea, da dom' profesor, da dom' profesor... Scutura din moaca aia desfigurată, de extraterestru, peste piticania de dom' profesor care se uita la el cu capul lăsat pe spate, ca după o pasăre dintr-un pom, care în sfîrşit îşi luă zborul urcîndu-se în tramvai cu ultimele indicaţii-asigurări: să nu-şi facă griji, dar să nu întîrzie, să se întoarcă la şcoală în cel mult o săptămînă, indiferent cît de vindecat o să fie pînă atunci...

Cînd s-a întors, portarul l-a salutat respectuos, în poziţie de drepţi, nemaipermiţîndu-şi desigur să-şi bage nasul în treburile lui cu elevii. Curtea era plină de elevi ieşiţi în recreaţie şi printre ei şi profesori pe băncile de sub copacii de pe marginea terenului de handbal. Toată lumea cu mic cu mare ieşită ca muştele la soare, bucurîndu-se de aerul şi lumina primelor zile de iunie şi Emanuel spunîndu-şi că puţin a lipsit, ce-ar fi fost să defileze prin aglomeraţia asta veselă cu taurul însîngerat după el?

Asta a fost săptămîna trecută, joi, şi uite că pînă azi, marţi, încă nu i s-a dat de veste. Nu-şi face iluzii totuşi. Nu se poate ca unii dintre elevi să nu fi povestit altora de la alte clase şi s-o fi răspîndit printre profesori. Şi unii dintre profesori ştie precis care la o adică, să i-o fi pus pe birou directorului, eventual sub forma unei reclamaţii anonime. Deşi directorului nu-i place să fie deranjat cu probleme de genul ăsta şi-n general nu-i place să fie deranjat cu nimic, nici cu propuneri de proiecte pentru excursii cu elevii sau cercuri aplicative şi tot ce ar putea ţine de bunul mers al treburilor în şcoală. Directorul Aurel Gabrea este şi el tot profesor de matematică şi doar cu patru ani mai vîrstnic decît Emanuel, bine înfipt în funcţie de vreo cinci ani, de unde se poate deduce limpede că are un sprijin solid, ceva de genul căpitanului Ardelean, de care Emanuel nu s-a priceput să ţină aproape. A ostenit, mă rog, mai trebuie omul să-şi tragă sufletul... La o adică asta-i inspiră şi figura veştedă, de alcoolic paşnic, a directorului Gabrea, un tip care vrea să-şi tragă sufletul, iar la o adică poate uza de puterea lui împotriva celui căruia i-ar da mîna să-l disturbe, să-l silească să intre în stare de funcţionare cu indiferent de probleme. Invitîndu-l la nuntă însă, Emanuel s-a dovedit extrem de inspirat. Omul s-a simţit excelent, ca peştele-n apă, chit c-a trebuit să se scarpine în buzunar pentru dar, dar Emanuel şi-a asigurat astfel un capital de încredere. S-a simţit foarte stăpîn pe acest capital pînă-n incidentul cu Albineţ, care nu se ştie cum va fi perceput de director. Dacă i-o fi ajuns la urechi. Joi aşadar, vineri şi sîmbătă şi pe urmă luni, când iarăşi nimeni nu l-a întrebat pe Emanuel de sănătate. Să tragă nădejde că nici n-o să-l întrebe. Azi e marţi, da, o zi grea, şase ore cu cei de la clasele mari...

Fragment de roman, scris la Akademie Schloss Solitude, din Stuttgart, Germania (07 octombrie – 20 decembrie 2013)

La aşa ceva nu s-ar fi aşteptat Emanuel, ca ţiganul să-i pledeze cauza ca un avocat. Uite însă că pledoaria pare să-i provoace lui Albineţ o lungă clipă de derută, vecină cu spaima. Piticania asta de profesor n-a adus pe cineva din corpul didactic, cum s-ar fi aşteptat, pentru a îngroşa tămbălăul, grăbindu-i exmatricularea, ci l-a adus pe ţiganul ăsta, elev ca şi el, cu figură de urangutan domesticit, îmbrăcat în uniformă pentru a face servicii de valet...

Aurel Sibiceanu

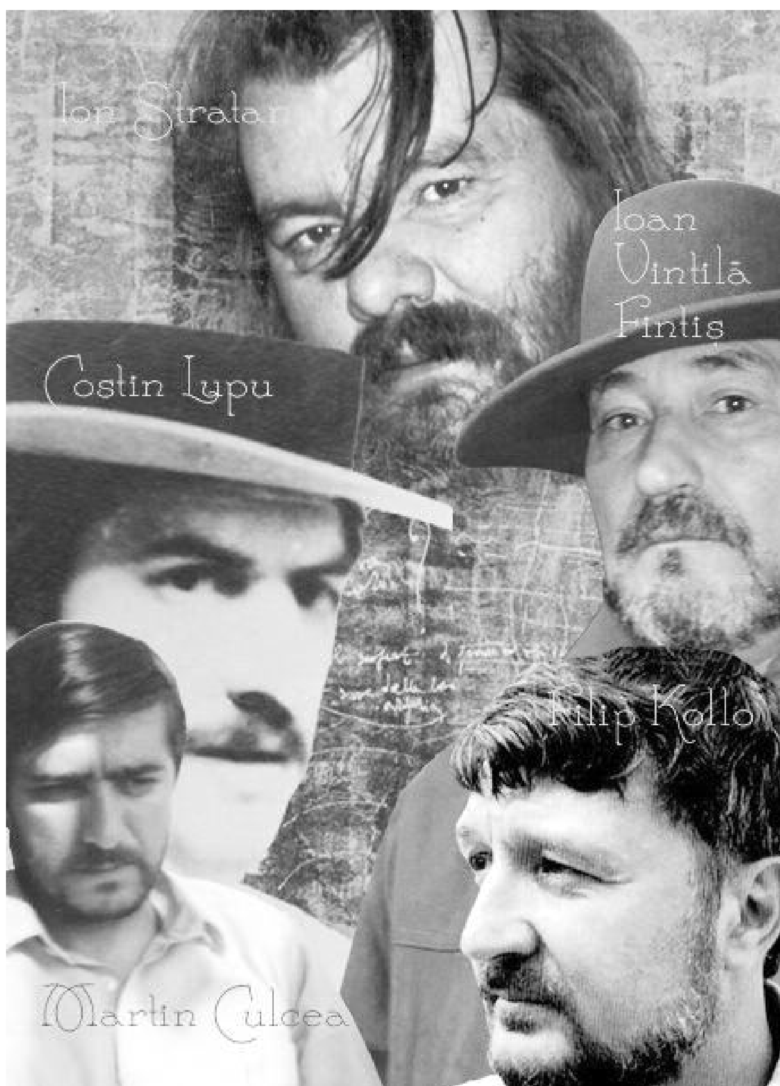
Glorioşii ani ai ratării

TRISTEŢI. LA CENACLUL DE LUNI

„Târziu prin lume - foarte friguros -
Plâng molcome statui de chiparos”
Ioan Vintilă Fintiş

De ceva vreme ţin în mine un gând, anume să vină ziua în care să pot scrie: „Aproape că nu mă mai mişcă plecările premature, din astă lume, ale congenerilor mei. Pot spune că m-am obişnuit cu moartea, cu această costisitoare metresă cu care cochetăm încă din zorii tinereţii.”

N-a fost să fie, chiar în prospeţimea Anului celui Nou am simţit o durere surdă, la aflarea veştii că poetul Traian T Coşovei nu mai este, deşi nu am fost prieteni. Traian a fost unul dintre exponenţii „Cenaclului de luni”, al studenţilor din Centrul Universitar Bucureşti; iniţiativa înfiinţări lui (în 1977) a avut-o criticul literar Radu Călin Cristea, iar conducătorul de drept (Caidul (!), cum i-am zis cândva, în glumă, probându-i simţul umorului) a fost Nicolae Manolescu.

Prin 1982, dacă nu mă înşel, împreună cu câţiva prieteni am vrut să vedem „pe viu” cum stă treaba cu acest cenaclu, căruia îi mergea vestea, deşi atunci nu erau mijloace eficace de promovare, cum sunt azi. Toamna târziu, poetul Ioan Vintilă Fintiş ne-a zis, mie şi lui Nelu Durac, că s-a decis să citească la „Cenaclul de luni”, la „Casa Studenţilor din Bucureşti, numită atunci şi „Grigore Preoteasa”. „Ce-or să-mi facă !”, ne-a zis Fintiş, bând creştineşte din cele două halbe cu bere, cu care se gratula, ori de câte ori avea prilejul. „Sigur, Fintişe, i-am zis, te vor asculta băieţii lui Manolescu, un cor de îngeri le va ciripi la urechi şi vor lăsa capetele, spăşiţi, magnetizaţi de ilustrisima „Poetică de Finta” ! Tustrei muschetari ai literelor am mers în Capitală. Dinspre Ploieştii lui Fintiş a venit şi vechiul lui prieten Costin Lupu, poet excepţional, dramaturg novator şi prozator viguros. Costin îi fusese oaspete poetului Virgil Diaconu, la Piteşti, dar am ratat întâlnirea cu el. Conjuncţia cu Lupu am făcut-o într-un bar de pe strada „Ştefan Furtună”, unde ne-am revigorat cu câte o votcă mică per capita! Vine ceasul lecturii, Fintiş ceteşte din poezia sa cu accente orfice, corifeii lunedişti par să nu-l asculte, îşi fac de lucru cu nişte reviste literare străine, vorbesc puţin cam tare, fapt care-l face pe N. Manolescu să le ceară puţină atenţie. „Măi, Iarule, zice, omul acesta a venit de la Piteşti!” Poemele orfice se termină, Fintiş răsuflă uşurat şi „marele preot” Radu Călin Cristea dă tonul începerii „sacrificiului ritualic”, bâlbâindu-se, de-am crezut că bietul critic este pălit de-a binelea de poetica fintişeană ! Multe i-au fost date să audă Fintiş, despre poezia sa – când de la Cristea, când de la Iaru, chiar şi Cărtărescu a spus ceva, dacă nu mă înşel, ceva din care am reţinut termenii: preţiozităţi, ţara pustie, melanj. Expozeul sincopat al lui R.C. Cristea mi s-a părut un galimatias critic, Florin Iaru, cum altfel !, a fost flegmatic, Traian T. Coşovei a fost moderat şi chiar i-a întins o mână colegială amicului nostru căzut în groapa cu lei. Un excurs corect, despre cele citite, a făcut prozatorul Nicolae Stan, care a simţit că Fintiş este un poet veritabil, dar nu în canonul lunediştilor. Eu am spus câteva cuvinte, deloc critice, de solidarizare cu cel „belit” în agora literară! Cu adevărat şi la obiect au vorbit Ion Stratan şi Costin Lupu, care, cu meşteşug şi ştiinţă de bun receptor a ceea ce s-a citit şi petrecut acolo, i-a şi pus la punct pe vorbitorii de dinaintea sa şi aproape că nu i-a mai lăsat nimic de zis, de pe poziţia mentorului, lui Manolescu, care a încropit o concluzie: „Eroul acestei seri ştia că vine printre lei, nu a dat înapoi şi merită să fie salutat cu multă căldură. Vorbitorii i-au spus lucruri folositoare, dar, după cum scrie, sunt sigur că Ioan Vintilă Fintiş va merge pe drumul său şi trebuie urmărit cu atenţie.” Una peste alta, n-am rămas cu o impresie prea bună despre tărăşenia la care am participat, mi s-a părut (oare?) că exigenţa, ironia si spiritul elitist al lunedişti-lor erau, mai degrabă, un fel de barieră de protecţie - aveau de-a face cu unii care veneau din afara mediului universitar şi această atitudine mi s-a părut îndreptăţită, mai ales în acele vremuri, în care toată lumea suspiciona pe toată lumea.

„Cenaclul de luni” a beneficiat de o nesperată popularitate venită de la Nicolae Manolescu, deloc pe placul protocroniştilor risipiţi prin redacţiile unor reviste, drept pentru care tinerii creatori de luni beneficiau de lovituri critice pe care le încasa, de fapt, N. Manolescu. Faimă le-a adus şi Nichita Stănescu – el le devenise multor lunedişti un al doilea mentor şi un „antrenor” în materie de boemă şi „dulce” pierzanie. Revista „Săptămâna”, care, de fapt, era oficina Securităţii şi aproape că se specializase în demolarea proiectului literar patronat de Caidul Manolescu, a fost, fără să vrea, un mijloc de împingere a publicului înspre noua mişcare literară ! Elanul stahanovist, al enoriaşilor lui Eugen Barbu, de demolare a grupării literare pomenite este întărit şi de „plagiatul” lui Mircea Cărtărescu, sau ce va fi fost el, din cartea sa de debut, din 1980, fapt care-l face pe autor, considerat încă de atunci ca fiind diamantul Coroanei, să publice în februarie 1981, în „România literară”, o precizare în legătură cu acuza. Şifonaţi pentru scurtă vreme, lunediştii ies din belea mai întăriţi iar interzicerea cenaclului, în 1983, putea să le fie o rampă politică dacă îşi asumau ieşirea din estetic şi militau programat pentru drepturile şi libertăţile românilor. Şopârlele politice, strecurate în texte lirice ori textualiste, nu au fost decât mici supape pentru masa critică socială, şopârle pe care unii cititori le vânau şi exclamau: „Uite, dom'le, că sunt şi oameni curajoşi!”. N-a fost să fie să avem o opoziţie amplă şi organizată, provenită din rândurile intelectualilor şi de aici cred că li şi se trage slaba receptare ca luptători anticomunişti, de după 1990.

În sânul acestei generaţii, pe care unii în mod eronat o numesc „Generaţia în blugi” (sintagma este a lui A. Păunescu şi privea „Cenaclul Flacăra”) au fost câţiva poeţi care au ars, cum se spune, la ambele capete. Valoroasa şi delicata poetă Mariana Marin, care a refuzat orice compromis, şi înainte şi după 1989, se stinge, la numai 47 de ani, în sărăcie şi boală, având alături doar câţiva prieteni, din păcate şi ei tot atâta de săraci. Am cunoscut-o prin mai, 1984, în redacţia „Vieţei româneşti”, unde eram în vizită la poetul Cezar Baltag. De-acolo am plecat să bem o cafea în „Amzei”, unde am dat şi peste Virgil Mazilescu şi totul s-a transformat într-o patru ore de sărbătoare. După 1990, pe Madi Marin o întâlneam, adesea, pe terasa Muzeului Literaturii Române. Îmi plăcea s-o privesc şi s-o ascult, era ca şi cum Domnul te-ar fi pus, pentru puţină vreme, alături de Silvya Plath. Nu se plângea de neajunsuri şi cred că doar câţiva intimi ştiau de situaţia ei materială precară. Poetul Ion Stratan, Nino pentru intimi, continuatorul de drept al esteticii poetice stănesciene, s-a stins la nici o lună după ce a împlinit 50 de ani. Se pare că a fost o sinucidere – poetul era grav bolnav şi, pesemne, nu va mai fi putut sta într-un real frust. Aidoma Marianei, Nino are anii din urmă marcaţi de sărăcie, de uitarea colegilor de generaţie… Puţin după 1990 m-am împrietenit cu Nino şi ne întâlneam în Bucureşti, petreceam câteva ceasuri, discutând de una, de alta, bând şi glumind. Ioan Es Pop cred că-şi mai aminteşte, că tustrei ne-am pierdut frumos în multe ceasuri de taină…Nino era uimitor prin optimismul aproape molipsitor – în vreme ce mulţi făceam reevaluări şi ne dam de ceasul morţii, crezând că poezia a ajuns într-o fundătură, el scria cu acribie şi cu prospeţimea din prima tinereţe, era tot o stare poetică. Apoi a dispărut, de fapt s-a mutat în Ploieşti. Dacă ultimii ani şi i-a petrecut în sărăcie, boală şi uitare, îngroparea a fost la polul opus – este la Cimitirul Bellu, aproape de mentorul său Nichita Stănescu…

Al treilea care a trăit viaţa din plin, puternic individualizat ca poet, a fost Traian T. Coşovei. M-am intersectat cu el de câteva ori, avea o fire cam impulsivă, dar una care, de fapt, trăda un mare timid, fapt recunoscut, când i l-am spus pe terasa „Casei scriitorilor” de la Neptun, acum 20 de ani. A recunoscut din politeţe, că asta va fi fost firea lui reală? Dumnezeu ştie… Acum câţiva ani, vara, dimineaţa devreme, l-am întâlnit pe terasa unei discrete cafenele din Piaţa Romană, în Bucureşti. Ne-am salutat, am tăcut, am sorbit din cafele, am fumat, ne-am privit. La un moment dat mi-a spus: „Dom'le, voi, cei de la Piteşti, după 1990 aţi ratat o şansă mare, trebuia să plecaţi de acolo, dintr-un oraş industrializat forţat, fără apetenţă culturală, care nu vă conferă nici o vizibilitate!” Era şi concluzia la care ajunsesem eu, i-am spus că despre latura culturală a Piteştilor scriu o carte, publicată în foileton, şi care se cheamă, sugestiv, „Glorioşii ani ai ratării”. În 2011 m-am nimerit la „Casa Monteoru”, când şi-a lansat volumul de poeme „Aerostate plângând”. Este o carte în care poetul îşi divulgă melancolia şi anxietatea cu asupra de măsură, care te face să te întrebi, năuc aproape, în ce secol şi în ce mileniu am intrat ? T.T. C. a ieşit din lumea asta… Dumnezeu să-l ierte şi să-i fie ţărâna uşoară…

Ar mai fi de spus că după ce moare un poet, cărţile lui capătă alt înţeles, altă viaţă, îţi vine să spui că faptul vieţii poetului este stânjenitor, că te împiedică să prinzi înţelesul profund al cărţilor lui… Poate mă înşel, poate este doar o impresie dată de plecarea unui poet, cine ştie…

Nina Corcinski

Literatura dintre Prut şi Nistru

Când doliul este de culoarea roşie...

Eşarfe în cer (Cartier, 2012) de Dumitru Crudu este o carte-mărturie a unei sensibilităţi hipertrofiate, oferind într-o formă nudă materia cea mai fidelă a trăirilor acesteia. Poemul s-a născut dintr-o experienţă personală: agonia şi moartea soacrei sale, la căpătâiul căreia a vegheat chiar autorul împreună cu soţia. Statutul de martor al vieţii cuprinse lent şi progresiv în chingile morţii, împreună cu întreaga gamă a delirului şi suferinţei, îl cutremură visceral pe poet, acutizându-i la limită simţurile şi conştiinţa. Zbaterea fiinţei umane între viaţă şi moarte, groaza provocată de prezenţa iminentă a neantului declanşează o stare de transă, din care, prin dicteul automat al trăirii, se naşte poate cel mai tulburător poem despre moarte, scris vreodată în literatura din Basarabia. Nu e nimic aici ceva ce ar ţine de premeditare, de osteneli scripturale ori de epatări auctoriale. Poetul refuză parcă programatic recurgerea la convenţiile poetice. Frazarea poemului se desfăşoară spontan şi liber într-o avalanşă de confesiuni-scene-gânduri-asocieri nemijlocite, urmând doar ritmul interior al trăirii. În faţa morţii, personajul său liric recunoaşte că tremură de frică: „niciodată nu mi-a fost atât de frică/ aşa cum îmi este acum/ îmi clănţănesc dinţii în gură/ ea se încleaştă şi mai strâns de mâinile mele/ şi începe să plângă". La căpătâiul muribundei, viaţa, realitatea în genere capătă contururi halucinante, datele ei, lipsite de semnificaţie până atunci, devin torturante reprezentări psihologice şi chiar semne escatologice, cu multiple ipostazieri şi sensuri ascunse. Pendulările între *ieri şi azi*, *acum şi atunci* dilată şi acutizează la maximum viziunea eului aflat în imediata prezenţă a încleştărilor morţii: „Pe scaunul pe care eu stau acum/a stat atâţia ani ea/ pe acest scaun". Această constatare extrem de simplă, iar scoasă din context – banală chiar – capătă în contextul poemului rezonanţele profunde ale condiţiei fragile a omului. În circuitul cotidian al vieţii şi al morţii, fiinţa umană, perisabilă, apare lipsită de apărare, asistând, oficiind dintr-o parte ori fiind ea însăşi supusă veşnicului ritual al dispariţiei: „ÎN TROLEIBUSUL 23 peste care ploaia răpăia/ repede/ mergeam ieri/ spre strada armeneasca/ la fabrica de pâine/ în troleibusul 23 peste care ploaia răpăia asurzitor/ făcând geamurile opace încât/ nu mai vedeai nimic afară/ mergeam ieri/ ca să comand 30 de colaci/ am coborât şi am vrut s-o iau pe jos spre/ fabrica de pâine/ dar brusc/ m-am întors şi am alergat prin fleşcăială/ după troleibusul 23/ în care pe 19 ianuarie 2011/ călătorea Zoia Gheorghievna/ stând aşezată pe scaunul din spatele şoferului/ ca să comande/ la fabrica de pâine de pe strada armenească/ 30 de colaci".

Suferinţa femeii cu care empatizează vocea lirică a autorului trezeşte viziunea mărăcinilor christici, simbol al eternului supliciu uman: „mă apropii în vârful picioarelor/ de uşa ei împodobită de sus până jos cu spini/ într-adevăr ea stă pe pat/ culcată pe o saltea de mărăcini". Roşul hainelor, al florilor, la fel ca şi galbenul maşinii sunt culorile vestitoare ale morţii şi au aici o semnificaţie funerară. Sângele pe care-l scuipă Zoia Gheorghievna se asociază cu „petale de maci înroşiţi", iar „după moartea ei/ cerul se umplu cu/ eşarfe roşii". Totul se amestecă într-o avalanşă halucinantă: convulsiile nemijlocite sub privirea neputincioasă a autorului, patimile şi sângele christic, imaginea trandafirului roşu căzut de sub perna muribundei. Până şi un bătrân care vine la cimitir pare, privit de departe, o garoafă sângerie la mormântul defunctei. De aceeaşi simbolistică a morţii ţine şi spargerea oglinzii: „doar oglinda în care foarte mult îi plăcea să se uite/ acuma iată, na, a plesnit în zeci de cioburi, în sute".

Asocierile imaginare se derulează halucinant într-un registru suprarealist cu vădite rezonanţe psihanalitice. Trupul uman se lichifiază, „seamănă cu o dâră de apă plată/ pe care o torni într-o cană spartă" sugerând, într-un elan poetic de conciliere a contrariilor existenţiale, lichidul amniotic născător de viaţă şi dorinţa de întoarcere la „fuziunea preoedipală" (J. Lacan) cu uterul matern: „am luat-o în braţe şi am mutat-o pe-o pernă mai sus/ e ca şi cum aş fi ţinut în braţe o/ picătură de apă".

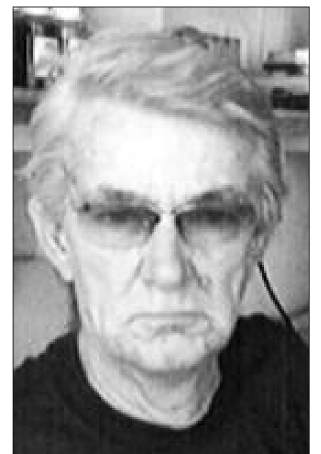
La temperaturile înalte ale trăirii şi ale conştientizării acute a morţii, hotarele care separă contrariile se destramă, realul interferează cu imaginarul, lăsând cale liberă pentru posibilităţi nelimitate de intersectare a lumilor paralele şi a dimensiunilor temporale diferite. După ce priveşte fotografiile rudelor moarte, în care acestea alergau cândva fericite pe plajă, registrele temporale se modifică, transgresează consecutivitatea timpului fizic, se contopesc amalgamate în sentimentul stuporii în faţa morţii: „cu o mână de **nisip** (subl. – n.n.) ies în **ninsoarea**/ în care ieşise şi Evghenii Ivanovici/ în 1973/ fără fular şi căciulă". Emoţia declanşează mecanismele imaginaţiei, ascute simţurile până la paroxism. Memoria involuntară, susţinută de fluxul conştiinţei, adună în acelaşi recipient liric amintirea, visul şi percepţia directă. Toate morţile celor dragi sunt re-trăite în această moarte a mamei soţiei sale. Eul liric conştientizează că moartea nu-i o joacă cum şi-ar dori să fie şi cum o percepea la vârsta de 3 ani, când „taică-meu îşi punea mâinile pe piept, îşi întindea/ picioarele spre uşă, le lipea unul de altul/ cu degetele în sus, îşi închidea ochii, şi nu / mai respira/ stătea ţeapăn ţeapăn şi eu îl zgâlţâiam dar el/ stătea ţeapăn ţeapăn/ şi nu mai respira/ zilele acestea, Zoia Gheorghievna şi-a pus mâinile pe/ piept şi a încetat să mai respire/ dar eu, vorba lui Berryman, de mult nu mai aveam trei ani". Moartea pândeşte de pretutindeni cu multiplele ei ipostaze şi cu o mulţime de arătări. Percepţia se dilată la maximum, viziunea se amplifică: „Mă învârteam prin curtea îngheţată şi lunecoasă/ a spitalului aşteptând-o să iasă/ când am văzut o haită de maidanezi înconjurând /o veveriţă, când am văzut o veveriţă/ ţopăind în mijlocul unei haite de câini /turbaţi care strângeau cercul/ care clănţăneau /şi lătrau de mama focului şi se repezeasu/ s-o înhaţe de piept sau de picioare (...). Imaginile se suprapun şi se repetă obsedant, ca într-un carusel halucinant: „mă uit la ea/şi inima îmi bate tot mai tare şi mai tare/în piept/de parcă/ m-ar fi încolţit din toate părţile/o haită de maidanezi".

Pendulările între *ieri şi azi, acum şi atunci* dilată şi acutizează la maximum viziunea eului aflat în imediata prezenţă a încleştărilor morţii...

Ceremonialul morţii capătă puterea unui ritual fantasmagoric: „l-au scos afară pe targă/ trupul ei scund/ şi au vrut mâinile în ţăndări să-i spargă/ şi să-i arunce ochii în prund". În gama Do major al acestui poem, eul liric se pulverizează, nu se mai disociază de întâmplări, de lucruri, devine voce nudă a suferinţei: „un porumbel dă busna în casă/ inima îmi iese din piept/se izbeşte de pereţi/se pocneşte de fereastră/vrea să zboare afară şi nu găseşte ieşirea (...)". Ieşirea din transă echivalează cu un chatarsis. Odată trăit, asumat cu toate simţurile, până la capăt, sentimentul tanatic iese din captivitatea deznădejdii. În urma acestei experienţe-limită, moartea trece din „realitate pentru altcineva", din simplă virtualitate în realitate trăită nemijlocit. Astfel, ea se încarcă de sens existenţial, deschide porţile spre o subită şi profundă înţelegere a vieţii. Din magma de stări paroxiste ale suferinţei umane răzbate speranţa vieţii, frumuseţea ei: „şi atunci/ porumbelul ţâşneşte pe fereastră afară/ şi eu încep din nou să sper".

Mihai Rogobete

Udigma

Compoziţia VII

Abuziv, disociativismul problemei fundamentale a filozofiei impune includerea observatorului în ecuaţia compoziţiei, condiţionarea sa informaţională. Cunoaşterea este cunoaştere, propoziţia crudei semioze imanente, nu face altceva decât să denomineze: lucrul fluid, incolor şi inodor se botează, ca mai toate, onomatopeic, apă - aceasta înseamnă „apa este apă", tautologia necamuflând nicio cunoaştere nemijlocită, falsa pretenţie de care abuzează nu numai cea dualistă, ci şi cea raţionalistă, cauza cauzelor întorcându-se-n observator. Care, deşi într-o lume infinită este şi centru şi margine şi parte şi întreg, ca autoobservator al mentalităţilor, le poate centra şi delimita, pentru a rezolva problemele compoziţiei.

Comunicabilă ereditar, informaţia genetică nu este mai puţin limbaj, decît cel comunicabil compoziţional, cel mental. Tot atât de inconştient preluăm mesajul de a gândi baroc, dintr-un interior mobilat, ca şi lupul comportamentul de haită din compoziţia ei. Verticala spiralei genetice ne-a ridicat în imaginaţie menhirul şi obeliscul. Cosmogoniile mitologiilor, religiilor şi filozofiilor agaţă pe firmament pleiada creatorilor şi reformatorilor de compoziţie, a eroilor noştri civilizatori. De la simplă multiplicare celulară, la nonantropocentrism cosmic, tot atâtea procese şi soluţii compoziţionale, tot atâtea semioze şi sensuri ale existenţei.

Înaintea unificării sistemelor de măsură, cât, mai ales, a celor calendaristice, particularităţile evidenţiau şi existenţa compoziţiilor temporale. Nu, nu numai a unor timpuri mai rapide sau mai încete, ci şi a formelor diferite de timp: punctiform şi nemărginit totodată, (în mişcarea nemişcării tautologic-denominative a lui „omul este om"), simetric, ciclic şi staţionar al celui care se repetă cosmogonic, săgetător prin discursivitatea cauzalităţii, şi incert al compoziţiilor în care coerenţa este şi tautologică şi periodică şi cauzală şi analogică. Izomorf, scheletul unităţii spaţio-temporale este cultural. Numai spaţiul fără cultură sau timp este in-finit; ca şi timpul în spaţiu şi cultură, cultura în spaţiu şi timp este finită. Ciocnirea cuvintelor, ideilor şi culturilor scapără poeme, invenţii şi religii; traumatism al desfinizării, impactul dintre un tip de spaţiu, sau un tip de timp, cu alt tip de cultură fulgerează creatici. Este creatoare dezordinea? De o formă de energie sau alta, de o entropie sau alta, compoziţia generică a dezordinilor e o garanţie.

Constantin Cubleşan

ISTORIA OCULTĂ A LITERATURII ROMÂNE (Radu Cernătescu)

Abordând spiritul pre-romantismului românesc, Radu Cernătecu atrage atenția asupra toposului Muntelui („motivul muntelui mistic, „motivul peșterii inițiatice", „al sihastrului", „floarea de pe deal și floarea din câmpie" ș.a.), ce figurează ca permanență în scrierile autorilor noștri...

Speculativă și fascinantă ca orice carte ce se alcătuiește pe vaste și variate informații istorice, culturale, politice ș.a., cartea lui Radu Cernătescu, *Literatura luciferică,* subintitulată *O istorie ocultă a literaturii române* (Editura *Cartea Românească,* București, 2010), poate stârni oricând discuții contradictorii, polemice, cum ea însăși se dovedește a fi, marcată de perspectiva unei neîndoielnice notorietăți (și autorități, de ce nu?) într-un domeniu aparte al cercetărilor umaniste de pretutindeni și din adânci străvechimi temporale, anume acela al științelor oculte, accesibile, fără îndoială, doar unor inițiați, pasionați a întreprinde expediții insolite în subsolurile misterioase ale evoluției civilizațiilor omenirii („în subteranele cele mai profunde ale ocultismului") pentru a aduce la lumină „reveria abisală" a acestora. E nevoie însă, într-o atare întreprindere, de erudiție, de o putere intuitivă aparte, nu mai puțin de capacitatea penetrantă a relaționării faptelor ce aparent nu au nici o legătură între ele. Sunt calități pe care, iată, Radu Cernătescu le probează cu prisosință. Numai că ambiția domniei sale de a oferi un model nou de istorie literară („a venit vremea eliberării din reducția materialist-estetică impusă de Călinescu"), este hazardată. Nu prin ceea ce oferă ca informație, ca analiză, ca propunere interpretativă inedită a unor diverse opere literare, cât prin încadrarea sau mai bine zis prin neîncadrarea discursului său în formula consacrată, didactică prin excelență, a unor asemenea sinteze destinate programat a fi unelte de lucru în procesul de educație școlară, în primul rând. Or, eseurile acestea, spectaculoase prin ele însele, datorită dezvăluirilor de senzație în privința unei ideatici ce vine dintr-un fluid subtextual al operelor literare propuse cercetării („cărți care ascund în subiacența textului licit revelația marilor mistere"), și pe care domnia sa le așează într-o ordine de istoricitate evenimențială, nu pot suplini, cu atât mai puțin a înlocui un veritabil tratat de istorie literară în care, obligatoriu, se cere a fi discutate ofertele la vedere, în ordine factologică, ale acestora. După o asemenea carte nu se poate învăța istoria literaturii române, în schimb e întru totul recomandată a fi citită și aprofundată după ce ai luat cunoștință, după ce ai învățat istoria literaturii române din alte cărți, cu siguranță mai pedestre dar în care autorii își desfășoară demonstrația cu aplicație strictă la un proces de evaluare calitativă a acumulărilor valorice în timp, sub apreciere estetică, fără îndoială, pe drumul dezvoltării istorice a obiectului de studiu care este literatura. În cazul nostru literatura română. Nu trebie să se înțeleagă, în nici un fel, că prin aceasta contest valoarea demonstrației pe care o face Radu Cernătescu (ba dimpotrivă) introducând în interpretarea ideatică a literaturii sondarea resorturilor obscure din care aceasta își trage adeseori sevele vitale („există în literatura română o mirifică mundus subteranea, o subterană conotativă inaccesibilă criticii estetice de tip călinescian"), cu alte cuvinte mizând pe necesitatea identificării simbolurilor și motivelor misterice venite din orizontul disciplinei de inițiere masonice sau rozecruciene: „Povara purității tradiției oculte apasă pe umerii societăților secrete a căror rațiune de a fi stă și astăzi în resemantizarea continuă a unei moșteniri mitice și heterodoxe pe gustul și înțelesul epocilor, fertilizând astfel continuu și ocult elitismul unei vanități și vitalități luciferice (…) în marginea societăților oculte s-a perpetuat din epocă în epocă, anclasând ca un fitil revoluțiile sociale și estetice ale umanității, o tradiție degenerată până la a fi considerată germenele ateismului cel mai vulgar (…) Urmând îndeaproape felul în care a migrat această erezie a unei tradiții pervertite, vom afla cum ucronia și utopia tradiției oculte a generat, aparent paradoxal, revoluțiile estetice și sociale purtate în numele «omului nou» și a vanității lui luciferice". Avem astfel o replică la *Istoria literaturii…* lui G. Călinescu, în fond o completare a acesteia pentru ansamblul cerecetării istorice a istoriei noastre literare, spiritul polemic care animă demersul lui Radu Cernătescu constituind, la drept vorbind, resortul ce animă continuu înaintarea în decodificare a operelor pe care «divinul critic», cum îi place să-l numească, tachinându-l pe înainte mergătorul său, le discuta într-o îngustă abordare. Dar, cu totul greșit ar fi să înțelegem și că Radu Cernătescu își propune să urmărească istoricitatea ideilor oculte în procesul evolutiv al fenomenului literar românesc, urmărite într-o istorie a masoneriei, a rozicrucianismului ș.a. în cultua noastră în rezonanță cu mișcarea ideilor și faptelor de acest fel din Occident. Domnia sa se oprește asupra unor opere și asupra unor autori (asupra unor momente semnificative ale mișcărilor sau curentelor literare din spațiul cultural românesc) ce au calitatea unor forme/formule tipice pentru iluminarea procedeelor de inculcare a alegoriilor de acest fel în scrieri cu cheie, practicând așadar o „arheologie misterică", coborând în „abisurile afabulației", într-un „spațiu nesfârșit și plin de lumina conotațiilor sapiențiale", ce se propun polisemic „dincolo de sensul literar" propriu-zis al scrierilor de acest fel, dintr-o „cultură minoră de la gurile Dunării" dar cu „vechi veleități și orgolii de paritate europeană".

Primele corelaționări se fac din perioada secolului al XVII-lea, în Transilvania – „odată cu sibianul Mechior tradiția hermetismului autohton s-a integrat perfect în curentul de spiritualizare a alchimiei din rozicrucianul secol XVII", și chiar dacă nu-l identifică documentar pe „misteriosul corespondent transilvan al rozicrucianului Robert Flud", semnalează „o tradiție ilustră pe care ocultismul a avut-o pe tărâm transilvan". În pandant, se oprește asupra fabuloasei biblioteci a Mavrocordaților („cu peste 600.000 de volume") rod a demersurilor interesate în completarea ei de către trei generații de pasionați și prețuitori ai cărții, scoasă „la mezat„ în 1730, când s-au interesat pentru achiziționarea ei „Papa Benedict XIII, Împăratu Carol al VI-lea, Regele Angliei și mulți alți bărbați iluștri ai epocii". În acest spațiu se identifică Spătarul Milescu, ce face studii la Padova, – bun prilej pentru Radu Cernătescu de a dezvolta comentarii privitoare la Ordinnul Constantinist padovan, cu „moda bibliotecilor secrete", la care a avut acces („cu siguranță") Spătarul, cel care „cu Cartea despre ieroglifie (1675) se apropie o dată mai mult de spiritul «filosofiei lui Hermes», acel misticism simbolic exersat de toți rozicrucienii occidentali sau orientai". Atenție aparte solicită creația folclorică românească asupra căreia se apleacă „primii noștri folcloriști": Moses Gaster, Moses Schwartzfeld, Lazăr Șăineanu și I.A. Candrea, a căror apartenență la masonerie „le-a oferit ghidul hermeneutic cu care au abordat arcanele folclorice", având o erudiție „de tip misteric", care „sfârșește inevitabil în obsesia arhetipalității care i-a iluminat dintotdeauna omului orbirea fenomenologică". Cercetările acestora au condus, zice Radu Cernătescu, la a considera „creația populară românească drept arcul de triumf dintre filosofia Antichității târzii și filosofia Evului Mediu, dintre culturile greacă, română, arabă, iudaică și hindusă și cultura creștină modernă". Sub atari auspicii trebuie văzute contribuțiile în privința „unui naționalism esoteric și a unei sensibilități etnosofice care a făcut prozeliți îndeosebi în rândul scriitorilor masoni, precum: Mihai Eminescu, Titu Maiorescu, Vasile Alecsandri, George Coșbuc, Barbu Șt. Delavrancea, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Octavian Goga, Lucian Blaga, Vasile Voiculescu și mulți alții".

Într-un capitol aparte, unul dintre cele mai substanțiale, ca analiză a simbolurilor oculte, este tratată personalitatea lui Ion Budai-Deleanu cu a sa *Țiganiada*. Avem mai întâi o atentă punere în pagină a mișcărilor masonice din epocă, pentru ca apoi, descinderea în „subtextele poemului" să conducă la ideea că „Din perspectiva profunzimilor esoterice ale textului, întregul labirint de înâmplări simbolice pe care îl străbate Parpanghel, eroul lui Budai-Deleanu, se relevă a fi un veritabil parcurs inițiatic cu ghid exterior, un clasic itinerariu *omnium in mentem* expus ritualic de Masonerie și subsumat preceptului cunoaște-te pe tine însuți, comandamentul gnosiologic la care au făcut apel dintotdeauna gnozele oculte de sorginte misterică". Discursul analitic ce urmează se pliază pe acest indicator de drum, autorul decodând numeroase aspecte ale intrigii, care rămân opace ochiului profan (Astfel, în discursul antimonarhic al lui Slobozan se identifică „accentele anticlericale" ale discursurilor masonice iacobine; „alegoria despre cele trei fete de împărat ce simbolizează la Budai-Deleanu cele trei provincii istorice românești" fiind semnul că „autorul a avut în vedere transferarea unei ideologii revoluționare franceze pe pământ românesc", etc) pledează despre revelațiile filosofice ale poemului masonului nostru transilvănean, „un poem care, sub aparențele parodice și etnografice, inerente unei disimulări inițiatice, reia finalitatea solemnă a vechilor scrieri cu cheie".

Abordând spiritul preromantismului românesc, Radu Cernătecu atrage atenția asupra toposului Muntelui („motivul muntelui mistic, „motivul peșterii inițiatice", „al sihastrului", „floarea de pe deal și floarea din câmpie" ș.a.), ce figurează ca permanență în scrierile autorilor noștri: „De la această întâlnire fraternă pe înălțimile cele mai oculte ale Europei, naționalismul românesc s-a întors înnobilat de un orizont mistic pe care l-a transpus în Carpați, acolo unde muntele a devenit o incintă sacră ce comunică direct cu centrul ocult nu doar al Europei, ci al întregii lumi". Exegetul se „vintilează" apoi, ca să preiau expresia-i proprie, prin subteranele textuale ale unor autori ca Vasile Alecsandri (prilej de a combate teza existenței la Paris a unei loji „l'Athénéé des Étrangeres" – „fantomatică") cu Farmazonnul din Hârlău, („un răspuns satiric la pretențiile inițiatice ale familiei Sturza"), Dimitrie Bolintineanu, cu al său prim roman inițiatic, *Manoil*, marcat de „carbonarismul românesc", ce-i prilejuiește o divagație în numerologia numelui și care „invită cititorul la o coborâre în bolgiile unui infern interior în contextul unei drame psihologice, prima din literatura română, urmată imediat de ascensiunea către o viață morală și spirituală desăvârșită, un parcurs de elevare spirituală călăuzit și aici de un vector feminin, de acel *angelusbonus/vigo sophi*a desprins din imageria gnostică a florentinului" Dante. Apoi, Eminescu, la care se abordează „motivul insulelor paradisiace" (Cezara), alte asemenea motive misterice (sensul inițiatic al cărților vechi – *Sărmanul Dionis*), poetul dând „un scop conștient fondului său mistic, care nu este altceva decât nevoia de arhetipalitate a ființei umane". La Coșbuc atenția cade pe „subteranele comparatiste" ale comentariilor acestuia ⟶

lector

→ la traducerea poemului dantesc Divina Comedia, și nu mai puțin asupra poemului *Nunta Zamfirei,* evidențiind analitic „palierul mistic al capodoperei" („Unde cei patru sori/cai funcționează ca o aducere în subtext a «celor patru cavaleri al Apocalipsei», ai căror cai sunt pentru esoterismul creștin cei patru sori ai celor patru anotimpuri"). Este cercetat apoi „depozitul tematic al poeziei bacoviene", cu melancoliile acestuia, în care „activitățile intelectuale ale unui *escollier de merencolie* (școlar al melancoliei) erau îndreptate cu precădere înspre identificarea și aplicarea analogiilor magice subsumate planetei Saturn". Fără îndoială, cel mai interesant capitol și cel mai bogat în sugestii oculte este cel dedicat lui Mateiu I. Caragiale cu al său roman *Craii de Curtea Veche* („romanul ni se relevă a fi în întregime tabloul unui Capitul rozicrucian") în analiza căruia Radu Cernătescu urmează „cărarea" unui „labirint vertical" în care întâlnește o „simbologie luxuriantă și fascinantă", referindu-se la un articol/eseu, În chestia unei aberații, ce face dovada elocventă că Mateiu era „bun cunoscător nu doar al istoriei și organizării Ordinului Cavalerilor Sf. Ioan de Ierusalim, zis de Malta, dar și a heraldicii lui". Se parcurge, în marginea acestui roman inițiatic, o întreagă panoramă a inițiaților bucureșteni, de la Pantazi Ghica la Alecu Cantacuzino Kneazul, pe care îi identifică în trăsăturile eroilor mateieni, probând că „romanul lui Mateiu Caragiale nu este doar descrierea barocă a unei lumi de la porțile Orientului, ci mai ales o tentație hermeneutică și o aventură comparatistă, o lucrare eseistică ce urmărea introducerea în această lume a înțelepciunii simbolurilor Orientului, într-o încercare de a arăta că tradiția ocultă a Apusului se îngemănează și este indisolubil legată de cea a orientului apropiat". Trecând apoi prin Urmuz și mistica dadaismului, fără a-i neglija pe Ion Vinea și pe Benjamin Fundoianu (abordând legăturile dintre hasidism și Kabbala), pe Tudor Arghezi alături de N.D. Cocea și manipulările socialiste, ajunge la Mihail Sadoveanu, Marele Maestru al F.M.R.U., a cărui operă, „dincolo de vălul ei «etnografic și naturist»", se dezvoltă „pe palierele semantice cele mai profunde" masonice, dovedindu-se a fi „o adevărată aventură inițiatică". Eseurile menite a decripta sensurile obscure ale operelor lui Sadoveanu sunt de o amploare a corelaționărilor în planul simbolurilor oculte, cu totul pasionante (Iată, bunăoară, o povestire aparent nevinovată, *Dumbrava minunată:* „la Sadoveanu, scorbura luminată de «aurul licuricilor», în care eroina își revede în vis bunicii, amintește hermeneutului atent de asocierea pe care Kabbala o face între aur /zahev/, simbolul metalic al Sephirei Geburah /Forța/ și tradiția. Căci «aurul tradiției», cel ce dă «forța» și dimensiunea transistorică a confreeriilor inițiatice, trebuie să fie nelipsit din «antrumu-ul materiei oculte», spune Cabbala"). Plonjările comentariilor în Kabbala și în numerologie etc, duc în final la un demers polemic de divulgare a compromisurilor făcute de Mihail Sadoveanu în perspectiva realizării noii culturi socialiste, dirijat de un Ion (Puiu) Vitner („responsabil cu propaganda în P.R.M."). Nu este uitat – cum ar fi fost posibil! –, nici Mircea Eliade, cel care evidențiază apartenența zamolxianismului la religiile de mistere. Prozatorul G. Călinescu este supus și el unei radiografii sub grila ocultismului, romanul *Scrinul negru* fiind socotit ca „primul roman inițiatic proletcultist". Și Radu Cernătescu continuă: „șablonul după care se vor exersa apoi toți discipolii călinescieni, dezvoltând noile mituri proletcultiste împănate cu glose și simboluri oculte, precum «omul nou», «epoca de aur», miteme care au continuat în plan literar vechi obsesii esoterice, precum cea a «vârstei de aur», care de la Savonarola la Saint-Simon și mai apoi la Marx și Lenin a fost promisă oamenilor pe pământ de toate organizațiile oculte. Și este, credem noi, meritul lui Călinescu că romanul românesc a păstrat în epoca realismului socialist impresia profunzimii polisemice, chiar dacă din funcția hierofanică a simbolului și din pluralitatea nivelurilor de realitate nu au mai rămas decât «șopârlele» unor conjuncturale retușări ideologice".

Literatura luciferică. O istorie ocultă a literaturii române, datorată lui Radu Cernătescu se impune atenției ca o întreprindere insolită de iluminare a subteranelor ideatice (și strategice) ale literaturii române din vremurile sale vechi și până azi, la cote de cea mai bună altitudine, propunând interesante unghiuri de interpretare, dincolo de cele susținute estetic, în haloul gândirii misteriale, demonstrând astfel aspirația scriitorilor români de a rezona, în scrierile lor, în consens cu demersurile umaniste (de elită) europene și universale deopotrivă pe linia strategică a ritului masonic ce caută o iluminare individuală în „regie gnostică".

Colocviile Argeșului

Cine (n-)are regrete

Magda Grigore

Ar fi bine să nu avem regrete, pentru simplul motiv că regretele *nu au viitor*. Sunt stări emoționale care ne fură bucuria și ne ucid entuziasmul. Ne influențează tacit și ne înjumătățesc elanul prezentului prin fuga lor spre trecut. Regretul implică întotdeauna o durere, conștientizată sau nu, un sentiment de pierdere irecuperabilă, o vinovăție, certă sau incertă, e o formă subtilă a nostalgiei și o tristețe fără antidot. Charles Dickens îl considera *o sursă naturală a firelor de păr alb*. Senzația că lucrurile *ar fi putut să fie altfel*, că ceva *ar fi putut fi evitat* sau că într-o anume împrejurare *ar fi fost potrivit* un alt comportament, o altă atitudine, otrăvește lent calitatea vieții. Se spune că este o artă să înveți să trăiești cu regretul, o artă pe care puțini dintre noi o învață. Relevate în momentele de impas, în preajma dramelor trăite, dar și în afara acestora, regretele se raportează întotdeauna la trecut și vizează îndeosebi aspecte care țin de familie, carieră, iubire, educație etc. Timpul petrecut cu cei dragi (prieteni, copii, partenerul de viață, colegi de școală) absoarbe cele mai adânci vinovății care generează apoi regretele din viața adultă, conform unui sondaj realizat de revista *Forbes*. Alături de acestea, cariera, studiile, comportamentul inadecvat în momente esențiale din viață, sunt tot atâtea motive care pot compromite împăcarea cu noi înșine. Regretele se insinuează tacit în ființa interioară și alterează armonia de zi cu zi, dar ne vizitează tardiv, când nu mai putem schimba nimic sau aproape nimic în favoarea noastră. Elasticitatea lor emoțională, *replicarea*, dureroasă, măsurabilă în zile/luni/ani, le dovedește rezistența și posibilitatea de nocivitate la distanță. Totuși, sunt cercetători care apreciază aspectul lor motivațional, latura favorabilă care ajută dezvoltării personale. Astfel, un studiu realizat la Northwestern University, de către profesorul Neal Rosen, sfârșește prin a-i atribui acestei stări sensibile cinci funcții care, teoretic, ne pot face să o acceptăm mai ușor: regretul *dă sens lumii*; datorită lui *învățăm să evităm comportamentele negative în viitor*; ne determină să *câștigăm perspective*; ne ajută în privința *obținerii armoniei sociale*; cu el/prin el ne *exersăm abilitatea de a câștiga oportunitățile dorite*. Având în vedere această abordare ne explicăm mai ușor de ce unii psihologi insistă asupra părții *active* pe care o conține regretul. Aceasta este partea care impulsionează, care determină un lucru pozitiv/bun în viața noastră, o idee nouă, benefică, ea construiește ceva reparatoriu/ complementar/meritoriu prin acțiunea corectivă pe care o generează. Prin urmare, este important nu doar să conștientizezi că regreți, să spui acest lucru, să lași regretul să acționeze asupra ta, trebuie (și) să dovedești că regreți cu adevărat, să acționezi în așa fel încât să repari/ să compensezi pierderea și durerea survenită, restabilind echilibrul viciat. Fără această viziune și fără acest control regretele își vor activa partea lor *distructivă*, își vor face simțite efectele dăunătoare asupra minții și, implicit, asupra trupului, influența lor maladivă asupra concentrării și asupra sănătății. Medicina modernă a lansat ideea că există unele regrete existențiale de fond, care împrumută un aspect general ontologic și apar ca urmare a sănătății degradate, mai concret ele vin din afecțiuni imunologice, din probleme hormonale și, nu în ultimul rând, din stres, epidemia lumii moderne. Omul sănătos are însă o abilitate de recuperare din stres, prin urmare latura bolnăvicioasă a regretelor trebuie vindecată în/la timp, pentru a nu lăsa *sechele*. Remușcarea este o formă aspră a regretului, fiind cea mai comună manifestare care paralizează autocontrolul și care duce la presiuni asupra cugetului. Așadar, partea distructivă a regretului aduce în interioritatea conștiinței sentimente negative, întrebări, slăbiciune, îndoieli, teamă, tristețe, uneori chiar furie. Nu-l (mai) lasă pe *posesor* să trăiască liniștit sau, paradoxal, nu-l lasă nici să moară împăcat, așa cum ar trebui. O carte interesantă, a cărei autoare este australianca Bronnie Ware (*Cele mai mari cinci regrete ale muribunzilor*), este scrisă pe baza acestui subiect captivant, ea având perspectiva unei vieți profesionale delicate. După ce oferise ani de-a rândul asistență pentru bolnavi în faza terminală, autoarea a alcătuit o carte din jurnalul activităților zilnice în care, din inspirație și interes meditativ, realizase un sondaj în rândul bolnavilor pe care îi îngrija, notând care sunt cele mai mari regrete ale lor la/spre sfârșitul vieții. Topul realizat situa pe primele locuri regretul oamenilor că *nu și-au trăit viața pe care și-o doreau* (au trăit mai degrabă viața dorită de alții, împlinind/încercând mereu să împlinească de fapt așteptările celor din jur); că ar fi dorit *să nu fi muncit așa de mult*; regretau că *n-au avut curajul să-și exprime sentimentele față de cei apropiați, dar și opiniile* în diverse ocazii; mulți ar fi vrut *să fi păstrat legăturile cu prietenii/colegii* (întrerupte uneori bizar sau nemeritat, acoperind în uitare oameni cu care aveau reale afinități); multe răspunsuri au înscris în top un regret care ar putea părea multora de neînțeles, acela că oamenii *nu și-au îngăduit să fie fericiți* (cei mai mulți dintre ei realizând abia în final că fericirea este o alegere și că trebuie să optezi pentru ea). Regretele sunt omenești și sunt firești. S-ar putea spune că au și o dimensiune divină de vreme ce în *Geneză* citim că văzând cum *întocmirile gândurilor* omului se îndreaptă tot mai mult spre rău *I-a părut rău și S-a căit Dumnezeu că L-a făcut pe om pe pământ și S-a mâhnit în inima Lui*. (Gen. 6:6). Din iubire de viață, din dorință de cunoaștere și/sau din părere de rău pentru *timpul nostru prea scurt* unii ajung să regrete lucrurile pe care nu le-au făcut, alții consideră că regretele și suferința vin o dată cu plăcerea, fiind complementare, și le acceptă cu mai multă dezinvoltură. Li se acordă destul interes de specialitate și multiple studii detaliate, pe eșantioane reprezentative (vârstă/sex/politică/religie etc), concluziile aducând de fiecare dată înțelepciune și învățături necesare. Neîmpliniri avem fiecare, dar viitorul nimănui nu locuiește în trecut. De aceea regretele trebuie abordate cu detașare, cu prudență sau cu umor, ca inconfundabilul Woody Allen care afirma memorabil: *singurul meu regret în viață este că nu sunt altcineva.*

Medicina modernă a lansat ideea că există unele regrete existențiale de fond, care împrumută un aspect general ontologic și apar ca urmare a sănătății degradate, mai concret ele vin din afecțiuni imunologice, din probleme hormonale și, nu în ultimul rând, din stres, epidemia lumii moderne. Omul sănătos are însă o abilitate de recuperare din stres, prin urmare latura bolnăvicioasă a regretelor trebuie vindecată în/la timp, pentru a nu lăsa *sechele.*

litere

Viorel Dianu

O duminică la Cotmeana

Oboseala din trup, acumulată cu călătoria şi în orele de slujbă, se scurse în pământ ca o apă. Şi răcoarea dinăuntru le era binefăcătoare. Nu le mai venea să plece, şi de ce s-ar fi grăbit?, se reculeseră şi luară aminte mai în amănunt la pictura de pe pereţi, originară, estompată de vreme şi pe alocuri ştirbită, dreasă cu ipsos. Se simţiră de parcă ar fi coborât şase secole în timp. Sentiment pios şi deopotrivă înălţător.

Clopotele irupseră solemn şi puternic, de foşnіră dealurile împrejur înviorate. Nu mai vorbim de fiorul pe care îl stârnіră în inimile oamenilor din curtea bisericii, care îşi îndreptară ca la un semn privirile spre turnul clopotniţei şi rămaseră clipe îndelungi cu ochii aţintiţi într-acolo, minunându-se de dangătele copleşitoare, între care se distingeau sunetele vibrante ale celui mai vechi clopot din ţară. Slujba ajunsese la Sfintele Taine şi glasurile călugărilor porniră să cânte „Pe Tine Te lăudăm". Din mulţimea adunată în incinta mănăstirii, ici-colo câte o femeie stătea îngenuncheată. Teodosia, care suferea de artroză, nu putea să îngenuncheze nici în biserică, pe covor, darmite aici pe pământul rece şi gol. Însă Cazimir, care era cu ea, se afla prosternat, ca şi cele câteva femei din gloată, încă de la Crez. Îşi scosese batista din buzunar, o despăturise meticulos, mândru că o avea curată, şi o aşternuse jos, mai mult ca să nu-şi întineze pantalonii decât ca să-i fie mai moale. Cu genunchii înfipţi în mijlocul batistei şi cu pumnii sprijiniţi în colţurile din faţă, îşi aranjase o poziţie convenabilă ca să reziste până după Tatăl nostru. Erau trei-patru reprize de îngenunchere de-a lungul unei liturghii (aici, Cazimir se hotărâse numai la una – ultima) şi se bucura pentru ele, căci spre deosebire de Teodosia, căreia îi anchilozau oasele stând continuu în picioare, el se mai odihnea. Întotdeauna ea îi releva preţiosul amănunt. În schimb, şi el observase în ultima vreme că abia-abia se mai ridica, semnal îngrijorător că, în curând, va fi silit să renunţe însuşi la acest ritual. În plus, cu ochii pironiţi în pământ, întrerupea filmul şi pierdea secvenţe esenţiale din timpul slujbelor, pretutindeni pe unde colinda, unice fiind mai cu seamă la Patriarhie, unde fastul era impresionant, cu Preafericitul şi soborul de preoţi şi diaconi strălucind în odăjdiile împodobite cu fireturi. Dar iată că şi aici, la Cotmeana, slujba se întâmpla să fie deosebită, fiindcă era oficiată de Înaltpreasfinţitul Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeşului şi Muscelului.

Era o zi însemnată ziua de astăzi, Duminica întâi după Rusalii, a Tuturor Sfinţilor, de Lăsatul Secului pentru Postul Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel. Şi cum estimp duminica asta căzuse în vară, pe 10 iunie, ca să scape de căldurile din Bucureşti, ce se gândiseră Teodosia şi Cazimir, unde să iasă ei mai la răcoare, haidem la Cotmeana, că acolo n-am fost niciodată. La Cotmeana?... Da! Ideea îi sclipise în minte propriu-zis Teodosiei, ea având de obicei iniţiativa unor asemenea pelerinaje, la care, după scurte reflecţii, şi Cazimir marşa încântat. Cum şi de data asta. Înainte de a se muta în Bucureşti, pentru ei, ca vâlceni, Cotmeana ar fi fost mult mai apropiată, la treizeci de kilometri de Râmnic, însă, spre ruşinea lor, nu catadicsiseră s-o vadă până atunci, de ce oare?, încât fericirea că se achitau într-un târziu de o datorie nepermis amânată era reală.

Ajunseseră bine, fără evenimente, ratând totuşi debutul slujbei, iar aici se pomeniseră cu potop de lume că ticsea bătătura mănăstirii. Tocmai se citea Apostolul şi urma Evanghelia, moment care îi impunea lui Cazimir prima îngenunchere, dar fiindcă fusese luat prea din scurt renunţase. Oricum, nu le era admis deocamdată să întreprindă nimic, deci rămăseseră în preajma porţilor. În timpul predicii Înaltpreasfinţitului îşi luaseră însă îngăduinţa să-şi caute de rost. Întâi, să dibuiască locul unde se primeau acatistele, căci întocmiseră şi ei unul acasă. Îl găsiseră pe călugărul care se învrednicea cu asta la o masă de sub prelata întinsă deasupra laturii din dreapta a curţii ca să ţină umbră, dar şi, mai vârtos, să protejeze de ploaie, în această regiune muntoasă. Se ocupase Teodosia de chestiunea acatistului, plătind rugăciunile pe şase luni, mai precis până la sfârşitul anului. Apoi, Cazimir depusese el râvnă să se strecoare printre oameni până nimeriseră un spaţiu mai degajat, cam pe lângă masa cu ofrande, şi se stabiliseră acolo.

Da, era frumos. Lui Cazimir, îndeosebi, îi plăceau nespus întrunirile ample. În Bucureşti nu scăpa nici un eveniment când în pieţe se îngrămădeau mulţimi: la diverse mitinguri, la spectacolele grandioase, la 1 Decembrie, când se aprindeau, festiv, luminile pe bulevarde... Spre deosebire de el, Teodosia nu prea agrea aglomeraţiile, care o panicau ori de câte ori se învolburau şi o prindeau în toiul frământului. Astfel de tulburări se iscau uneori şi la sărbătorile religioase: de Bobotează, când se dădea agheasmă, la târnosirea vreunei biserici, la trecerea prin faţa moaştelor unui sfânt mare... Ceea ce nu va fi cazul aici. Era frumos. Dealurile din jur respirau măreţie şi o strelice din măreţia aceea se insinua şi în sufletele lor. Se felicitau că avuseseră inspiraţia şi voinţa să vină la Cotmeana, într-o zi atât de sfântă. În semn de veneraţie a toate, îngenunchease Cazimir.

Când se termină Tatăl nostru, îl săgetă însă grija cum să facă să nu-i bage de seamă Teodosia greutatea cu care se ridica de la pământ; aproape că înţepenise. Trebuia să execute abil exerciţiul pe care îl deprinsese în ultimul timp. Îşi duse piciorul drept în faţă şi îl propti zdravăn în talpă, punându-şi totodată mâinile pe genunchi, înfipse temeinic şi vârful piciorului stâng în lut, să-l simtă de nădejde, trase aer în piept adânc, hai!, cumulând forţele tuturor punctelor de sprijin se opinti în sus. Aşa! Mai putea, mai putea. La şaptezeci de ani încă le arăta meserie altor bărbaţi.

După rugăciunea împărătească, istoviţi, ei părăseau îndeobşte slujba. Nu era desigur situaţia de astăzi. Ascultară deci pricesnele, asistară apoi la împărtăşirea mai multor credincioşi, după care stareţul îşi croi cale şi veni să binecuvinteze bucatele de pe masa cu ofrande. La sfârşit, Cazimir se trezi cu o femeie că îi întinde un colac.

- Pentru sufletul robului lui Dumnezeu, Grigore.

- Bogdaproste!

Era un colac rumen şi fraged, împletit, al cărui miros te îmbăta. Îl mâncă din ochi. Abia se abţinu să nu muşte din el cu gura toată. O scoase pe Teodosia din gloată, cu gând să-şi satisfacă totuşi pofta, dar cu mai puţini martori, şi o conduse spre mănăstire. Se opriră în dreptul pridvorului. Între stâlpii lui, sub o arcadă, el ochi un vas de lemn, ca o vadră, neîndoios cu agheasmă. Bine că nu se înfruptaseră mai înainte din colac.

- Să urcăm să bem şi noi, Teodosia.

Suiră treptele roase de vreme şi găsiră lângă vas o ceşcuţă smălţuită. El o umplu pe jumătate cu apă sfinţită şi sorbiră pe rând câte trei înghiţituri fiecare. Uşa de la biserică era deschisă. Trecând pragul înalt, pătrunseră în pronaos. Lăcaşul era strâmt şi întunecos, încât abia se întrezăreau frescele cu siluetele sfinţilor de pe ziduri, înşiraţi ca nişte oşteni, precum fusese şi ctitorul – Mircea cel Bătrân. Cotmeana era cea mai veche mănăstire din Ţara Românească, sora mai mare a Mănăstirii Cozia, pe care voievodul a îndrăgit-o ulterior mai tare. Înaintară cu paşi moi spre iconostas, se închinară şi sărutară dintru întâi icoana Mântuitorului, apoi şi pe cea vestită ca făcătoare de minuni a Preacuratei, după care se retraseră şi se aşezară pe nişte scaune. Ce uşurare! Oboseala din trup, acumulată cu călătoria şi în orele de slujbă, se scurse în pământ ca o apă. Şi răcoarea dinăuntru le era binefăcătoare. Nu le mai venea să plece, şi de ce s-ar fi grăbit?, se reculeseră şi luară aminte mai în amănunt la pictura de pe pereţi, originară, estompată de vreme şi pe alocuri ştirbită, dreasă cu ipsos. Se simţiră de parcă ar fi coborât şase secole în timp. Sentiment pios şi deopotrivă înălţător.

- Ştii câţi ani avea Mircea când a zidit acest sfânt cuib? întrebă el şoptit.

- Câţi?

- Treizeci şi trei... Dar în timpul bătăliei de la Rovine?

- Ei?

- Treizeci şi nouă.

- Oh, „bătrânul" Mircea! La ce vârstă a murit?

- La şaizeci şi trei.

- Mda. Ce mai bătrâni a avut istoria noastră!

Când ieşiră, o apucară pe lângă zidul dinspre miazăzi, acoperit cu cărămidă aparentă şi decorat cu şiruri lungi de firide care porneau de la nivelul solului şi se terminau cu arcaturi tocmai sub cornişă, unde erau încoronate cu discuri de ceramică policromă. Se opriră pe la mijloc şi Cazimir frânse în fine păinica în două, oferindu-i jumătatea soţiei. Înfulecară amândoi cu jind, ca nişte copii, şi se priviră amuzaţi. Dădură gata în pripă pomana.

- N-am mai mâncat niciodată ceva atât de gustos, mărturisi Teodosia.

- Şi de-ar fi fost numai bunătatea asta, deşi n-a fost doar atât, şi tot merita să batem drumul până aici.

- De unde o fi fost femeia?

- Din Cuca.

- De unde ştii?

- După mirosul şi gustul colacului. Cuca nu e departe de aici, dar nici de satul meu, care se lasă în partea cealaltă, între Drăgăşani şi Râmnic. Gustând colacul, mi s-a retrezit brusc în cerul gurii dulceaţa din copilărie, când mă mai înfruptam cu astfel de bucate. Am recunoscut şi mâna, de a frământa aluatul, a bunicii.

- Totuşi, chiar Cuca...

- Din Cuca era bunica mea. A venit în Bârseni după bunicul... Se mândrea uneori cu originea ei.

Se mai plimbară. Trecând pe lângă biserica nouă, arătând sfinţită de curând şi în care se transferaseră fireşte liturghiile din vechea mănăstire, descoperiră la un moment dat nişte morminte înaintea cărora zăboviră mai mult, părând a-i dezvălui lui Cazimir o taină.

- Ce-i?

- Sunt morminte din secolele dintâi ale mănăstirii. Monahii erau înmormântaţi în ele cu o cărămidă drept căpătâi, pentru a-şi purta în veci smerenia.

Teodosia fu impresionată şi prelungi reculegerea.

Reveniră în curtea mănăstirii, care aproape se golise. Călugărul de la masa cu acatiste nu-şi părăsise postul. Îl întrebară dacă mai rămăsese anafură, şi el, scrutând-o pe Teodosia şi recunoscând-o că era cea cu acatistul substanţial, le răspunse cu bunăvoinţă.

- Da, vă aduc...

Se întoarse cu o pungă pe care i-o întinse tot soţiei.

- Dar lumânări nu cumpăraţi, să le aprind în timpul slujbelor când vă citesc pomelnicul şi mă rog pentru dumneavoastră?

- Ba cumpărăm, consimţi Teodosia.

Scoţând portmoneul din poşetă, căută în el şi alese o bancnotă echivalentă cu cea plătită pentru acatist. Se rotunji astfel îndestulător suma totală. Călugărul extrase foaia lor din teancul de pe masă, însemnă ceva pe ea şi mulţumi.

- E bine... Domnul să vă ajute!

- Sărutăm dreapta.

O porniră spre poartă, agale, tânjind să mai stea, fiindcă se terminase parcă prea repede popasul la mănăstire. Atunci zăriră teiul care se înălţa maiestuos în preajma turnului ridicat deasupra zidului incintei. Trunchiul lui era înconjurat la bază de o masă şi o canapea circulare. Avură amândoi acelaşi gând: să meargă şi să dejuneze acolo. Pregustarea de mai devreme nu le ostoise totuşi foamea.

Cazimir nu o mai luă cu sine şi pe Teodosia să care merindele de la maşină – erau şi grele! –, în schimb, când sosi el, aşternu ea masa. Fu un prânz auster, potrivit cu locul şi împrejurarea: de fiecare câte un sandviş cu brânză şi altul cu şuncă, un măr, un păhăruţ cu apă plată şi, la urmă, cafeaua, din termos. Prea de ajuns. Iar dacă nu, se îndestulaseră cu prisosinţă din mirosul îmbătător al teiului de deasupra, năpădit de floare. Îşi înălţară ochii cu gratitudine spre coroana fastuoasă.

- O fi având două sute de ani?

- Cu siguranţă. E bătrân, drăguţul, şi glorios. Şi răsfăţat el, în ocolul ăsta de soare din coasta Dealului Negru.

Nu s-ar fi mai dezlipit de acolo, dar e un sfârşit în toate. Teodosia strânse cojile de măr în hârtiile sandvişurilor pe care le vârî dimpreună cu ştergarul în sacoşă.

- Am lăsat sec. E hotărât să păstrăm postul, Cazimire, nu?

- Hotărât.

- Iar de împărtăşit, la Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel, revenim aici...

- Lasă, ce e frumos, e frumos o dată... Ne vom împărtăşi la Patriarhie, cum obişnuim noi.

Se ridicară să plece şi mai aruncară o ocheadă mănăstirii.

- Cu bine, mândro, să te mai ţii încă pe cât te-ai ţinut, şi şi mai mult!

- Şi tu, teiule, rămâi ferice şi ferice să-ţi fie!

proza

Ştefan Ion Ghilimescu

Respirări

Leonid Dragomir: Convorbiri cu Dan Ciachir

O întâlnire fugară, acum câteva luni, cu autorul cărţii de convorbiri cu Dan Ciachir: *Bucuria de a fi răsăritean* - l-am numit pe tânărul filosof Leonid Dragomir, care, de altminteri, mi-a şi făcut cadou opul respectiv - îmi oferă posibilitatea neaşteptată de a scrie în grabă câteva rânduri despre rodul fructuoasei lor întrevederi, aranjată pe parcursul verii anului 2010. De la bun început, ţin să mărturisesc cititorului, că am fost cu totul frapat de neobişnuitul şi frumuseţea unui contact aparent împotriva naturii: între un gânditor mai curând calificat pe tema (ca să spun aşa) desluşirii elongaţiilor problematice ale parabolei acrobatului din Zarathustra şi "un teolog nespecialist" (cu expresia lui Nae Ionescu) mărturisitor al Ortodoxiei. Ca să fiu sincer, n-am apucat să-l citesc cum ar trebui pe Leonid Dragomir, dar după lectura convorbirilor cu Mihai Şora (*Despre toate şi ceva în plus*, 2005), mi-am putut da seama că interesul său pentru creştinism şi ortodoxie nu este o chestiune pasageră sau de ultimă oră. De altminterea, domnia sa - nu se sfieşte să o spună - a început să se întâlnească sistematic cu problemele doxologiei creştin-ortodoxe prin intermediul binecunoscutei *Cronici ortodoxe* ţinute ani în şir de Dan Ciachir, începând din 1990, în revista *Cuvântul*. Graţie pomenitei "cronici", semnalată mie la vremea respectivă de criticul şi istoricul literar Marin Bucur (la rându-i, un bun creştin - excepţionalul editor al suplimentului *Arhiva* al celuilalt ziar important al perioadei: *Cotidianul*), pot zice că, înfruntând cu curaj zecile de acuzaţii de "misticism", "naţionalism" "legionarism" sau de "apologet al năismului" care i se aduceau pe atunci cu agresivitate lui Dan Ciachir de către anumite cercuri, nenumăraţi români au început să înţeleagă pentru prima dată cu adevărat rolul teologiei practice în viaţa oricărui creştin ortodox, idee de la care acest scriitor atât de puţin obişnuit n-a dezertat niciodată şi pe care a propăvăduit-o din anvonul său de hârtie cu o teribilă încredinţare. Prin cine ştie ce curenţi recesivi, pe moment, îmi revin în memorie şi cuvintele binevoitoare la adresa ţinutei cronicilor mele literare din *Astra*, rânduri pe care Dan Ciachir le-a aşternut într-o rubrică de miscelanee pe care o deţinea, dacă nu mă înşel, prin anii '86-'88, în coloanele unei binecunoscute revistei din capitală. Când, după '90, l-am cunoscut în cadrul Universităţii "Valahia", în calitate de coleg, pe profesorul universitar Nicolae Ciachir, tatăl scriitorului (un domn deferent, distins şi elegant; foarte eficient şi exact la catedră), am putut face şi aprecia corect diferenţa între tipul clasic de dascăl şi fervoarea pasiunii cu care Dan Ciachir - un adevărat apostol modern, la rându-i - înţelegea (şi continuă) să-şi valorifice în spirit ortodox existenţa. Să mai spun, *en passant,* cu titlu anecdotic poate, dar nu total lipsit de orice conotaţie, că titratul specialist în istoria Estului şi Sud-Estului european, astăzi, din păcate dispărut, găsea de fiecare dată câte un bun pretext să absenteze de la momentul binecuvântării pe care Părintele Galeriu, cu o cucernicie inimaginabilă, ne-o dădea în cancelaria profesorală tuturor, înaintea intrării la cursurile cu studenţii, tertip intelectualist, probabil, de neimaginat, din perspectiva atitudinii fiului, un excepţional apărător al tradiţiei canonului.

Spirit deductiv, lucid şi sintetic, iubitor de ordine şi limpezime, din punct de vedere structural, Leonid Dragomir şi-a conceput cartea de convorbiri cu Dan Ciachir în şapte ample dialoguri, plecând de la o serie de întrebări ridicate de citirea şi recitirea cărţilor partenerului de discuţie, prin grila unui tematism sui-generis al fenomenelor incluse. Lor li se adugă osmotic, în final, sub titlul *Eseistica lui Dan Ciachir*, un număr de şapte cronici la tot atâtea cărţi ale lui Dan Ciachir, mici articole scrise de L. D. în aceeaşi perioadă (2010) şi publicate în revista *Argeş*. Acestea, să ne fie îngăduit să o spunem aici, sunt în chip vădit nişte briante rezumate conclusive ale principalelor idei ale cărţilor citite, sau mai bine zis, cu un bun cuvânt cu circulaţie în mediile academice, nişte superbe conspecte de idei debordând de sistemă. Trecând în revistă, de pildă, configuraţia lucrării lui Dan Ciachir *În lumea presei* (*Timpul*, Iaşi, 2008), după ce arată cum substanţa ei reconstituie o întreagă lume ("cu scandaluri politice sau amoroase, afaceri dubioase, lupte ideologice, dar şi prietenii strânse, dincolo de afinităţile politice"), Leonid Dragomir sintetizează: "Tema principală a lui Dan Ciachir este însă aceea a libertăţii presei. Cartea poate fi citită ca o istorie a creşterii şi descreşterii libertăţii cuvântului (de unde şi titlul cronicii : *O istorie a creşterii şi descreşterii libertăţii presei româneşti*, n.n.) corelate cu procesul de modernizare a României. Se trece de la o libertate ‹‹aproape absolută›› în vremea României mici, la o pondere extraordinară a presei, până în februarie 1938, când se instituie dictatura lui Carol al II-lea, urmată de o limitare treptată a libertăţii, nu numai a presei, ce sfârşeşte cu abolirea totală după 1948. Concluzia care se desprinde este că între momentele culminante ale expansiunii şi libertăţii presei şi apogeul progresului de modernizare a României există un raport direct proporţional".

Într-un scurt *Argument* introductiv, Leonid Dragomir identifică două nervuri principale ale scrisului lui Dan Ciachir. Pe de o parte - pentru a-l urma foarte strâns -, raporturile dintre Biserică ("cu toate aspectele ei de instituţie divino-umană") şi cultura laică, iar pe de altă parte, strădania de revelare a continuităţii – *expressis verbis* - "trecutului apropiat (perioada comunistă) sau mai îndepărtat (interbelicul) cu prezentul". Să începem cu începutul!

Plecând de la o întrebare privind natura relaţiilor intelectualilor cu Biserica, Dan Ciachir atrage atenţia partenerului de dialog că, din perspectiva Evangheliilor, Dumnezeu se raportează în genere la intelectuali "ca la nişte secături, ca la nişte ticăloşi, ca la nişte oameni cărora le place să se roage îndelung în faţa semenilor, să aibă locul întâi la ospeţe, să fie lăudaţi, să se bucure (…) de imagine. Aceştia, dacă ajung cumva să găsească un prozelit, afirmă Dan Ciachir, îl nenorocesc". Vinovaţi, printre altele, de făţărnicie, vanitate şi fel de a se afişa, Hristos are faţă de ei aceceeşi atitudine ca şi faţă de negustorii din templu, când pune mâna pe bici şi-i croieşte. În opinia lui Dan Ciachir intelectualii şi nu altcineva se fac vinovaţi de contestarea lui Hristos, ca şi de recurenţa spre lumea păgână pornită încă din Renaştere. Ei, afirmă eseistul creştin, au zămislit ateismul şi marxismul şi tot ei propăvăduiesc astăzi revoluţia sexuală; " de la Pilat şi până astăzi" ei "caută Adevărul ca pe un concept, dar Adevărul e de fapt o Persoană. Hristos personifică Adevărul. Intelectualul caută noţiuni precum *bine, adevăr, frumos* (s.a.). În creştinism, Adevărul e Logos întrupat care se cunoaşte prin har, nu prin raţiune". Una din problemele intelectualului de la noi, astăzi, e de părere Dan Chiachir, este că el vrea întotdeauna să fie ascultat şi tratat preferenţial, când, în Biserică, "poruncile lui Hristos sunt nişte norme" ce trebuie asumate prin credinţă şi smerenie. Dincolo de cultură, care este consubstanţială omului, meditează Dan Ciachir, "credinţa în Dumnezeu ţine de normalitatea omului", sentinţă pe care Leonid Dragomir o aşează ca atare în capul secţiunii primului grupaj al convorbirilor sale cu cel ce nu ezită, cu modestie, o clipă, să se autodefinească drept un simplu "scriitor şi publicist ortodox". Incitat, în sensul elevat al cuvântului, de către tânărul gânditor, care îi anticipează perfect gândirea ortodoxă, în secţiunile convorbirilor despre Biserică, Dan Ciachir arată că intelectualii care doresc sau au, chipurile, nevoie de o actualizare sau adaptare (*aggiornamento)* a dogmelor Bisericii Ortodoxe uită sau n-au aflat niciodată că teologia începe cu participarea la slujbă şi că în Bisercă se explică ("tâlmăceşte") într-un an liturgic atât Vechiul cât şi Noul Testament. Într-o formulare care se reţine nu numai datorită naturaleţei exprimării fericite, dar şi caracterului axilogic tranşant, ingeniosul "teolog nespecialist" afirmă încă o dată, pentru cine are urechi de auzit şi cuget pentru a gândi, că *Biserica Ortodoxă este o biserică de mase*, unde rugăciunea este concentratul de teologie fundamentală cu care se începe. Întrebat despre momentul descoperirii sau apropierii de Biserică, Ciachir apreciază că în cazul său se poate vorbi de o *credinţă naturală*. "Nu mergeam duminică de duminică la Biserică, recunoaşte, dar am respectat Biserica, mi-a plăcut atmosfera Ei. Pe la sfârşitul anilor '70 am început să simt dorinţa de a citi teologie. Am început cu *Filocalia*, dar am avut norocul să cunosc stareţi, chiar şi câţiva ierarhi, care mi-au explicat că de fapt se începe cu altceva. Cu abc-ul duhovnicesc. (…) În ceea ce mă priveşte, repet, am avut şansa acelei teologii practice, prin stareţi, călugări, preoţi, care era corelată cu lecturile teologice". "Eu, care n-am fost niciodată ateu, mai ţine să precizeze D.C., mi-am modificat modul de a gândi datorită teologiei, îndeosebi a teologilor ruşi din exil şi a lui Nae Ionescu".

Spirit deductiv, lucid şi sintetic, iubitor de ordine şi limpezime, din punct de vedere structural, Leonid Dragomir şi-a conceput cartea de convorbiri cu Dan Ciachir în şapte ample dialoguri, plecând de la o serie de întrebări ridicate de citirea şi recitirea cărţilor partenerului de discuţie, prin grila unui tematism sui-generis al fenomenelor incluse.

Indiscutabil, Dan Ciachir îşi revendică vocaţia de "teolog nespecialist", aşa cum bine apreciază Leonid Dragomir, de la Nae Ionescu, intelectualul pe care actualul teolog ortodox îl consideră pentru el mai curând un maestru decât un model. Implicarea acestuia în politică, încheiată cu un eşec, face din el, potrivit opiniei lui D.C., "un aventurier în sensul major şi metafizic al cuvântului". Ceea ce va să însemne, cu o expresie forjată de apropiaţii filosofului, exemplul unui tragic al *singurătăţii ultime*… Pornind de la cele câteva critici pe care Dan Ciachir însuşi le aduce, de pe poziţii ortodoxe, în *Luciditate şi nostalgie*, celei mai originale mişcări politice româneşti interbelice (cum nu ezita s-o afirme in public Alexandru Paleologu sau Alexandru George) şi discutând, în acest sens, despre alunecarea strălucitoarei constelaţii de corifei a generaţiei "Criterion" (al cărei mentor "indiscutabil", pentru Leonid Dragomir, a fost Nae Ionescu) spre un anume gen de extremism, revenind şi apărându-şi cu francheţe maestrul, Dan Ciachir observă că "nu există niciun text care să probeze calitatea de ideolog al Mişcării Legionare a lui Nae Ionescu". Mai mult, "după 1934, când se suspendă *Cuvântul*, el nici nu mai are un instrument de expresie. Ajunge în 1938 în lagărul de la Miercurea Ciuc fără să fie incriminat de ceva (*ca şi mai tânărul Mircea Eliade, de altfel*, n.n.), pentru că nu poţi face o vină politică unui particular". Invitat să comenteze acuzaţia de anti-semitism care i-a fost adusă lui Nae Ionescu, de pe o solidă poziţie releigioasă, Dan Ciachir arată că antisemitismul este un fenomen politic şi nu unul religios, motiv pentru care – citez -, din perspectiva ateului, Prefaţa lui Nae Ionescu (la *De două mii de ani*, romanul lui Mihail Sebastian, de la care a pornit o asemenea învinuire) poate părea antisemită, dar din perspectivă teologică nu e. Mai curând, crede eseistul, Nae Ionescu continuă să fie văzut de intelectuali – "ca un drac ideologic" (urmare, probabil, şi a infamantului portret care-l înfăţişează pe filozof în chip de diavol în tinda catedralei patriarhale, portret zugrăvit din porunca fostului patriarh Miron Cristea).

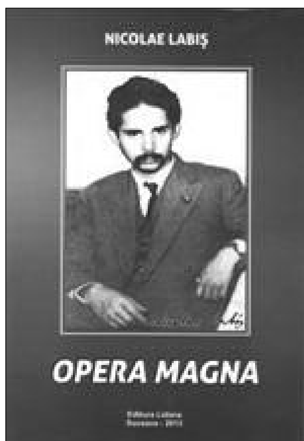
(continuare în pag. 31)

Leonid Dragomir, ***Bucuria de a fi răsăritean. Convorbiri cu Dan Ciachir***, Ed *Timpul*, 2013

cronici

Nicolae Labiş sau destinul unui poet

Nicolae Labiş, **Opera magna**. Ediţie îngrijită, text stabilit, cuvânt înainte, note, precizări şi comentarii de Nicolae Cârlan, Suceava, Editura *Lidana*, 2013.

De ani buni, profesorul Nicolae Cârlan şi-a dedicat zilele publicării scrierilor lui Nicolae Labiş (2 dec. 1935-21-22 dec. 1956), despre care G. Călinescu spune că este „un adevărat poet" şi că „Timpul va da, probabil, acestui meteor o sclipire mai profundă" (p. 1206,1207), iar N. Manolescu îl considera „copil minune al poeziei", având „o voce lirică de o puritate şi de o gravitate extraordinară" (p. 1209).

Nicolae Cârlan s-a apropiat pe tăcute de viaţa şi opera poetului din Mălini, pe când era muzeograf la Muzeul Bucovinei din Suceava şi se ocupa de fondul literar, având la îndemână arhiva „Nicolae Labiş". Mai întâi, în 1975, se îngrijeşte de amenajarea Casei Memoriale de la Mălini, continuând cu o energică activitate de editor al nefericitului poet.

Nicolae Cârlan mărturiseşte: „demersul nostru recuperator / salvator s-a soldat, până acum, cu descoperirea a o sumedenie de piese inedite sau răspândite de poet /(…)/ prin publicaţii tot mai greu accesibile". Această permanentă activitate a distinsului cercetător s-a concretizat până acum editorial prin mai multe volume publicate. Amintim câteva dintre ele: poezie: **Dor căzut** (1987): Cincizeci de poezii inedite, needitate în volume. Text ales şi stabilit de … ; **Omul comun** (**Lupta cu inerţia**) (1987), versiune integrală, text stabilit, comentarii şi note de… ; **Virtuţi şi virtualităţi poetice în manuscrisele lui Nicolae Labiş** (1988), **Lupta cu inerţia la timpul prezent** (2001) ; **Doină întârziată** (2005).

Proză, publicistică, dramaturgie: **Dincolo de fruntariile poeziei**, I (**proză şi dramaturgie**) (2005).

Folclor: **Nicolae Labiş. Folclorist**: **Ulciorul fermecat** (1988), **Nicolae Labiş, folclorist**, ediţia I, îngrijită de Nicolae Cârlan şi Adrian Cocârţă (2006).

Traduceri: **Nicolae Labiş traducând din Erşov** (1988,1989), **Nicolae Labiş, Traduceri**, ediţie îngrijită şi prefaţă de Nicolae Cârlan (2007).

Corespondenţă: **Nicolae Labiş, Corespondenţă**, ediţie îngrijită şi prefaţă de Nicolae Cârlan (2009).

Editorul îşi propune (p. 9) să se ocupe şi de „dezlegarea misterului morţii sale premature şi atât de năprasnice" şi arată că mobilul „accidentului" a fost răzbunarea: *Pasărea cu clonţ de rubin /S-a răzbunat, iat-o s-a răzbunat./ Nu mai pot s-o mângâi / M-a strivit / Pasărea cu clonţ de rubin.*

Doru Mareş, citat de Nicolae Cârlan, în articolul **Martorii acuzării** din revista „Contrapunct", nr. 13, 1990, a explicat că în metafora *Pasărea cu clonţ de rubin* se ascunde partidul comunist român. Pasărea s-a răzbunat pentru că poetul a decis să nu o mai slujească: *Nu mai pot s-o mângâi.*

Modest („o carte realizată cu toată osârdia şi dragostea de care a fost capabil un muzeograf", p. 10), dar decis să-şi împlinească dorinţa şi datoria de harnic filolog, Nicolae Cârlan reuşeşte să publice acum un volum de 1300 pagini din şi despre viaţa şi opera lui Nicolae Labiş.

Cititorii acestui volum se vor bucura de apariţia integrii opere a tânărului răsfăţat de muze şi de ursitori: *Eu ştiu, mama şi-a zis că mă nasc într-o zodie bună / Şi că-s menit să înving veşnicii şi genună*, dar strivit de pasărea cu clonţ de rubin pentru că nu-i mai asculta poruncile contrare idealului său. De altfel, această pasăre venită din alte părţi a pricinuit mult rău culturii româneşti. Punând alături cărămidă lângă cărămidă, Nicolae Cârlan a avut răbdarea şi puterea să ridice un adevărat monument genialului poet, dar şi sieşi. Este o pildă a ceea ce pot face stăruinţa şi încredinţarea că o astfel de muncă poate avea un final fericit.

Destinul lui Nicolae Labiş este înfrăţit cu destinul multor scriitori şi artişti între care Dumitru Matcovschi, Grigore Vieru, Doina şi Ion Aldea Teodorovici… şi ei loviţi de clonţul de rubin al uriaşei păsări care ne-a învăluit multă vreme cu zborul ei funest.

ION POPESCU-SIRETEANU

Istoria este calea dreaptă a adevărului, oamenii sunt şovăielnici*

Romanele şi povestirile lui Ştefan Dorgoşan, un artist sensibil al literei şi al imaginii, sunt sistematizate asemeni cartierelor unui oraş aflat într-o perpetuă reconstrucţie care şterge distincţia dintre cotidian şi istorie, având aspectul general de şantier deschis oricăror proiecte, mereu disponibil, caleidoscopic şi proteic. Optica lui se sprijină pe unghiurile fireşti ale vieţii, fără distorsiuni parabolice şi spaţii minimale, iar titlurile adunate până acum ilustrează foarte bine ce înseamnă un prozator de categorie grea, meşter de megaconstrucţii puse abil în naraţiune alertă.

Cu volumul de proză *Garnizoana Malamoc* (Ed. *Bren*, Bucureşti, 2013) autorul face un experiment de evaluare-restaurare, reconstituind o lume în dinamică din mozaicuri fine, pe suprafeţe mici, consistente în semnificaţii. Este nu doar o selecţie de texte publicate în reviste literare şi periodice din presa centrală, sectorială şi locală precum „Luceafărul", „Literatorul", „Suplimentul literar şi artistic al Scânteii tineretului" – SLAST, „Weekend –Tineretul liber", „Bucureştiul literar şi artistic", „ProSaeculum", „Litere", „Vatra veche", „Mantaua lui Gogol", culegeri, antologii şi postări pe internet (Biblioteca de proză a oraşului Bucureşti, revista „Singur", Centrul de excelenţă Dublin –„Peregrinări") sau difuzate la radio („Consemnări"), incluse apoi în romanele sale, pentru că în părţile esenţiale revede vechile lucrări şi le rescrie pentru a le da un plus de înţelepciune şi savoare. Prin raportarea absolută la realitate, fără să o altereze din punct de vedere al adevărului istoric, poveştile devin din noua perspectivă mai viguroase, iar personajele mai tuşate. Acum aceste mini-naraţiuni, extrase din piese altădată disparate, curg unitar, ca un izvor nou de frumuseţe epică, argumentând cu fapte că viaţa este un drum drept, doar noi, oamenii, mergem pe el şovăielnic, fără să conştientizăm, deseori, că orice abatere de la regulile de „circulaţie" vor fi sancţionate fără excepţie de istorie.

Exemplele din *Garnizoana Malamoc* sunt edificatoare: *Gardul, Zile ticăloase, Grădina cu eghileţi* şi *Amintiri din casa cu şobolani* care vorbesc despre perioada de dinainte de colectivizare şi până la industrializarea şi urbanizarea forţată care a dus la depopularea şi distrugerea fizică a mii de vetre rurale, *Dimineţile unui ziarist cuminte, Activiste de protocol* şi *CrashDay* - ziua în care s-a declanşat criza mondială, proze dedicate propagandei (nativ mincinoasă!), corupţiei şi vieţii frustrante în oricare societate administrată pe principii utopice, *Secretul Evanghelic, Balada Mânzului Mutant, Degetul şi coasta* şi *Declamaţia*, o lume apocaliptică datorită egoismului, gasconadei, minciunii şi neroziei semenilor noştri, Mantaua lui Google, replică autohtonă la Mantaua lui Gogol, cu aserţiunea futuristă „birocraţia salvează omenia", finalizate cu Duplicitate, zece proze ritmice pamfletare la adresa cenzurii sociale, economice, religioase şi culturale în societatea declarată constituţional „liberă şi democratică".

Autorul modelează o lume dezvoltând-o mereu şi transportând-o de la o povestire la alta, de la un roman la altul, în acelaşi chip în care procedează şi un D. R. Popescu, un univers cu istorie proprie, închis, autoreproductibil şi suficient sieşi, reciclat într-un lung şir de avataruri, abundând de personaje, întâmplări şi schimbări de perspectivă. Complicata lui schelărie începe să se limpezească treptat doar dacă reuşeşti să ţii pasul cu evoluţia ansamblului epic, întrucât Clanul Călae este o saga în toată regula şi un generic extrem de distinctiv ca reper literar. O saga scrisă cu sagacitate, din pagini de viaţă autentice, generaţie după generaţie, de membrii aceluiaşi neam, cu o actualitate reliefată parcă înadins pentru a da replică celor care spun că paradigma morometiană s-ar fi consumat cu Marin Preda. Timpurile, dinamice, îşi revendică drepturile şi cronicile vremii lor! Istoria le selectează şi reţine, de obicei, pe cele care au substanţa incomodă a realităţii. De altfel, atunci când e vorba de proză de asemenea anvergură, ar fi şi greu de conceput să o născoceşti pur şi simplu într-un birou sau la iarbă verde.

Titlurile din *Garnizoana Malamoc* ar putea trece drept pretenţioase, dar adevărul e că ele au acoperire şi susţinere narativă. De altfel Malamoc (metamorfozată lingvistic în Malamuc, balamut, balamuc), este o localitate de lângă Gherghiţa (judeţul Prahova), unde era un spital pentru bolnavi psihici, alienaţi mintal şi cerşetori, aici fiind internaţi şi contestatari ai regimului (până la 1838), aşezământ care, din cauza degradării, a fost mutat la Mărcuţa (Bucureşti). Malamoc mai înseamnă (conf. DEX) tărăboi, gălăgie, dezordine. Deci, avem acum şi în proza noastră o lucrare de echivalenţă cu „Zbor deasupra unui cuib de cuci", „Corabia nebunilor" şi „Mondo Cane". Prea mulţi se sperie de titrări pretinzând romancierilor alegeri nelivreşti şi cuminţi, ca şi cum ceea ce face o carte memorabilă ar fi coperta. Or, Ştefan Dorgoşan nu poate fi reductibil la o carte sau alta. Definitoriu pentru acest autor de mare calibru rămâne tocmai arta agregării. Sunt fapte şi ctitorii din vremea de acută actualitate, dublate de munca laborioasă a cercetătorului, ştiinţific atestat în domeniile abordate.

Proza lui Ştefan Dorgoşan are o calitate primordială, este una trăită până la ultimul cuvânt, atitudine mai rar întâlnită în ziua de azi când se inventează almanahe (romane în care poveştile sunt înşăilate la întâmplare!) în care faptele şi ideile sunt marginale, primitive şi atemporale, imaginate maladiv. Este calea bătucită a empirismului. Cu Cazarma Malamoc, alături de *Ascensiunea, Camera roşie cu dragoste, Călae, Ofranda, Pasagerul,* apoi *Sfinţii şi Impala*, cu avanpremiera anunţată a romanului *Storcătorul de cuvinte*, autorul „Clanului Călae" întregeşte un „decalog" propriu, rafinat închegat, a cărui diversitate este controlată încât să nu aducă ştirbire necesarei continuităţi epice. Pe toată întinderea ţesăturii narative înfloreşte o broderie aforistică de mare preţ, cusută cu ac de chirurg pe propria piele, în formule memorabile: din greşeală în greşeală spre victoria fatală!

În noiembrie 2012, cu prilejul lansării în avanpremieră a romanului „Storcătorul de cuvinte", afirmam că „Profesoara de maniere" (2011) este o extracţie din „Camera roşie cu dragoste" (2004) şi ambele întregesc „Sfinţii" (2011). Recenta „Impala" (2013), din toamna anului trecut, distinsă cu premiul „Alexandru Sihleanu" la Râmnicu Sărat, se recomandă ca un text care ţâşneşte din „Garnizoana Malamoc" şi împlineşte necesara continuitate a unui autor care are un program solid şi obiective clare în creaţie.

* Ştefan Dorgoşan – „Garnizoana Malamoc; Întâmplări din viaţa unui om care a trăit în vremuri năucitoare din punct de vedere istoric", Editura BREN, Bucureşti 2013

EMIL LUNGEANU

CĂRŢILE UNUI PRIETEN

Horia BĂDESCU, Cărţile vieţuirii*

Îmi vine greu să scriu despre cărţile unui prieten, pentru că volumele de versuri ale lui Horia Bădescu, apărute de-a lungul unei glorioase vieţi literare, desfăşurată în ţară şi pe meleaguri europene, la Cluj-Napoca, Bucureşti şi Paris, prezentate sub titlul *Cărţile vieţuirii,* constituie o reuniune de frumuseţe rar întâlnită. Greutatea invocată provine din sfiala de a-mi elogia prietenul, când opera sa exemplară o merită pe deplin, pentru ca alţii să nu-mi interpreteze gândurile ca tributare unei subiectivităţi anume. Dar mi-am imaginat că, în casa mea, a revenit acel prieten al copilăriei noastre de odinioară, aşa cum a făcut un popas, când a fost rechemat de la Paris, unde îndeplinise munca de ataşat cultural pe lângă Ambasada Română, iar mai înainte aceea de director al Centrului Cultural Român din Franţa, ca să se reîntoarcă la Cluj-Napoca, acolo unde îşi are locuinţa stabilă. Ce minunate dimineţi am petrecut atunci, în lungi discuţii filosofice şi estetice!

Mi-am închipuit, deci, acum că prietenul meu a revenit în acest apartament încărcat de iluzii, cărţi şi amintiri, prin cele trei volume ale operelor sale reunite.

Citesc în fiecare zi un număr de pagini, pe măsura unei deschideri afective deşi, la timpul lor de demult, am mai parcurs aceste creaţii, dar, reluate acum într-o viziune completă, mi se par atât de atrăgătoare şi de convingătoare, încât nu doream să-mi închei prea repede lectura. Apoi rămâneam câteva minute sub o dulce visare, continuând, în gând, discuţia cu prietenul meu. Pentru că, speram eu, dialogurile noastre au fost întotdeauna altfel decât simple păreri critice, apreciative, ale celorlalţi, care poate s-au grăbit să se exprime, mai mult entuziasmat, decât ca rezultat al unei munci consistente, de înţelegere şi semnificare.

Într-adevăr, sunt binecuvântat să-mi petrec bătrâneţea într-un mod frumos – şi iată că astăzi redeschid public acest dialog al nostru despre poezie, prietenie şi neuitare: fără să-mi dau seama, gândurile mi se îndreaptă din nou către începuturi, spre acele livezi vecine, cu pomi fructiferi înfloriţi, a cărui primă imagine artistică pe care am asimilat-o, a fost marama de alb a florilor, ninsă peste gardul grădinilor noastre.

După absolvirea Şcolii generale de 7 clase din satul natal, a urmat liceul „Vlaicu Vodă", din Curtea de Argeş, continuându-şi apoi studiile la Facultatea de Filologie, din cadrul Universităţii "Babeş-Bolyai", din Cluj-Napoca.

După absolvire, devine directorul Radio-Televiziunii din Cluj, apoi directorul Teatrului Naţional, din acelaşi municipiu, iar după 1989, când, la propunerea Anei Blandiana, de-a promova în corpul diplomatic câţiva dintre cei mai prestigioşi oameni de cultură, este trimis peste hotare.

Activitatea poetică şi-o începuse încă din anii studenţiei, fiind printre membrii fondatori ai Cenaclului Echinox, tipărind primul volum de poezii „Marile Eleusii", în anul 1971, la Editura Dacia. Urmează alte cărţi de versuri: "Nevăzutele urse", "Anonimus", "Starea bizantină", "Anotimpurile", "Ascunsa trudă", "Apocrifele regelui Solomon", "Furcile caudine", "Vei trăi cât cuvintele tale" şi altele, în total vreo 16 cărţi de versuri, la care se adaugă câteva ediţii în franceză şi, recent, "Cărţile vieţuirii" – o antologie reprezentativă – în sensul că nu e vorba de o singură carte, ci de toate celelalte, însumate cronologic în această superbă ediţie, apărută sub egida Universităţii „Babeş-Bolyai" şi susţinută de COPYRO. Cele trei volume sunt însoţite de un minim aparat critic: evaluări ale cărţilor anterioare, făcute de-a lungul timpului, de Ioan Adam, Petru Poantă, Ioan Holban şi alţii.

Reluarea lecturii, sub forma unei succesiuni imediate, îmi oferea prilejul de a descoperi nuanţe noi. Mai întâi m-a uimit că, iată, chiar primele poezii reluate în volum arătau la fel de bune ca şi cele din ultimele pagini: "Ating o piatră şi se face floare / şi nufăr, frunză, vânt, aşa precum / dac-ar foşni un astru, în izvoare / s-ar închega lumina ca un fum" (*Ating o piatră şi se face floare*, Vol. I, p.8).

Un alt exemplu: "Niciun veşmânt pentru singurătate, / aşa de sfânt e astăzi trupul meu / în care zace sugrumat / de lacrimi însuşi Dumnezeu" (*Niciun veşmânt,* Vol. I*,* p.38). Concluzia pare firească: poetul valorifica lecturile bogate şi un exerciţiu liric stăruitor, chiar înainte de a-şi alege piesele din prima carte.

O altă constatare a fost aceea referitore la topica utilizării cuvintelor şi a structurii frazelor poetice, mai ales a celor care se desfăşurau pe mai multe versuri. Adică intenţionat cuvântul cheie era aşezat în centrul comunicării, astfel încât valoarea lui expresivă să crească: "Ne-mbracă toamna iarăşi în odăjdii; / preoţi fugiţi ai unui alt lăcaş / îngenunchem sub palida lumină / prin care intră zeul în oraş" (*Baladă gotică*, Vol. I, p.138). Aici, evident, ne referim şi la cerinţa de-a păstra ritmul, rima şi măsura – în forma lor cea mai melodioasă.

În ceea ce priveşte structura frazei în poeziile cu vers alb, la fel ca la Lucian Blaga, ea se desfăşoară în unităţi ritmice şi în sintagme logice, continuând versul cu literă mică, iar punctul este aşezat abia la finalul comunicării, chiar dacă acesta se întâmplă într-un alt vers: "Scrii:/"Sacru este acest pământ, / sacră această gură,/sacru urletul deznădăjduit: De-ajuns!" / Scrii şi surâzi obosit"(*Recitindu-l pe Nietzsche*, Vol. II, p. 145).

Apoi o altă constatare: fiecare volum iniţial (şi apoi inclus aici) are o structură a lui aparte. De exemplu, "Anonimus" îmbracă haina folclorică, în sensul eminescian, reliefând frumuseţea versurilor populare, dar ridicând creaţia la nivelul poetului cult, precum: "Spune-mi mersul cum ţi-l duci, / spune-mi trupul unde-l culci / să-l umbresc cu genele / când bat noaptea stelele"(*Spune-mi mersul cum ţi-l duci*, Vol. I, p. 82).

Am tras concluzia că, în lecturile de odinioară, nu citisem doar o carte frumos scrisă, ci străbătusem un volum conceput arhitectural, cele mai reprezentative, în acest sens, fiind: "Starea bizantină", „Apocrifele regelui Solomon" şi „Ronsete".

Apoi, există etape lirice tematice, ca: studenţia, tinereţea şi iubirea, cicluri arhaice, printr-o extindere a unei viziuni romantice; cuvintele îi folosesc poetului pentru reliefarea atmosferei specifice (*Starea bizantină*, Vol. III). La fel ne apare omul creator, ca parte componentă a universului, pe care încearcă să-l explice printr-o îmbinare între lirism şi filosofie. Remarcăm o armonioasă trecere a timpului, o reflectare a exteriorului în interiorul liric, un puternic sentiment al naturii – omul fiind un atom rătăcitor pin infinitul cosmic.

S-ar putea face un studiu voluminos despre arta poetică a lui Horia Bădescu, spaţiul nepermiţându-mi decât să trag o concluzie: el este un poet profesionist, de mare talent, care străbate elegant câmpul creaţiei moderne.

* Echinox, Colecţia de poezie, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013

ION C. ŞTEFAN

HORIA BĂDESCU
cărțile viețuirii

...există etape lirice tematice, ca: studenţia, tinereţea şi iubirea, cicluri arhaice, printr-o extindere a unei viziuni romantice; cuvintele îi folosesc poetului pentru reliefarea atmosferei specifice.

CARTEA UNUI AUTOR HOLIST: Ioan St. LAZĂR - *Dioptricon. Contribuţii de teorie, istorie şi critică literară**

Situaţiile în care un autor – fie acesta cercetător sau scriitor – îşi strânge studiile de mai mici dimensiuni şi articolele publicate anterior prin periodice, sunt destul de frecvente, la noi şi aiurea. Principiile de structurare şi ordonare a acestora urmează, de regulă, cronologia apariţiei studiilor sau, alteori, tematica lor, aceasta din urmă fiind mai mult sau mai puţin eterogenă. Cât despre unitatea studiilor din astfel de cărţi, ea depinde - logic - de preocupările autorului, care - de la caz la caz - pot fi diverse sau (cel mai adesea) axate pe unul – două domenii.

La scriitorul şi cărturarul Ioan St. Lazăr, impresionează, în ansamblu, varietatea domeniilor aprofundate în timp: parafrazând vechiul adagiu latin, ai impresia că nimic din ceea ce e cultural, literar şi artistic, nu-i este străin! Etnologia şi folclorul, cultura şi literatura veche românească, teoria literaturii, critica şi istoria literară, eseistica, poezia, critica de artă (laică şi religioasă), publicistica etc. – toate aceste sfere culturale, literare şi artistice par a-i fi familiare, în toate se mişcă la fel de pertinent şi cu egală dezinvoltură, în fiecare dintre acestea editând cel puţin câte o lucrare de referinţă, semnalată ca atare de exegeţi şi recenzenţi, în publicaţii de specialitate. Un om cu o cultură socio-umană teminică în care toate sectoarele de referinţă sunt legate între ele într-un tot armonios, a cărui unitate transpare permanent şi eficient pe parcursul tuturor formelor de manifestare: la catedră, în activităţile de mentor şi animator cultural, în studiile de etnologie şi folclor, iar în anii recenţi – în manifestarea condiţiei/ calităţii de scriitor polivalent.

Polifonia preocupărilor scriitorului Ioan St. Lazăr se relevă cu deosebire în cartea Dioptricon, apărută în anul 2009, în ediţie on line, la Editura Lulu din USA. Cele trei părţi componente ale volumului – Tentaţia teoriei, Periplu „retro" şi Exerciţii critice (de identificare) – adoptă criteriul tematic şi implică o relativă simetrie între subdiviziunile lor, ceea ce denotă, din start, dorinţa unei viziuni sistemice, ordonate, asupra contribuţiilor autorului la cele trei discipline ale ştiinţei literaturii. Titlul culegerii reprezintă un cuvânt grecesc ce face trimitere la instrumentul optic în care se aşează, pentru încercare, dioptriile. Autorul vizează, astfel, fenomenul de refracţie a luminii, cu care poate fi analogat modul personal de trecere de la un domeniu de interes la altul, cu păstrarea unei tonalităţi unitare, de seriozitate şi profunzime, asemenea luminii, care nu se întrerupe niciodată, ci rămâne pe întregul traseu al ei. Facem cunoştinţă în continuare cu bogata paletă de preocupări ale autorului, impresionantă prin diversitatea registrelor şi formulelor literare abordate: raportul canon-noncanon, estetica teologică, periodizarea (holistică a) literaturii, istoria culturii, literatura universală şi cea română din diferite perioade (veche, interbelică şi contemporană) ş.a.

Atrag atenţia, de asemenea, ideile originale (indiferent de sfera abordată), capacitatea autorului de a face asociaţii neaşteptate cu domenii descoperite ca afine, viziunea teoretică şi analiza practică/ aplicată, de natură polifonică. Toate acestea insinuează şi apoi impun treptat ideea că la baza culegerii de faţă stă o concepţie holistă, de integrare a componentelor literaturii într-o perspectivă unitară, ca semnificant pentru condiţia culturală a omului în lume. În ceea ce priveşte stilul, Ioan St. Lazăr tinde spre o exprimare originală şi convingătoare, cu o terminologie de fiecare dată adecvată scopului şi temei propuse; un stil în care criticul literar Eugen Negrici remarca, alături de „stăpânirea a unui registru bogat de metode de lectură a textului literar", „eleganţa formulărilor, fluenţa şi armonia frazei" (în Prefaţă la volumul *Un reper în cultura română*: Ioan St. Lazăr, Râmnicu-Vâlcea, Ed. „Fântâna lui Manole", 2013, pag. 5-6).

Dioptricon face parte dintre acele cărţi după a căror lectură, te simţi mai bogat spiritual.

* USA, Editura Lulu, 2009

ION SOARE

lector

Leonid Dragomir

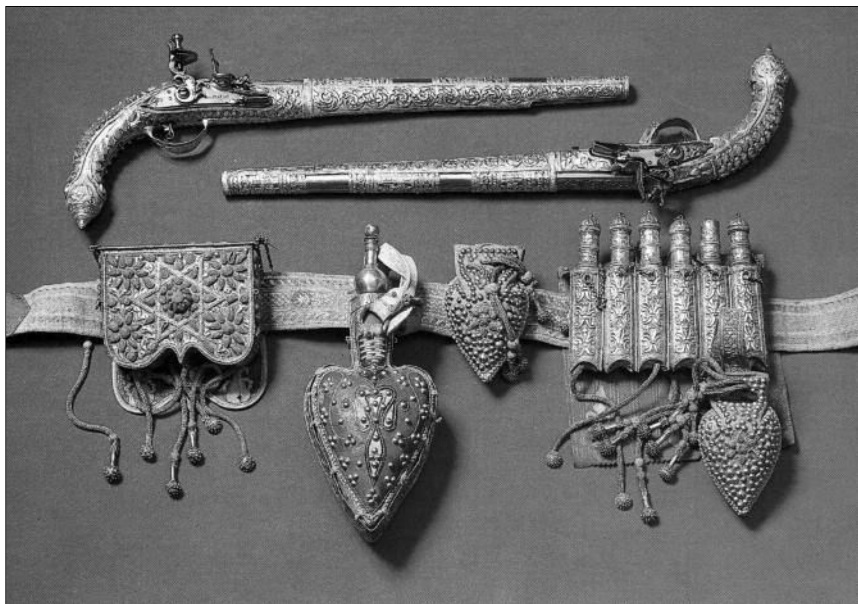

Biblioteca de filosofie

Psihanaliză sau analiza existenţială?

Ce înseamnă şi cum este posibilă întâlnirea reală între două fiinţe? Căutând un răspuns la astfel de întrebări Rollo May realizează în *Descoperirea fiinţei. Fundamentele analizei existenţiale* (trad. de Victor Popescu, Ed. Trei, Bucureşti, 2013), o delimitare a specificului analizei existenţiale în contextul altor orientări psihologice şi psihanalitice actuale. Analiza existenţială combină filosofia cu valenţe existenţiale, începând de la Socrate, Sf. Augustin, trecând prin Pascal şi continuând cu filosofi moderni precum: Schopenhauer, Kierkegaard, Nietzsche, Heidegger, Jaspers, Sartre, Camus, Marcel ş.a, cu descoperirile psihanalitice în special cele ale lui Freud. Ceea ce face ca o astfel de sinteză să nu fie doar un eclectism este perspectiva nouă şi totodată foarte veche asupa omului. De fapt, analiza existenţială descoperă câteva dintre rosturile uitate ale filosofiei dintotdeauna, între care cel terapeutic. "Spre deosebire de orientările psihologice, bazate pe condiţionare, mecanisme comportamentale şi pulsiuni, opinia mea este că trebuie să căutăm dedesuptul acestor teorii şi să descoperim persoana, fiinţa căreia i se intamplă toate aceste lucruri (s.a)". Existenţa persoanei, a unui sine care trăieşte dragostea, suferinţa, anxietatea, grija pare în cultura occidentală de ordinul evidenţei. Şi totusi, asistăm astăzi, într-o lume a tehnicii ajunse la apogeu, la ceea ce un filosof ca Heidegger numea "uitarea fiinţei". Fără să insiste prea mult asupra unei definiţii foarte precise – de altfel imposibilă, Rollo May afirmă minimal că "fiinţa poate fi înţeleasă ca o structură de potenţialităţi (pattern), specifică individului", sau, spune mai plastic în altă parte, "fiinţa este acea potenţialitate prin care ghinda se transformă în stejar sau prin care fiecare dintre noi devine

Ca şi psihanaliza, analiza existenţială urmăreşte o sporire a gradului de conştiinţă a omului.

ceea ce este cu adevărat". De aici, de la această înţelegere a fiinţei, derivă o serie de consecinţe care, fără să nege descoperirile lui Freud sau ale altor orientări psihologice le aşează pe alte fundamente. De exemplu, inconştientul descris de psihanaliza freudiană nu mai este văzut ca un rezervor de pulsiuni şi dorinţe refulate, ci precum "un set de potenţialităţi de cunoaştere pe care individul nu poate sau nu vrea să le actualizeze". De ce? Nu din cauza vreunei cenzuri, ci pentru că, spune autorul american, confruntarea cu propriile, autenticele posibilităţi, generează ceea ce filosoful danez Kierkegaard numea "angoasa existenţială". Acesta este preţul plătit pentru faptul de a fi liberi, adică a avea de optat întotdeauna între mai multe posiblităţi. Maladiile psihice, nevroze, psihoze, depresii, pot fi înţelese ca blocaje ale procesului realizării posibilităţilor de a fi ale individului. Psihoterapia existenţială încearcă să contribuie la înlăturarea lor prin descoperirea de către omul aflat în criză a propriei fiinţe, obnubilate de obicei de conformism, de impersonalul "se", das Man-ul lui Heidegger din *Fiinţă şi timp.*

Rolul analistului existenţial este de a-i oferi pacientului posibilitatea întâlnirii cu sine prin intermediul unei relaţii de tip Eu - Tu, precum cea descrisă de Martin Buber. Esenţial este ce se întâmplă în spaţiul întâlnirii dintre două persoane. Toate forţele, pulsiunile, mecanismele de transfer şi contratransfer descrise de psihanaliză au sens doar în măsura în care sunt susţinute de o persoană vie, concretă, aşadar doar într-un context ontologic (existenţial). Originalitatea analizei existenţiale nu constă nici în concepte noi, nici în sinteza dintre diverse doctrine filosofice şi psihologice în general, ci în faptul că, pe urmele lui Nietzsche, resemnifică ontologic concepte psihologice precum: nevroza, anxietatea, culpabilitatea etc. Acestea nu sunt doar efecte pe care le simţim uneori, în funcţie de conjunctură, ci stări în care existăm, suntem.

Fiinţa umană nu este concepută static, ca o sumă de substanţe, mecanisme, modele, ci dinamic, în devenirea sa care strânge laolaltă trecutul, prezentul şi viitorul. Termenul existenţă vine de la latinescul ek-sistere, a se arăta, a se ivi. Or, ceea ce se poate ivi este ceea ce a fost ascuns de prejudecăţi sau de diverse teorii explicative, filosofice şi ştiinţifice, adică persoana umană în existenţa ei unică şi concretă. Omul a fost înţeles când ca subiect pur al cunoaşterii, când ca obiect supus condiţionărilor şi manipulărilor de tot felul. Din perspectiva analizei existenţiale, el se situează dincolo de dihotomia subiect – obiect. La fel, adevărul nu poate fi doar obiectiv sau subiectiv, ci relaţional, implicarea subiectului în cunoaşterea obiectului căpătând o importanţă capitală, precum în fizica cuantică. "Adevărul, spune Rollo May, reluând o idee a lui Kierkegaard, devine realitate doar pe măsură ce individul produce acest adevăr prin activitatea sa, înţelegând aici inclusiv activitatea de conştientizare".

Ca şi psihanaliza, analiza existenţială urmăreşte o sporire a gradului de conştiinţă a omului. Dar în timp ce psihanaliza încearcă să scoată la iveală conţinuturile inconştientului, printr-o interpretare ce se doreşte şi o explicaţie, analiza existenţială urmăreşte, sub influenţa fenomenologiei, trăirea lucidă a situaţiei prezente, începând cu aceea din contextul terapeutic. Ea nu propune o tehnică de tratare a simptomelor pacienţilor, ci o împreună căutare a căii spre înţelegerea propriilor posibilităţi, deci a propriei fiinţe. Nu tehnica este condiţia obligatorie a înţelegerii, ci invers, înţelegerea precede aplicarea oricărei tehnici care, de altfel, diferă de la caz la caz. Scopul, ce nu trebuie niciodată pierdut din vedere este ca pacientul să-şi (re)dobândească sentimentul fiinţei şi legat de acesta, stima de sine. Altminteri, dispariţia simptomelor nu face altceva decât să ascundă adevărata problemă: pierderea fiinţei proprii. Autorul surprinde o serie de şase implicaţii referitoare la relaţia dintre înţelegere şi tehnicile terapeutice ce pot fi concentrate în ideea necesităţii prezenţei reale în contextul terapeutic, atât a psihoterapeutului, cât şi a pacientului. Primul nu este doar un ecran pe care pacientul îşi proiectează problemele din trecut, precum dorea Freud – deşi se pare că nici el nu a putut să joace acest rol –, ci o persoană transparentă, ce încearcă o comunicare "de la existent la existent" cu pacientul, după cum spunea Binswanger, întemeietorul analizei existenţiale. Precum Socrate, terapeutul existenţial îşi asumă rolul de "moaşă", ajutându-l pe pacient să evite subterfugiile, adesea foarte subtile prin care se substrage relaţiei prezente şi implicit fiinţei sale adevărate. Principalul motiv pentru care pacienţii si oamenii în general evită relaţia cu celălalt este că " o confruntare efectivă între doi oameni poate naşte o anxietate imensă". Utilizarea tehnicii poate fi şi o modalitate prin care psihoterapeutul evită anxietatea confruntării cu celălalt, ratând obiectivul de a-şi ajuta pacientul să facă "experienţa propriei existenţe ca reală". Analiza existenţială, începând cu Binswanger distinge între trei moduri ale lumii, sau mai degrabă ale faptului – de – a – fi – în – lume al omului (Heidegger): lumea determinărilor şi pornirilor biologice, Umwelt, lumea relaţiilor cu ceilalţi, Mitwelt şi lumea relaţiei cu sine însuşi, Eigenwelt. Realitatea constă pentru om în a trăi simultan în cele trei dimensiuni ale lumii. Predominanţa uneia conduce la disfuncţii de ordin psihic şi existenţial. Astfel, nevroticul este preocupat în mod excesiv de Umwelt, impulsurile sexuale sau agresive, fiind nepăsător mai ales faţă de lumea proprie, Eigenwelt. Pentru a putea trăi simultan cele trei dimensiuni, ca şi pentru a realiza un proces terapeutic eficient, o condiţie esenţială este starea de hotărâre, de decizie în vederea împlinirii posibilităţilor proprii. Numai asumarea unui astfel de angajament existenţial face posibilă conştinţa de sine adevărată, susţine Rollo May. În acest sens el avertizează asupra a două pericole intrinseci analizei existenţiale: unul este generalitatea, folosirea conceptelor existenţiale în slujba unor teorii sau explicaţii intelectuale care nu fac decât sa eludeze persoana. "Pentru a fi eficient, scrie el, Logosul trebuie să se întrupeze". Al doilea potenţial pericol se referă la atitudinea existenţială cu privire la inconştient. În măsura în care teza inconştientului din psihanaliză este concepută ca o explicaţie bună la toate, ea este atât logic greşită, deoarece scindează fiinţa în două părţi, cât şi dăunătoare, întrucât poate conduce la deresponsabilizare. Totuşi marea descoperire a lui Freud poate fi păstrată, căci ea exprimă adâncurile omului, zona iraţionalului, a pulsiunilor neacceptate de societate. Introducând ipoteza inconştientului, Freud a reuşit sa reînvie raţiunea extatică sau transcendentă, promovată de Iluminism, care conţinea şi ceea ce numim astăzi "iraţional" şi era considerată capabilă să cuprindă în sine toate problemele. Ei i se opune raţiunea tehnică, cea care, separată de voinţă sau emoţie, ajunge să se opună existenţei, slujind fragmentării şi disperării omului contemporan. Din păcate, atât Freud, doar parţial, căci în ultima sa teorie, de factură ontologică, redescoperea chiar natura tragică a existenţei, dar mai ales postfreudienii au cedat tentaţiei de a privi omul prin prisma raţiunii tehnice, supunându-l diverselor procedee şi contribuind astfel la mişcarea de dezintegrare a fiinţei umane în epoca tehnicii.

Meritul principal al acestei cărţi, din a cărei bogăţie ideatică sper să fi arătat ceva, constă, cred, în redescoperirea problematicii care a generat marea filosofie, literatură şi artă moderne, precum şi descoperirile psihanalitice. Dintr-o astfel de perspectivă, pretenţia subiacentă a postmodernităţii, cum că am fi depăşit aceste probleme, se dovedeşte nu doar amăgitoare, ci şi ameninţătoare la adresa omului.

Florea Miu

Realitate şi poezie

Precum într-o pictură contemporană, Monica Larisa Manafu „desenează” în cuvinte gânduri şi stări în prelungirea unei realităţi din faţa căreia se retrage fie în visări de neatins, fie în renunţări şi resemnări cu adânci regrete. Poemele din volumul *Eroină de împrumut* (Editura Contrafort, Craiova, 2012) îşi revendică eul ultragiat de coliziunea cu dezarmanta existenţă reală resimţită ca un ev mediu reînviat, ca o zădărnicie din care speră să evadeze cândva: „O finalitate prăfuită cu ceva atractiv,/ Greu de crezut că există,/ Deşi o parte din mine este aici,/ Cea mai mare parte a fost/ Intenţionat uitată dincolo.” Un anume solitarism, un aer stingher şi o evidentă atitudine retractilă mărturisesc un spirit contemplativ, pentru care reveriile constituie o a doua natură, mult mai proprie şi mai benefică decât cea dăruită prin naştere. Autocontemplaţia reliefează această natură fragilă: „Firea mea plăpândă, de Ană zidită,/ De nimeni văzută, de nimeni auzită,/ Cumpănă rămâne la margine de drum”, în care poate reveni „eul care a fugit de mine” şi unde pot fi zărite „făpturile-mi trecute plângând într-o oglindă!”

În această realitate secundă, ca într-o frescă a sinelui, se reflectă mai tot parcursul trăirilor şi vibraţiilor interioare, peste momente, vârste şi întâmplări. Aici se vede orizontul cel mai ascuns privirii şi se dezvăluie adevăratul chip abia întrezărit în lumea concretă, după cum nota cea mai potrivită a rostirii poetice este cea confesivă: „Să ştii că eu câteodată/ Uit să mai tac,/ Vorbeşte prin mine deşertăciunea,/ Ştiind cât de puţină sunt/ Pe lumea asta/ Şi cât de mult sunt dincolo.// ... Tu doar îmi repeţi,/ Zi de zi,/ Că lumea ar fi unică/ Poate privită în două oglinzi.” (*Poate privită în două oglinzi*).

Pentru toate întrebările nedezlegate şi pentru viziunile nedesluşite se invocă o prezenţă salvatoare de la înecul în realitatea halucinantă: „Trebuie găsit cineva/ Care să aibă răbdare,/ Să caute/ Capătul funiei care lipseşte,/ Numai aşa/ S-ar mai putea salva/ Spânzuratul care nu se găseşte.// Trebuie găsit cineva/ Care să aibă o mare rezistenţă/ La înotul pe sub apă,/ Căutând fundul mării/ Care nici măcar nu se bănuie,/ De-acolo mai putând fi salvat/ Posibilul înecat/ Care din amintire zâmbeşte.// Trebuie găsit cineva/ Care se pricepe să deşurubeze halucinaţia/ Că-n toamna care ne lustruieşte,/ De întrebările mele insistente,/ Tu ai putea fi înecatul,/ După cum,/ De viselele tale răzleţe,/ Eu m-aş fi spânzurat.” (*Trebuie găsit cineva*).

Aspiraţia spre ceva nedefinit, visul, dorinţele îndelung reprimate creează un spaţiu evanescent, greu de conturat în cuvintele călătorind până unde se întinde speranţa: „Până unde se termină linia/ Sinusoidală, dreaptă sau frântă,/ De-acolo numai sumare/ Câteva puncte-puncte.// Până unde limba,/ Pojghiţa subţire între apă şi foc,/ Mai poate ţine în cumpănă/ Balanţa.// Până unde un pod,/ Fără proprietar,/ Nu-ntâlneşte la mijlocul putred/ Două zădărnicii.// Până unde începe ceaţa,/ Peste ochi şi peste munţi,/ Până acolo se-ntinde/ Speranţa.” (*Până unde*). Podul şubred dintre două zădărnicii pare a fi, aşadar, legătura precară dintre prim-planul existenţial, în continuă eroziune şi decadenţă, şi interioritatea unde, ca într-o cutie de rezonanţă, se amplifică atingerea dureroasă cu inerţia procustiană din preajmă: „Rănită sunt ca iarba de tragerea pe roată,/ Pân’ n-o mai fi os lângă os, laolaltă,/ Pentru păcate din gând, nicidecum pentru fapte,/ Cum crengile de fructe fost-au descărnate.// Iar dacă spun că sufletul mă doare,/ Fantoma călăului lângă mine-apare,/ Deşi-s trasă pe roată, acum capul îmi cade,/ Risipă fiind de toamne ca de amieze calde.” (*Risipă fiind de toamne ca de amieze calde*).

Într-o asemenea circumstanţă formele se identifică scriptural („Lucrurile iau forma pe care le-o prezic prin cuvinte”), singur eul rămânând indefinibil, în starea informă de început („Numai eu nu iau forma pe care mi-o prezic”).

De sub coronamentul ipocriziei lumeşti doar sufletul are şansa să rămână întreg, parcurgând realitatea carnavalescă, de bazar, în care te poţi scufunda ca într-o apă vijelioasă, ori pierde, fără a reuşi să te întorci vreodată. Dincolo de acest purgatoriu, sufletul e singurul liman al regăsirii de sine şi al împăcării cu propriile chemări: „Nu-ţi mai rămâne decât/ Să-ţi expui sufletul pe o tarabă/ Şi să nu ţii la preţ,/ Într-un muzeu nu mai poţi/ Să-l expui,/ Toate muzeele au fost cumpărate/ De societăţi comerciale,/ Tablourile şi-au găsit locuri în lăzi,/ Unele peste altele,/ Dosite la subsol.// N-o să te-ntrebe nimeni ce vinzi/ O să creadă că eşti/ Doar un gură-cască,/ Din milă poate să-ţi arunce/ Cineva/ Vreun leu,/ Cu gândul lui/ N-ai nimic de vorbit.// Seara o să fii enorm de fericit,/ Sufletul este pe mai departe al tău! (*Sufletul este pe mai departe al tău!*). Dar şi această salvare sufletească dintr-un univers greşit, pentru care „N-are nicio vină cerul de deasupra, sprijinit de-un pom”, este tardivă (*Suntem deja obosiţi când Dumnezeu e-aproape*). Rămâne, doar, ca poezia să „tălmăcească” aceste succesive treceri dinspre realitate în vis, pentru iluzoria împlinire: „E o tălmăcire fără vorbe,/ Păsările o vor înţelege prin semne,/ Deşi eu aş fi preferat ceva foarte tulbure,/ Aducând a ceaţă, a burniţă,/ Să nu simt drumul/ Care mă trece dincolo.” (*E o tălmăcire fără vorbe*). Însă, şi această „vorbire” are un preţ, căci „Vorbesc dar simt că mă şi sfarm,/ Bucată cu bucată, prin cuvinte”.

Relevând latenţe interioare printr-o serie de ipostaze ale eului, Monica Larisa Manafu crede în puterea regăsirii a ceea ce părea pierdut sau uitat în memoria propriilor trăiri, dând totodată curs vocaţiei imaginative pe un traseu al spontaneităţii necenzurate. Recunoscând limitele încercării de a descifra „nevăzutul” în versuri de o dezarmantă sinceritate şi într-un registru colocvial-intimist, poeta craioveană se detaşează prin gravitate, echilibru, vibraţie profundă la condiţia implacabilă a fiinţei: „Nu ştiu niciodată/ Ce urmează să-mi imaginez,/ Nici ce caut când ajung/ Într-un loc atât de străin,/ Pentru care nu-n zadar/ Am străbătut amarnicul drum.// Ceva tot trebuie să fie/ Ascuns vederii într-o râpă,/ Paşii Zeiţei care-a trecut pe-aici,/ Cândva, jumătate desculţă,/ Un marinar care s-a trezit în noapte,/ Cu corabia-i ancorată,/ Tocmai într-un vârf de deal.// Cert este că lucrurile sunt instantanee,/ Nimic nu mai este stabil,/ Plâng dealurile sterpe după turme de oi,/ Cum văile încă rodnice/ Rămas-au fără ecou,/ Timpane să gâdile/ Zi de zi.// Am ajuns la limita de unde/ Numai Dumnezeu, ascunsul,/ Ar mai putea face câte ceva!” (*Am ajuns la limita de unde...*).

De sub coronamentul ipocriziei lumeşti doar sufletul are şansa să rămână întreg, parcurgând realitatea carnavalescă, de bazar, în care te poţi scufunda ca într-o apă vijelioasă, ori pierde, fără a reuşi să te întorci vreodată. Dincolo de acest purgatoriu, sufletul e singurul liman al regăsirii de sine şi al împăcării cu propriile chemări...

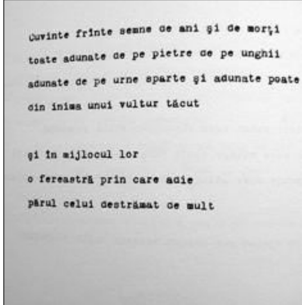

Unsprezece adnotări lirice
la covoarele Şerbanei

Petre Stoica

Îngrijirea ediţiei şi *Cuvânt înainte*: Marcel Tolcea

BRUMAR

Cuvinte frînte semne de ani şi de morţi
toate adunate de pe pietre de pe unghii
adunate de pe urne sparte şi adunate poate
din inima unui vultur tăcut

şi în mijlocul lor
o fereastră prin care adie
părul celui destrămat de mult

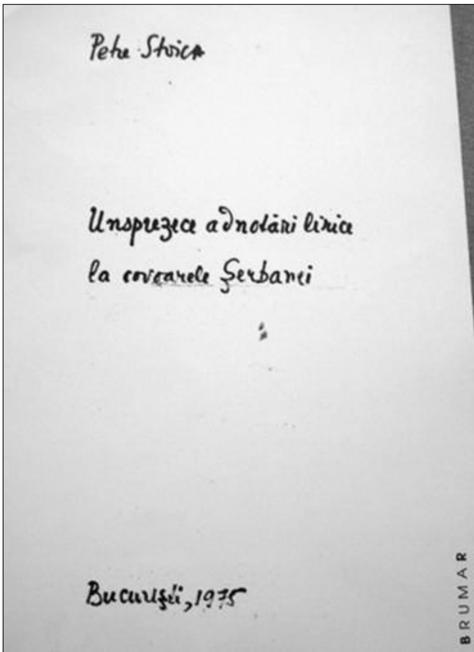

Orb şi bătrîn
cineva mă duce de mînă
spre semnele pe care
le caut de cînd m-am născut

Şi clipă de clipă
urc scara altui rug

SEMNAL DE CARTE

PETRE STOICA - UNSPREZECE ADNOTĂRI LIRICE LA COVOARELE ŞERBANEI (EDITURA BRUMAR, 2013)

Petre Stoica

Unsprezece adnotări lirice
la covoarele Şerbanei

Bucureşti, 1975

BRUMAR

Despre avatarul acestei cărţi tulburătoare, semnată de Petre Stoica, îngrijitorul ediţiei, scriitorul Marcel Tolcea spune în prefaţă:

„Asemenea oricărei surprize, şi cartea de faţă are o istorie ce pune în evidenţă deplină adecvare cu tema textelor poetice: dacă ele, textele, abordează în cheie lirică tema unor covoare ale artistei Şerbana Drăgoescu, firul destinului ce a condus la descoperirea, editarea şi apariţia acestui volum este încă şi mai tulburător. Asadar, întâlnirea cu protagonista poemelor.

Pe la mijlocul lui 2009, Doamna Profesor Alexandra Titu mi-a propus o lansare de carte aparte la Muzeul de Arta din Timişoara: un pictor român născut la Paris, cu studii la celebra şcoala Julian, redutabil problemist în şah. Cartea, jumătate în franceză, jumătate în română, îi aparţinea lui Radu Drăgoescu, un nume despre care nu auzisem. Familiar îmi era numele fiicei autorului, Doamna Şerbana Drăgoescu, cu care am convenit o întâlnire pentru a stabili detaliile de rigoare. Înainte de plecare, Doamna Drăgoescu m-a întrebat cine e bărbatul ale cărui fotografii se derulau pe monitorul computerului meu. I-am răspuns ca şi cum le-aş fi făcut cunoştinţă: Petre Stoica. Apoi am adăugat: “A plecat anul asta, in 21 martie”. A tresărit, s-a reaşezat şi, vizibil tulburată, mi-a spus că l-a cunoscut cu mulţi ani în urmă, că încă nu ştie dacă l-a iertat şi că el, Petre, i-a dedicat un ciclu de poeme. Demult!

Mi-a promis că îmi va trimite originalul. Aşa a fost. Mi-a adăugat un CD cu o înregistrare de la un vernisaj la Muzeul de Artă al României din ianuarie 1981, când expoziţia sa, *Spirale*, a fost vernisată de Ioan Grigorescu, Radu Ionescu şi Gaston Cosma, iar Ovidiu Iuliu Moldovan a recitat chiar poeziile scrise, in 1975, de către Petre Stoica pentru tapiseriile Şerbanei.

Întâlnirea noastră a fost acum patru ani şi, de atunci, lucrurile au intrat pe un făgaş mai precis.

(…………………..)

Dar şirul coincidenţelor din trama şi urzeala tapiseriei subtile nu s-a sfârşit atunci când Doamna Şerbana Drăgoescu l-a redescoperit, în efigia imaginii, pe Poetul despre care nu mai ştia aproape nimic. În vara aceasta, când l-am sunat pe Radu Stoica - fiul lui Petre Stoica - pentru a-i cere permisiunea editării manuscrisului, i-am vorbit şi despre destinatara poemelor. Nu o cunoscuse! Vorbeam cu el pentru prima oară despre volumul inedit, despre ce conţine şi, amândoi, ne bucuram că va fi o surpriză!

A doua zi, Radu m-a sunat pentru a-mi spune doar atât:

“Şerbana Drăgoescu a murit ieri seară! Chiar în ziua în care am vorbit despre tata, despre carte şi ea!” **(A.S.)**

litere

Mariana Şenilă-Vasiliu

Sub fascinaţia Damascului

"La Damasc o zi şi-o noapte
Petrecurăm oarecând!
Ziditorul lui cel meşter
S-a jurat cum că nicicând
N-ar mai şti zidi cetate
Ca aceasta pe pământ".
O mie şi una de nopţi

Pentru vizitarea Damascului sau, mai bine zis, a câtorva dintre monumentele sale, avem la dispoziţie o singură zi. Crimă! Îmi mestec disperarea şi blestem în gând, însă cum sunt legată de programul fix, nu-mi rămâne decât să mă supun. Pe parcursul zilei, bine îndesate şi drastic cronometrate, Muzeul Naţional, moscheea Omeyyazilor, palatul Azem, capela Sf. Paul şi biserica Hananiya. Şi, de mai rămâne niscaiva timp, de ne mai ţin picioarele, şi un scurt "pas de voie".

Turul de forţă începe cu Muzeul Naţional. Încă de la intrare suntem luaţi pe sus de imaginea neobişnuită a faţadei. Deşi muzeul a fost construit în 1936, deci te-ai fi aşteptat la ceva modern, faţada construcţiei este cea a unui *castel din deşert*, adică a unei reşedinţe de vânătoare din secolul al VIII-lea, Qusr al-Hayr al Gharbi, descoperit în acelaşi an 1936. Printr-un miracol, când castelul din deşert s-a prăbuşit, intrarea sa căzând în nisip s-a conservat perfect. Arhitectului care a construit muzeul nu i-a rămas decât s-o recupereze şi s-o reconstituie piatră cu piatră, stucatură cu stucatură, restituind astfel imaginea de o stranie frumuseţe a faţadei celei vechi acoperite odinioară cu un amestec de decoraţii geometrice şi florale, cu colane neobişnuite pentru lumea musulmană, având drept capiteluri busturi feminine. Intrarea muzeului ne introduce de la bun început în vechimea şi specificul civilizaţiei siriene.

Trei sunt simbolurile Damascului: delicatul şi parfumatul *trandafir de Damasc*/rosa damascena, oţelul de Damasc, sau cum se mai spune, *sabia de Damasc,* şi *kalamul*/pana de scris. Ele reprezintă feminitatea debordantă a oraşului, vitejia nebunească a războinicilor islamici, înalta spiritualitate şi sensibilitate a poeţilor arabi.

Bogăţia descoperirilor arheologice ulterioare anului 1936 a impus repetata extindere a muzeului, însă pe atunci săpăturile de la Ugarit erau abia la început. După care a urmat o lungă perioadă de stagnare. Palatul regal de la Ugarit, uriaş ca suprafaţă, abia de a fost răcâit. Când acest Eldorado pentru arheologia Orientului Apropiat va fi pe deplin explorat, în mod sigur va fi nevoie de construirea unui nou muzeu, exclusiv dedicat lui. Ceea ce a fost până azi descoperit la Ugarit nu reprezintă decât o infimă câtime faţă de artefactele dezgropate în palatele regale mesopotamiene de la Ebla şi Mari, ambele datând din mileniile III şi II î.Hr. Micile statuiete găsite în cele două situri sunt extrem de expresive şi moderne. Un uşor zâmbet melancolic le flutură pe buze; imenşii ochi ai micilor sculpturi încercuiţi cu *khul* sunt un remember din vechime ai Domnişoarei Pogany. Sunt multe de văzut în secţia de antichităţi orientale a muzeului, însă figurinele tăiate în os m-au impresionat cel mai mult.

În secţia antichităţilor clasice, o surpriză de proporţii: frescele decapate din sinagoga Dura-Europos, unica sinagogă pictată din lume, datând din secolul al III-lea. Descoperirea sinagogii a ţinut de hazard, frescele au fost scoase la lumină nu de arheologi, ci de un detaşament britanic ce-şi săpa tranşee printre ruinele unei vechi fortăreţe aflate în apropierea graniţei dintre Siria şi Irak. Bine conservate de nisipul în care căzuseră, ele au atras de îndată atenţia arheologilor. Succesive misiuni, când britanice, când franceze, când americane, au dat cu timpul la iveală întregul sit arheologic pe care, din cauza splendorii picturii l-au numit "Pompeiul Orientului". În frescele de la Dura-Europos, ca şi în pictura în encaustică de la Pompei, domneşte aceeaşi libertate de exprimare, aceeaşi lipsă de inhibiţii în tratarea subiectelor din *Vechiul Testament*, la Dura-Europos, desenul are aceeaşi linie largă şi sigură, cunoştinţele anatomice bine stăpânite, îngăduie aceleaşi deformări expresive ce amintesc de cele din pictura bizantină. Organizarea compoziţională trădează atât profesionalismul pictorilor, cât şi forţa lor imaginativă. Ce să mai spun despre siguranţa pensulaţiei şi de uimitoarea prospeţime a culorii! După vederea minunatelor fresce de la Dura-Europos nu poţi decât să deplângi nefericita interdicţie religioasă care a împiedicat arta ebraică să evolueze, mulţumindu-se doar cu o decoraţie minoră şi sărăcăcioasă a obiectelor de cult. Oare câte talente artistice ebraice au pierit fără să se poată manifesta? Pictura de la Dura-Europos e un exemplu de ce înseamnă libertatea de creaţie.

Cea de-a treia secţie a muzeului este destinată exponatelor islamice: manuscrise desăvârşit caligrafiate - asemenea scrierii japoneze, cea arabă are un pronunţat caracter decorativ gata oricând să suplinească cu succes decoraţia propriu-zisă; diverse obiecte în aur şi argint, dovezi ale neîntrecutei stăpâniri a artei prelucrării metalelor preţioase de către orfevrii arabi; ţesături de o excepţională fineţe şi mare rafinament împodobesc vitrinele acestei părţi a muzeului. Un loc aparte este destinat armelor: spade scurte sau lungi cu două tăişuri; săbii de cavalerie, subţiri şi cu un singur tăiş; pumnale cu teci bogat ornate; arcuri şi tolbe de săgeţi împodobite cu desene orientale; somptuoase cingători de care săbiile atârnă şi multe-multe altele. Ceea ce intrigă este bizara împerechere dintre instrumentele morţii şi aerul feminin al lucrăturilor ce le împodobesc.

Vederea armelor îmi dă fiori. Totuşi în vara lui 2007 am vizitat la Institutul Lumii Arabe din Paris expoziţia *Furusyya. Cavalerii Islamului.* Termenul *Furusyya* în arabă are un sens complex, desemnând deopotrivă arta mânuirii armelor, dar şi codul de onoare islamic, numit *djihad.* Contrar conotaţiei negative pe care o are astăzi cuvântul, la origini aveau un înţeles nobil: *micul djihad* însemna obligaţia luptătorului musulman de a-şi apăra ţara, poporul şi familia, iar *marele djihad* însemna lupta dusă de un războinic cu sine însuşi pentru înălţarea spirituală. Deşi înţelesul de "război sfânt" a fost enunţat de însuşi Mahomed, accepţiunea de război absolut şi necruţător contra a tot ce nu e musulman datează abia din 1983; el a fost "creaţia" organizaţiilor extremiste şiite pro-iraniene şi de atunci a luat forme tot mai criminale ale căror urmări se cunosc azi prea bine.

Trei sunt simbolurile Damascului: delicatul şi parfumatul trandafir de Damasc/rosa damascena, oţelul de Damasc, sau cum se mai spune, sabia de Damasc, şi *kalamul*/pana de scris. Ele reprezintă feminitatea debordantă, vitejia nebunească a războinicilor islamici, înalta spiritualitate şi sensibilitate a poeţilor arabi. Tot trei sunt şi cele mai vestite săbii din lume: *katana* japoneză, sabia din oţel de Damas şi sabia de Toledo. Adevărul şi legenda au dat notorietate acestor arme ale morţii. Până la inventarea armelor de foc, sabia a fost arma supremă. Chiar dacă azi nu mai e decât obiect simbolic de paradă, ea îşi păstrează semnificaţia privind rangul şi onoarea militară.

În expoziţia dedicată cavalerilor Islamului mi-a fost dat să văd fel de fel de săbii, însă pentru întâia oară am remarcat ceva cu totul neobişnuit ce-mi scăpase: poeme de dragoste sau cuvinte înţelepte gravate pe lama unora dintre ele. Am admirat meşteşugita lucrătură a săbiilor de Damasc a căror lamă înmuiată în sânge dă şi mai multă strălucire oţelului; cea a altor tipuri de săbii islamice din care unele cu abia vizibile şanţuri de-a lungul lamei care fac sângele să curgă fără a-i macula suprafaţa; altele, tot de Damasc, cu faţa lamei moarată, lucru vizibil doar când e înmuiată în sânge şi încă multe altele. În faţa desăvârşirii ornamentelor ce împodobesc mânerul, garda/"umărul" sabiei, partea superioară a lamei sau a cingătorii care este agăţată, am găsit cel puţin ciudată strădania artistică de împodobire a acestui instrument al morţii năprasnice. Cel mai mult însă m-a tulburat bizara înfrăţire dintre răceala de moarte a săbiei şi fierbinţile poeme de dragoste gravate pe lama ei. Sau dintre înţelepciunea şi nebunia luptătorului musulman care se azvârlea fără preget în calea primejdiei.

Frumoasele cu obrajii petale de trandafir, subţiri în talie, dar împlinite la trup, cu sânii mici şi şoldul ca o dună; luptători înnegura̧ţi a căror sabie ară gâturile duşmanilor asemeni unui plug; poeţi cu inima frântă din dragoste pentru vreo Layla sau Bathina; bărbaţi ridaţi de vreme ale căror spuse de o dezarmantă simplitate izvorăsc din experienţa vieţii; calul şi sabia, toate acestea se regăsesc în perioada clasică a poeziei arabe. Neobişnuiţi cu scurtimea şi concizia creaţiei poetice orientale, cu greu o gustăm la început, dar când descoperim marea sensibilitate şi marea înţelepciune ascunsă în spatele simplităţii aparente a versurilor, nu se poate să nu fi cucerit. Pentru că, aşa cum glăsuieşte unul din poemele lui Hassan Ibn Thabit, *"Poemul: măduvă de muritor-rostită/în adunări (de-i minte ori neminte); /cel mai poetic vers e când poţi spune/ "adevărate-au fost aste cuvinte".*

Karel Capek, călător neobişnuit, zicea într-unul din carnetele lui de voiaj că, intrând într-un muzeu, la început te uiţi foarte atent la fiecare exponat, însă după vreun ceas regreţi că n-ai la îndemână o bicicletă. În vizita făcută la Muzeul Naţional din Damasc mi-aş fi dorit taman pe dos; ca arătătoarele ceasului să meargă cu încetineala melcului, atât de interesante şi copleşitoare erau lucrurile de văzut. În acelaşi timp, însă te paşte un soi de bulimie artistică, să vezi cât mai mult. Vederea unui exponat te fură de la contemplarea celuilalt şi tot aşa până când absorbit de atâtea

hoinar

lucruri văzute ieşi ameţit la lumina zilei, sub cerul de primăvară de un albastru pe care nu-l afli pe nicio paletă a vreunui pictor.

Nu poţi zice că ai văzut Orientul în toată strălucirea lui dacă n-ai trecut pragul moscheii Omeyyazilor. Fală a capitalei siriene, dar şi minune a Orientului Apropiat, moscheea a fost ridicată de Al-Walid I, cuceritorul Damascului. În loc să se dedea jafului, cum se obişnuia în acea vreme, a încurajat comerţul şi schimburile culturale, a susţinut oamenii de ştiinţă şi poeţii deopotrivă. Deşi scurtă, domnia sa (705-715) se face remarcată prin înălţarea în doar zece ani a moscheii omeyyade, capodoperă de arhitectură islamică, a treia din punct de vedere estetic, după moscheile de la Cordoba - Spania şi Kairouan - Tunisia, şi pe locul patru din punct de vedere al importanţei religioase, după moscheile de la Mecca, Medina şi Al-Aqsa, de la Ierusalim.

Domnia Omeyyazilor în Orient, la Damasc, a fost scurtă, de nici măcar o sută de ani (661-750). Un cumplit masacru, pus la cale de califul de Bagdad, Abbasas-Saffah, întemeietorul celei de-a doua mari dinastii islamice, cea Abbasidă, a pus capăt prezenţei Omeyyazilor în Siria. Singurul supravieţuitor al masacrului, Abd er-Rahman a fugit în sudul Spaniei, în Andalusia, unde sprijinit de fideli, a întemeiat emiratul de Cordoba şi Sevilla, în 756, unde Omeyyazii aveau să domnească până în 1030.

Omeyyazi, Abbasizi... Ştim pe dinafară casele domnitoare ale Franţei, Spaniei, Angliei, Italiei, succesiunile la tron, bătăliile purtate, victoriile şi înfrângerile, nevestele şi amantele şi fel de fel de alte fleacuri, dar ignorăm imense civilizaţii şi uriaşe personalităţi istorice din alt colţ al lumii din afara Europei. Practic, cu excepţia celor ce s-au petrecut pe bătrânul continent, despre restul avem cunoştinţe tare puţine şi mai ales foarte superficiale. Până şi Orientul Apropiat, cu care ţările europene au avut relaţii, când amiabile, când conflictuale (vezi cruciadele, vezi veşnica imixtiune a europenilor în politica ţărilor de aici) rămâne tot o mare necunoscută.

Rădăcinile conflictului de moarte dintre Omeyyazi şi Abbasizi coboară în timp până la luptele pentru succesiunea religioasă a Profetului. Atunci, lumea islamică s-a împărţit în două, în *suniţi* şi *şiiţi*. Cu toate că religia le era comună, cele două formaţiuni, *sunită* şi *şiită*, au devenit duşmane de moarte. În mod normal, funcţia de calif, succesor al lui Mohamed, ar fi trebuit să-i revină lui Ali, ginerele Profetului, însă *suniţii,* instigaţi de unchiul profetului, n-au acceptat acest lucru şi în 676 l-au ucis pe Ali la Kerbala, în Irakul de azi, iar pe fiii acestuia, Husayni şi Hasan, în 680, la Najaf, tot în Irak. Adepţii partidei lui Ali, *Ali-şiiat* (termen de la care le-a şi venit numele de *şiiţi*), i-au înmormântat pe cei trei în localităţile în care au fost ucişi, iar mormintele lor au devenit loc de pelerinaj. Numele de Kerbala şi Najaf au devenit foarte cunoscute în timpul războiului din Irak, mai cu seamă după executarea lui Saddam Hussein în 2006, datorită numărului mare de atentate organizate de *şiiţi* împotriva populaţiei şi moscheilor *sunite* ca răzbunare pentru execuţiile în masă ale comunităţii lor de către dictatorul irakian în 1982. Mai crudă decât toate atentatele mi s-a părut răzbunarea unor fanatici *şiiţi* împotriva unei familii *sunite.* În ajunul primelor alegeri libere de după executarea lui Saddam Husein, au intrat în casa unor *suniţi* şi le-au tăiat tuturor membrilor familiei degetele de la ambele mâini. Ca să nu poată vota! În Irak şi Iran, ţări care odinioară ţineau de califatul de Bagdad, populaţia este majoritar *şiită*, 76% în Irak şi 80% în Iran. În Siria, în schimb, populaţia este majoritar *sunită*, exact ca pe vremea Omeyyazilor. Asta explică duşmănia de moarte purtată de califii *şiiţi* de Bagdad, Abbasizii, împotriva celor de Damasc, Omeyyazii; asta explică motivul masacrării întregii familii Omeyyade şi actele de vandalism la care Abbasizii s-au dedat în moscheea *sunită* din Alep, construită de Suleiman, fratele lui Al-Walid I; aşa se explică răsturnarea de pe tronul Iranului a şahinşahului Reza Pahlavi Ariamer de către fanaticul *Ayatollah şiit* Khomeiny, asasinarea primului ministru libanez Rafic Hariri şi multe altele care pentru cel care n-are minime cunoştinţe despre Orientul Apropiat par de neînţeles.

Moscheea Omeyyazilor sau Marea Moschee, cum i se mai spune, e o bijuterie de arhitectură islamică, a cărei frumuseţe te confiscă de îndată. Mai întâi te uimeşte imensa şi frumoasa curte interioară înconjurată pe trei laturi de un portic, cea de-a patra fiind un rest de zid roman rămas întreg din fostul templu dedicat lui Jupiter. De fapt, suprafaţa uriaşă a moscheii se suprapune peste ruinele giganticului templu roman (305 x 385 m). Dimensiunile curţii interioare sunt uriaşe în general, iar pentru Damascul ce suferă de înghesuială cronică, în mod special. Multe coloane, capiteluri şi pilaştrii care susţin cu picioarele lor delicate arcadele porticului au fost recuperate tot din ruinele templului roman. Fundalul porticului era odinioară împodobit cu mozaicuri pe fond de aur, opera unor artizani bizantini aduşi taman de la Constantinopol. Cezura dintre mozaicuri o făceau placajele cu cele mai preţioase esenţe de marmură. Peisajele fanteziste, cu oraşe şi palate înecate în verdele saturat al unei vegetaţii luxuriante, totul proiectat pe fondul de aur, trebuie că-l transporta pe privitorul de altădată în lumea de basm a celor "O mie şi una de nopţi" sau în cer, în raiul musulman. Din păcate, după trecerea atâtor urgii, printre altele ale atacurilor mongole din 1260 şi 1400, când hoardele asiatice au fost conduse de însuşi Tamerlan; după toate ravagiile timpului, din minunatul mozaic ce tivea fundalul porticului n-a rămas decât un fragment pe latura de vest, dar şi acela a trebuit restaurat. Oricum, splendoarea mozaicurilor de acum peste 1300 de ani te ţintuieşte locului prin subtilitatea cromatică şi desăvârşirea artistică. Aceloraşi artişti bizantini li se datorează şi decoraţia fostei construcţii a Tezarului/*koubbet al-Khazne* aflat pe aceeaşi latură a curţii. Înălţată pe opt coloane, delicata construcţie aminteşte mai degrabă de un relicvariu decât de arhitectura seacă a unui tezaur. Din cauza gracilităţii şi a suspendării în aer, el pare imponderabil. Cele opt faţete ale sale au fost acoperite cu mozaicuri în aceeaşi gamă restrânsă, dar spectaculoasă de aur şi verde cu antrelacuri geometrice ori florale alternate cu palmieri.

În mijlocul curţii, nelipsitul bazin de abluţiuni în care musulmanul se spală de praf şi se leapădă de păcate. Fără vreun har artistic deosebit, bazinul construit în perioada otomană distonează stilistic şi calitativ cu restul arhitecturii. De cealaltă parte a curţii, simetric plasat faţă de micul Tezaur, se află Cupola Orologiilor, numită astfel pentru că acolo erau aduse până pe la mijlocul secolului trecut toate ceasurile aflate în moschee spre a fi verificate şi reglate astfel ca strigările la rugăciune să fie exacte. În vremurile de demult, dar încă şi astăzi, chemările la *salât* se făceau de către muezin, iar mai apoi de către muqawit/un astronom, de la etajul doi al minaretului Logodnei unde există un cadra solar orizontal de mare precizie, considerat şi astăzi o capodoperă din punct de vedere al exactităţii.

Prezenţa unei moschei este semnalată din depărtare de minaretele sale înalte.Câte minarete musai să aibă o moschee nu ştiu, ştiu însă că moscheea din Alep are unul singur, cea a Omeyyazilor trei, iar biserica Sf. Sofia, transformată de otomani în moschee, are patru. Cele trei minarete ale moscheii Omeyyazilor au fost adăugate în timp: minaretul Logodnei datează din secolul X, cel zis al lui Iisus, din secolul XII, iar ultimul, care poartă numele sultanului mameluk Qayt bey a fost înălţat în secolul XV.

Un minaret al lui Iisus într-o moschee? După întâia uimire urmează o alta încă şi mai mare: musulmanii cred cu tărie că din acest minaret va coborî Iisus la sfârşitul timpurilor să dea lupta hotărâtoare şi să-l învingă pe Antihrist/*Tadjdjial,* după care, la Judecata de Apoi /*al-yawn-al-akhir* ("ziua despre nu este îndoială") îi va judeca pe oameni şi îi va împărţi după faptele lor. În "Sistemul sau întocmirea religiei muhammedane" (manuscris recuperat de la Moscova şi tradus de V. Cândea), D. Cantemir scria că mahomedanii sunt convinşi că Iisus este "trimisul la toate neamurile" şi nu doar la creştini, şi că este "Mântuitorul lumii". Contrar prejudecăţilor ce stăruie, din păcate întărite de actele de terorism ale şiiţilor, islamismul nu este antagonist creştinismului şi nici măcar religiei ebraice, toate aceste trei religii având comun

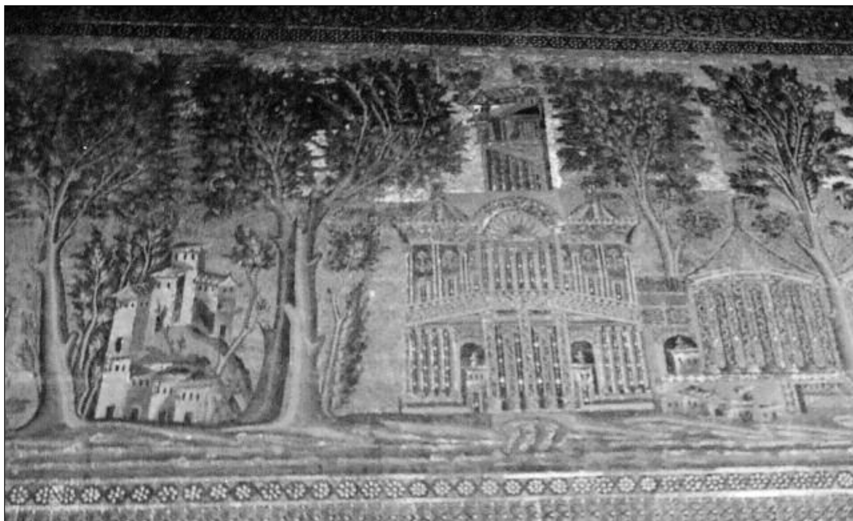

Vechiul Testament. În acelaşi timp, toate cele trei religii universale se închină la un singur Dumnezeu, sau cum zicea tot Cantemir, ecumenist avant la lettre, "Credinţa în Dumnezeu este una singură şi comună tuturor". Socotite de musulmani popoare ale Cărţii / *Ahl al-Kitab*, evreii şi creştinii s-au bucurat de toleranţă religioasă în ţările islamice şi, cu excepţia musulmanilor fanatizaţi şi a neghibilor, mahomedanii nu s-au atins de bisericile creştine. Cel mai bun exemplu în acest sens este chiar Siria, ţara cu cea mai mare densitate de mănăstiri şi biserici creştine din Orientul Apropiat.

În religia islamică, Iisus este recunoscut ca Fiu al lui Dumnezeu, însă nu de natură divină, ci umană, opinie luată în dezbatere chiar şi în biserica creştină (nestorienii credeau în dubla natură a lui Iisus, divină şi umană, drept care au fost condamnaţi pentru erezie). Pentru mahomedani, Iisus este unul din "cei trei proroci purtători de steaguri", alături de Moise şi Mahomed

În mărturisirea de credinţă islamică, *"La illahi illallah Isa ruhullah"*, Iisus are locul său bine precizat: "Nu este Dumnezeu afară de Dumnezeu şi Iisus este Duhul lui" (D. Cantemir). Fecioara Maria / Maryam este respectată de musulmani precum nicio altă femeie din lume. De un deosebit respect se bucură Sf. Ioan Botezătorul/ *Yahyya bin-Zakrie,* înaintemergătorul lui Iisus, arhanghelii Rafael/*Azafril* şi Gavril/*Djabril,* sfinţii militari Gheorghe/*Hedirles* şi Dumitru/ *Kassim*, cei doisprezecei apostoli, popularul Sf. Nicolae/*Sari Saltâc Baba* şi încă mulţi-mulţi alţi sfinţi din prosopografia creştină. Cel mai bun

Rădăcinile conflictului de moarte dintre Omeyyazi şi Abbasizi coboară în timp până la luptele pentru succesiunea religioasă a Profetului. Atunci, lumea islamică s-a împărţit în două, în *suniţi* şi *şiiţi.*

exemplu privind aspectul religios de care aceste importante personaje ale religiei creştine se bucurau este faptul că, după cucerirea Constantinopolului (printre sfinţi este inclus şi Constantin cel mare!), turcii mahomedani nu s-a atins de catedrala Sf. Sofia, n-au martelat mozaicurile şi n-au jefuit-o, ci au transformat-o în moschee prin adăugirea celor patru minarete în exterior şi a două *hadith*-uri din Coran în interior.

Surprizele pe care le oferă moscheea Omeyyazilor de la Damasc nu se opresc doar la atât, ea ascunde şi alte secrete care-l iau pe nepregătite şi-l uimesc pe vizitator.

(va urma)

Leo Butnaru

DE LA ARCA LUI NOE – LA ARCA POEZIEI (XVI)
(Jurnal de Armenia. 18-28 octombrie 2011)

Sunt de crezut exegeţii care consideră că geniul lui Homer a fost asemenea unui cuptor-convertizor în care s-au topit zăcămintele primare, bolovănoase ale istorisirilor populare, ale folclorului elen de acum 28 de secole, pentru a se alege, ca în alchimie, aurul pur.

26 octombrie

Ce mai puteţi vedea, în periplu negrăbit, prin capitala luminată de albul zăpezilor Araratului? Un păianjen uriaş, un taur, cai, cerbi în goană, primii doi amintind mai curând de roboţi fantastici, ceilalţi având supleţe, energie, zbor (în salt peste, parcă, boschetţii oraşului). Astea şi altele le poţi lua drept monumente, propriu-zis, dar, dacă mai meditezi niţel, îţi spui că ele parcă ar face parte dintr-o expoziţie gen ştiinţifico-tehnică sau, poate, sunt tribut plătit atât de ingenios modei SF din anii '80-'90 ai secolului trecut.

Este imposibil să nu te reţii mai îndelung în faţa monumentelor… horticole, să zic, în acest oraş ctitorit, în bună parte, cu pricepere, ingeniozitate, gust şi chiar cu multă fantezie-poezie, precum în cazurile în care, prin transfigurare artistică, monumentală, Flora devine… Faună sau… Muzică! Am întâlnit „oiţe" stilizate măiestrit prin modelarea boschetţilor din faţa Bibliotecii Municipale Pentru Copii, apoi un excepţional pian din flori, nu departe de Teatrul de Operă şi Balet, învecinându-se cu pianul de bronz la care stă figura exaltată de suflul muzicii a compozitorului Babadjanian. Sigur că te gândeşti la această învecinare, la acest tandem: pianul din flori şi cel de metal. (Ca detaliu: la un moment dat, fotografiind pianul de flori, m-am surprins fredonând „Un copac cu flori" al lui Hruşcă.)

Nu a fost intenţia mea să înfăţişez aici o paradă a sculpturilor avangardiste, o trecere în revistă a efectelor excentrice, *sui generis* metaforice. Până la acest moment, în alte zile, în alte pagini, am relatat despre compoziţii monumentale realizate în deplina sobrietate tradiţională a clasicismului, unele dintre care le văd şi de aici, de sus, de pe puntea de observaţie, cum ar veni, din preajma columnei Anastan (Mama-Armenia), unde, de altfel, până în 1967, se afla monumentul lui Stalin. Curios, îmi zic, gândindu-mă că în Moldova Pruto-nistreană cu „tătucul popoarelor" s-au răfuit mult mai neamânat, până prin 1956 doborându-i statuile, una dintre care eu o văzusem (să vezi, tot prin 1967!) într-o iesle din comuna Ciocâlteni, răzbind de sub şomoioagele de paie cu care fusese acoperită. Această culme a Erevanului, unde se află Parcul Axtanak (Victoriei), încă rămâne cea mai „sovietizată" ca aspect, pin tot ce e construit aici şi care, parţial, funcţionează, parţial – nu, aşteptând să vină pretutindeni reînnoirea.

Mai multe monumente în stil clasic (vreo 25) se află în panteonul nu prea mare din centrul oraşului (parcul Komitas). Alături de mormântul celebrului compozitor Aram Haciaturian (sigur că vă amintiţi de baletul *Spartacus*, de *Dansul săbiilor* din această capodoperă) se află cele ale celebrului regizor de cinema Serghei Paradjanov şi marelui actor Frunzik Mkrtcian, despre care am avut o discuţie amical-contradictorie cu colegul Grigor Djanikian, la furşetul de la Teatrul de Cameră. (Credeam că numai noi, românii, suntem cam încăpăţânaţi, însă şi armenii ne sunt pe potrivă!) Eu îi spun că numele Frunzik e diminutivul, în formă rusească, de la Frunze, numele marelui comandant de oşti al bolşevismului, rivalul lui Stalin, şi Mihail Frunze (Frunză) de origine română (chiar aşa scria el în CV). De unde şi numele capitalei kirghize Frunze, rebotezată Bişkek. Grigor – nu şi nu! Nu crede! Nici că Frunze ar fi român, nici că Frunzik, nici că… Zic: „Ahpeir-gian (dragă frăţioare), de cum ajungi acasă, deschide internetul şi vezi ce şi cum. Te vei încredinţa că am dreptate."

Mai are Erevanul o cascadă arhitecturală, ce coboară de pe culmi spre centru, la mai multe nivele plasându-se, în contururi asemănătoare, simetrice, magazine, cafenele etc. Iar în scuarul în care „se revarsă" cascada se află anume multe dintre sculpturile epocii contemporane, avangardiste, care bagă intriga în peisajul general, unele destul de abstracte (cascada – superbă în iluminare – şi o parte din sculpturi le-am fotografiat în prima noapte a sejurului de aici), însă de care deja nu se mai poate face abstracţie, ele devenind parte componentă a aspectului exterior, dar şi interior – spiritual, cultural, ba chiar mitologic – al Erevanului, oraş prin care poţi hălădui până la plăcută oboseală, când te apleci să sorbi apa din *bulbulac(ce)* – mici cişmele arteziene ce ţâşnesc pe străzi, amenajate cu gust şi pricepere. De fapt, ceea ce am românizat eu ca *bulbulac*, în limba armeană se numeşte *pulpulak*, prima parte a noţiunii venind, onomatopeic, de la murmurul apei (bul-bul), iar *ak* în armeneşte însemnând *izvor*. Apa din aceste cişmele miniaturale e de munte, uneori minerală, gazată natural, acrişoară sau dulceagă.

Şi, de jur-împrejur în întocmirea urbană, irepetabila cromatică pe care o oferă diversitatea utilizării şi aplicării materialelor de construcţie naturale – tuful vulcanic de o infinitate de nuanţe, bazaltul, felsitul, toate în combinaţie cu verdeaţa şi florile scuarelor, cu compoziţiile sculpturale monumentale plurale sau cu monumentele singulare (cum s-ar spune, persoana - întâia istorie), ecouri de legendă, de mit, străvechi sau modern – toate fac din flanarea ta liberă prin Erevan o sărbătoare – cum? – itinerantă, de neuitat, ca să ne reamintim de hemingwayanul titlu de roman *Movable feast.* (Ei bine, în româneşte el a apărut ca *Sărbătoarea continuă*, despre care prietenul bucureştean Forin Bican, traducător şi foarte bun cunoscător de engleză, îmi scria că nu e sigur dacă-i cea mai fericita alegere, deoarece *Movable feast* înseamnă o sărbătoare creştină care nu cade la aceeaşi dată în fiecare an, cum ar fi şi Paştele. De unde temerea că termenul nu are o traducere consacrată în română. Florin mai precizase că termenii *sărbătoare variabilă* sau *sărbătoare mişcătoare* există tehnic vorbind, dar nu au circulaţia şi frecvenţa sintagmei englezeşti. Astfel că *Sărbătoarea variabilă* de E. Hemingway ar suna cam aiurea, conchidea colegul. Iar eu mă gândesc la varianta rusească a traducerii acestui titlu: *Prazdik kotorâi vsegda s toboi* = *Sărbătoarea care e mereu cu tine*. Cine ştie, poate chiar aşa…)

Spre chindie – la galerie. (Nu scap eu cu una cu două de rime!) La galeria *Academia*, vizităm expoziţia *Simulacrum* a pictorului Narek Avetisian. Sunt expuse circa treizeci de lucrări-copii după originalele marilor pictori ai modernităţii. Să vezi, şi copiile trezesc destul interes! Serge Van Duijnhoven ia de zori note şi îl surprind cu bliţul ba lângă un tablou, ba lângă altul. Gândindu-mă şi la Claudio Pozzani, italianul, punând în ecuaţie activitatea sa cu cea a lui Serge-olandezul, înţeleg că mulţi scriitori occidental au intrat, conştient, programatic, în zone-show, Van Duijnhoven îmbinând, sintetizând poezia, muzica, video, animaţia CD într-un tot întreg, în spectacol. E şi prozator. A fost corespondent de război în Balcani. Scrie despre film şi, la Cannes, e, cum se spune, omul casei. Olandez fiind, s-a stabilit la Bruxelles. Când îl vezi în simplitatea sa fizică (aproape un Esenin, însă cu şevelura bucălată şatenă), aflându-se mereu în acţiune, omniprezent, zău îţi vine să crezi în statul global! Dimpreună cu amicul său Filip Van Zandycke sunt mari amatori de suveniruri, procură hărţi, cărţi, CD-uri, albume, cărţi poştale, amulete, vase, icoane, pietre purtătoare de cruce miniaturale, fel de fel de bibelouri artizanale etc., etc., de te întrebi ce bagaje vor avea ei la plecarea spre Belgia. Serge e dintre persoanele/ personalităţile care te fac să înţelegi ce înseamnă cu adevărat *nemijlocit* firescul comunicării, sociabilitatea, prietenia ca de la sine ce trebuie să fie starea firească a oamenilor, între oameni. Iar dacă, privind deja retrospectiv nostalgic la itinerarul Arcei noastre, e să-mi amintesc – şi-mi amintesc! – de Jermuk, de fâşia aia de apă venind, boltit, de la peste şaizeci de metri înălţime, pun „acolo" ca epigraf titlul cărţii de debut a lui Serge: *Cascade, ou L'eau qui tombe infiniment.* (Dar de ce nu şi hemingwayana *A Moveable Feast* de care am scris ceva mai sus?)

Relativ târziu în noapte, tot la Homer „sunt chemat"; *mă bâzâie*, cum se spune în Negurenii mei de baştină, prefaţa pe care am acceptat să o scriu pentru editura *Prut Internaţional*. Constat ceea ce e mai uşor de constatat: La ticluirea prefeţei pentru *Iliada, Odiseea, Eneida* va trebui să ţin cont – obligatoriu, altfel nu se poate – de specificul acestei repovestiri: e pentru copii. Ar fi complicat? Probabil da, o să văd, însă *nota la*, sunetul incipient de camerton al textului, pare-se că am şi găsit, gândindu-mă la „banalul" fapt că Homer era considerat marele dascăl al grecilor, primul învăţător al copiilor de acum 28 de secole. În acele vremuri, nu existau manuale, cărţi, acestea fiind substituite de versurile poeţilor, înainte de toate de *Iliada* şi *Odiseea*, care conţin multe date geografice şi istorice. Dar, mai înainte de toate, ele îi ofereau piciului elin modele umane demne de a fi urmate spre binele patriei sale.

27 octombrie

Mă trezesc, *comme toujours*, destul de devreme. Până să cobor la micul dejun, pun să fiarbă apa în ceainicul electric (amfitrionii au avut grijă, oferindu-ne din partea casei ceai, cafea, ciocolată) şi, pe fundalul sâsâitului lui, îmi zic că şi în somn nu m-a lăsat în pace prefaţa pentru Homer şi Virgiliu repovestiţi, adaptaţi pentru copii. Dacă nu în vis, sigur că în subconştient „am călătorit" în Elada şi Roma antică.

Sunt de crezut exegeţii care consideră că geniul lui Homer a fost asemenea unui cuptor-convertizor în care s-au topit zăcămintele primare, bolovănoase ale istorisirilor populare, ale folclorului elen de acum 28 de secole, pentru a se alege, ca în alchimie, aurul pur. Iar peste alte secole, împreună cu *Biblia*, capodoperele homeriene constituie sursele civilizaţiei umane, de unde au pornit miturile, religiile, ştiinţele care încearcă să înţeleagă şi să explice lumea, universul, învăţând, de fapt, omul din toate timpurile să trăiască, să se bucure de rodul muncii şi creaţiei sale. Iar cele ce au fost la început bineînţeles că au avut urmări, de la ele pornesc ramificaţii, inspiraţii, alte creaţii, zic – pentru „a motiva" în viitoarea prolegomenă trinitatea din carte: *Iliada* şi *Odiseea* (Homer), plus *Eneida* (Virgiliu), aceasta din urmă considerată epopeea naţională a latinilor (romanilor), apărând peste câteva secole după epopeile greceşti. Adică, fermecat şi impulsionat de vigoarea narativă, artistică a epopeilor lui Homer, poetul latin a găsit de cuviinţă (la sugestia zeilor, credea el) să dea continuitate subiectului, să-i caute perspectivele posibile. Tema filată de la grec(i) e dezvoltată deja după victoria aheilor în albia legendei conform căreia, în urma căderii Troiei, Enea, erou troian de origine divină, porneşte în lungi peregrinări, până ajunge pe tărâmurile italice, unde încropeşte o colonie care, mai târziu, avea să întemeieze Roma. Iar povestea depănată de aici încolo îi este cunoscută oricărui copil care a văzut statuia lupoaicei ce alăptează pe cei doi gemeni, Romulus şi Remus, la Bucureşti sau la Chişinău, la Cluj sau în oricare alt oraş românesc (sunt mai multe ce au atare monument).

jurnal

Festivalul-Concurs Alexandru Macedonski

Asociaţia Macedonenilor din România organizează, **Festivalul-Concurs de Poezie Alexandru Macedonski**, adresat atât scriitorilor de poezie care nu au debutat în volum, cât şi celor cu unul sau mai multe volume editate, membri sau nu ai Uniunii Scriitorilor din România.

Întrucât poetul Alexandru Macedonski este de origine macedoneană, concursul se adresează cu precădere scriitorilor de etnie macedoneană, membri sau simpatizanţi ai Asociaţiei Macedonenilor din România, dar, în egală măsură se adresează tuturor minorităţilor din România cât şi tuturor cetăţenilor români şi este deschis şi creatorilor care vor să participe la acest festival de poezie organizat sub egida A.M.R.

REGULAMENTUL CONCURSULUI

Concurenţii care au debutat în volum vor trimite câte 2 exemplare din ultima carte editată, iar cei care nu au debutat în volum vor trimite câte un grupaj de 10 poeme, însoţite de motto, în plic închis, în care se va introduce un alt plic pe care se va scrie motto-ul ataşat poemelor, iar în interior se vor scrie, pe coală albă, datele de identitate, telefonul şi adresa autorului. Înscrierile la acest eveniment se vor desfăşura în perioada 15 decembrie 2013 – 28 februarie 2014, data poştei.

Juriul festivalului va fi format din personalităţi literare din cadrul Asociaţiei Scriitorilor din Oltenia. Fiecare membru al juriului va nota independent lucrările, fără a cunoaşte opinia celorlalţi.

Premiile acordate

Pentru secţiunea la care vor participa scriitorii cu cărţi editate premiile I, II şi III – o excursie de 7 zile, 5 zile şi, repectiv, 3 zile, pentru două persoane, în Macedonia, la Ohrid şi Skopje, cu toate condiţiile asigurate.

Pentru secţiunea la care vor participa autorii care nu au debutat în volum, premiile sunt următoarele Premiul I – publicarea unui volum de poezii şi promovarea lui ; Premiul II – 500 lei ; Premiul III – 400 lei.

Premianţilor li se vor asigura toate condiţiile pentru a participa la festivitatea prilejuită de acordarea premiilor, care vor avea loc pe data de 14 martie 2014, ocazie cu care se va comemora şi ziua de naştere a poetului Alexandru Macedonski.

Lucrările pentru concurs se vor trimite pe adresa Asociaţiei Macedonenilor din România, str. Thomas Masaryk nr. 29, sector 2, Bucureşti. Informaţii suplimentare se pot obţine la telefon 021.212.09.23 şi pe site-ul www.concursfestivalmacedonski.ro.

Cei care doresc să sponsorizeze acest eveniment cultural sau să devină parteneri în organizarea lui sunt aşteptaţi să ne contacteze la următoarea adresă de mail: asmacedonenilor@yahoo.com.sg. Sponsorilor şi partenerilor acestui eveniment li se va asigura reclamă pe toată durata desfăşurării manifestaţiei.

Florian Silişteanu

Din cana cu păsări

despre distanța din care bea poetul apa de om

**** lui traian t cosovei***

nu e drept vă spun nu e drept să scoateți apă de citit din puțul acestei distanțe din care soarbe poetul

stați la rând si nu inghesuiți că e pentru toți aprindeți veioza si notați când e ziua numelui si până când ține - până unde - nu!

nu nu e drept să nu stiu câte stele sunt pe cer nu nu e drept fraților care numărați mereu de sus când bine știți că din pământ vine lumina - ea l-a luat pe tata la coasă și n-a mai venit ea a luat-o pe mama să pună pâinea la dospit si n-a mai venit offf nu e drept să pleci fără să stii încotro

să punem la poartă un număr de păsăre

nu socotiți nici felul nici neamul in care ciocul ei va ciuguli distanța

puneți păsări la poartă - de unde le luați nu e treaba mea

beți aripi în loc de cafea înmulțiți de câte ori v-a fost sete cu felul in care ați fost insetați si puneți păsări la poartă ..nu incuiați nu lăsați semne

ci doar un prosop să se șteargă Domnul pe mâini

1 ianuarie 2014, Folsom - California

Leonid Dragomir: Convorbiri cu Dan Ciachir

(urmare din pag. 23)

Fără să intru în amănunte, găsesc, personal, că discuțiile dintre cei doi pe teme precum diversele moduri de a trăi ortodoxia, adeziunea sau nu la politică, dimensiunea practică a culturii, eșecul la români, despre morală, ecumenism, ateism, autenticism, românism, dar și despre perenitatea mentalităților creștin-ortodoxe în cultura laică, sau religiozitatea românilor astăzi față sau nu de interbelic, despre fericire sau bucuria fără motiv – de la Dumnezeu - întregesc imaginea unei plaje de probleme pe care cu generozitate trece claviatura foarte vastă a unei cărți, pe cât de riguroase în privința formulării întrebărilor și răspunsurilor, tot pe atât de accesibilă și mordantă în ductul lecturii.

Cât privește cealaltă nervură a cărții, aceea privind "revelarea" continuității trecutului mai apropiat (comunismul) sau mai depărtat (interbelicul) cu prezentul, trebuie spus că ea ridică o serie întreagă de întrebări. Am înțeles foarte bine distincția pe care o face D.C. între amintiri și memorii, pe de o parte, și evocările cu totul libere, în care nu e nimic, în principiu, de susținut sau de respins… Or, tocmai aici Dan Ciachir se înșeală. În buna limbă românească *a evoca* (de la latinescul *evoco, evocare* = a chema prin farmece zeii, a atrage pe cineva prin recompense etc.) înseamnă tocmai a redeștepta *cu măestrie artistică* (subliniez) oameni, fapte, întâmplări; *măestrie* a stilului care, mă grăbesc să spun, lui Dan Ciachir, după părerea mea, în niciun caz nu-i lipsește, ba dimpotrivă. Chiar dacă el, cum ține - foarte ciudat! - să se autocracterizeze, n-ar fi un stilist, deși bun cunoscător și prețuitor declarat al lui Ion Ghica și Mateiu Caragiale, scriitori în stare, vorba lui, "să redea nuanțele climatice ale unui oraș". Nu vreau să intru în amănunte privitor la "poezia" evocărilor sale din Bucureștiul, și nu numai, anilor '60-'70, dar a afirma, dincolo chiar de orice interes politic, fie! că cine vroia să(-și) valorifice existența în comunism o putea face înseamnă a pune în paranteză o întreagă istorie calamitată sub toate aspectele. Să uite Dan Ciachir așa ușor avatarurile tipăririi, prin 1966, de către patriarhul Iustinian a unei simple *Biblii* în același București al fabuloaselor grădini publice și restaurante deschise până la orele 2,30 noaptea? Să uite el că pentru vina de a fi citit o carte de samizdat, în procesul Noica-Pillat, de la începutul acelorași lăudați ani '60, cei doi mari scriitori au luat împreună mai mult de 50 de ani de muncă silnică? Să nu înțeleagă el în toată grozăvia lor pentru literatura și arta românească consecințele retragerii de pe piață, în urma "intervenției" pe lângă Ceaușescu a unui culturnic ca Eugen Jebeleanu, a antologiei de poezie română, în două volume, alcătuită în 1966 de către Nicolae Manolescu, în care, după atâția ani de căluș în gură, fuseseră incluși pe criterii estetice Radu Gyr, Nichifor Crainic, Horia Stamatu și Ștefan Baciu? Nu! Mai mult ca sigur că nu a uitat, din moment ce el însuși evocă aceste momente în *Când moare o epocă* (ediţa completă, *Timpul*, Iași, 2013). Doar că, după părerea mea, așa-numita "continuitate" dintre trecutul mai apropiat (comunism) – în special - sau mai îndepărtat (interbelicul) cu prezentul nu este la Dan Ciachir decât, eventual, o iluzie a unei fericite naturi răsăritene ușor de satisfăcut în anii aceia, ca și acum, poate. Oare nu manifesta el atunci convingerea că "în România, calea către ieșirea din turmă era aceea a artei"? "Devenind scriitor, pictor sau muzician, scrie D.C. în *Când moare o epocă*, erai asimilat unei caste în care se vorbea cu *domnule* în loc de *tovarășe* și nu se bătea cu pumnul în masă. Dacă o editură îți respingea un roman esteticește reușit, acesta putea apărea la altă editură, spre deosebire de o cerere de pașaport care odată respinsă era, de cele mai multe ori, avizată negativ la nesfârșit". Din această perspectivă, poezia Bucureștiului anilor '60-'70 din *Când moare o epocă* nu este decât poezia Bucureștiului de la confluența Orientului cu Occidentul, un vestigiu care parcă ar cere bucuria, în afara oricărei cauzalități, dată de Dumnezeu, a împăcării cu un timp anistoric… Dar, de aici, se poate începe o altă discuție.

Să uite Dan Ciachir așa ușor avatarurile tipăririi, prin 1966, de către patriarhul Iustinian a unei simple *Biblii* în același București al fabuloaselor grădini publice și restaurante deschise până la orele 2,30 noaptea?

Număr ilustrat cu imagini din Damasc și cu artefacte din Muzeul Național Damasc.

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că *Argeș* nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteți abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068. e-mail: revista_arges@yahoo.com. Revista de cultură *Argeș* poate fi procurată în București de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ**
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU** (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Corector: **RADU GÎRJOABĂ**

Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
e-mail: revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu

Reportaj (tardiv) din mijlocul Revoluţiei izbucnite pentru un minus la ouă. De Crăciun (II)

(urmare din numărul trecut)

O cafea (din rezerva strategică a mamei), în aşteptarea revoluţiei

Cobor din Trabant şi mă îndrept spre staţia de autobuz. De la Petroşani la Petrila sunt doar 3 km. Ajung acasă, la mama, pe la 10. Se bucură că mă vede aşa, pe neaşteptate, şi mă îmbie cu o cafea. „Mai am eu ceva, pusă deoparte, de pe când trăia Moşu”. De când avea nepoţi, mama îl alinta pe Tata zicându-i Moşu. Era o formă afectuoasă de a-l numi pe Tata, conform poreclei pe care i-o dăduse nepoata mea, Anca. Mama devenise, botezată tot de Anca, Babane. (Mai târziu, când ne călcase pragul un oaspete turc, respectivul s-a mirat foarte tare că bunicilor, şi poporul turc şi cel român le zic la fel. Anca îmbogăţise fondul comun al limbilor noastre la fel ca Monsieur Jourdain. Fără să ştie...) Stăm şi savurăm, pe îndelete, cafeaua turcească. Apoi mama se scuză că are ceva treabă, în curte, cu orătăniile. (Buna noastră mamă avea obiceiul că nu arunca nimic. Clasa ziarele şi revistele la care era abonată pe ani şi pe decenii. La fel a procedat şi cu manualele şi cu caietele noastre. Cobora, periodic, la pivniţă, şi arhiva toate lucrurile legate, într-un fel sau altul, de familia noastră.) Acum, a revenit în casă după ce îndestulase găinile şi raţele din curte. Jos, s-a întâlnit cu vecina noastră, o unguroaică foarte grasă şi foarte cumsecade.

- Aţi dat drumul la televizor d-na Barbu?

- Acum? se miră foarte tare mama. La ora asta?

Era chiar în mijlocul zilei iar la noi, la români, emisiunile începeau la ora 20 şi sfârşeau, inevitabil, la ora 22 fix. Doar dacă era vreun congres se mai schimba ora închiderii..

- Dă drumul la televizor, îmi spune mama cu jumătate de glas. Vecina spune că ar fi program..

Mă uit la ea cu neîncredere şi apăs pe buton. Dinescu şi Caramitru începuseră Revoluţia română în direct. „Dictatorul a fugit! Dumnezeu şi-a întors faţa spre români!” Ne îmbrăţişăm, o iau pe mama în braţe şi o ridic sus, până-n tavan, de bucurie. Ochii ne sunt plini de lacrimi. „Doamne, de-ar fi trăit şi Moşu, să se fi bucurat şi el...” Cât a trăit, Tata fuseses contabil şi venea acasă , în mod tradiţional, foarte târziu. Când l-au transferat, în interesul serviciului, de la mină la consiliul local al sindicatelor erau trei contabili. Apoi au rămas doi pentru că s-a considerat că era mare nevoie de un portar. În cele din urmă, tata a rămas singur, celălalt post a fost transformat pentru a face loc încă unui activist. Seara, când ajungea acasă, sfârşit de oboseală, dădea drumul la radio şi asculta până noaptea târziu „Europa liberă”. Aveam un radio vechi, sovietic, marca „Latvia”. Postul se auzea când mai bine, când mai rău. Când nu se mai înţelegea nimic, tata adormea. Noi ne sculam uşor din pat, aşa ca să nu-l trezim, şi stingeam radioul. Tata tresărea instantaneu şi ne certa: „De ce l-aţi oprit? Ştii că auzeam tot...!”

- Bine, mă, tată, dar adormiseşi...Iar noi nu puteam dormi de bruiaj.

- Vi se pare. Ascultam tot timpul. Dă-i drumul...

Chiar totul e de vânzare? Inclusiv...

Aprindeam, resemnaţi, radioul şi încercam să fixăm postul cât mai bine. Tata mai asculta puţin şi adormea din nou. Înainte de culcare ne avertiza ca nu cumva, în caz că Noel Bernard, directorul postului nostru de radio, ar anunţa ceva important, să nu-l trezim imediat... Din acest motiv, tata a avut, aproape mereu, un somn liniştit.

Aprindeam, resemnaţi, radioul şi încercam să fixăm postul cât mai bine. Tata mai asculta puţin şi adormea din nou. Înainte de culcare ne avertiza ca nu cumva, în caz că Noel Bernard, directorul postului nostru de radio, ar anunţa ceva important, să nu-l trezim imediat... Din acest motiv, tata a avut, aproape mereu, un somn liniştit. (El s-a prăpădit pe 27 februarie 1988, la puţin timp după ce împlinise 69 de ani. Plecase dimineaţa să ofere câteva mărţişoare doamnelor cu care făcea, împreună, contabilitatea unor sindicate mai mici. N-a mai apucat să ajungă la ele din cauza unui infarct, întâmplat peste drum de casă.)

Nu trece mult şi apare, venind de la mină, şi fratele meu, Ion. Vine într-un suflet însoţit de doctorul întreprinderii şi cu o sticlă de ţuică, goală pe jumătate. Ne îmbrăţişăm şi urmărim, evenimentele de la televizor. Între timp, doctorul se îmbătase şi trecuse la efuziuni repetate cu televizorul. De fiecare dată când revoluţionarii mai anunţau o veste bună - în sensul că mai făcuseră un pas pentru a-l prinde viu, pe Ceauşescu - doctorul săruta ecranul. La un moment dat scenele se repetau atât de des încât deveniseră de-a dreptul enervante pentru ceilalţi care nu-şi puteau dezlipi privirea de pe ecran. Îi spunem acest lucru de la obraz. Omul se supără şi, după o vreme, se hotărăşte să plece acasă. (Peste câteva luni a părăsit şi ţara şi se stabileşte definitiv în Germania. Nevasta şi copilul îi rămân în ţară. Revine, periodic, de sărbători. Ne vizitează de fiecare dată. Odată a venit şi la galeria noastră de artă postrevoluţionară. Atunci s-a oprit îndelung în faţa unui desen făcut de o artistă italiană. (Un domn pleacă la drum încărcat de geamantane grele. Este o imagine surprinsă din spate. Urmele paşilor săi sunt în formă de inimă.) Doctorul îl priveşte cu atenţie, vede toată expoziţia şi iar se întoarce, ca atras de un magnet, la desenul Assuntei Totti-Burati. „E de vânzare?”, ne întreabă el într-un târziu.

Promiţând o discotecă non stop. Culturistul Nema vrea să devină primul primar democrat al Petrilei

Afară se înserase. Revoluţionarii au plecat să schimbe conducerile locale. În oraşul nostru, cel mai hotărât s-a dovedit a fi fost d. Nema. Nimeni nu mai ştia cum îl cheama cu adevărat. E culturist, înalt, cu pieptul mereu bombat şi e îmbrăcat ca orice rocker din Occident care se respectă.. Toată puştimea din oraş ştia că idealul declarat al dlui Nema era să care sculele formaţiei Led Zeppelin. Din acest motiv a născut o cruntă invidie între cei care nu-şi fixaseră un ideal atât de înalt. La Revoluţie, d. Nema a devenit mult mai pragmatic şi a anunţat că vrea să devină primar. „Dacă o să mă alegeţi pe mine, atunci o să vă dau discoteci zi şi noapte!” Programul lui a părut oamenilor a fi destul de subţire drept pentru care a şi fost contestat imediat. Un alt grup de revoluţionari petrileni a plecat la mină şi a pus pe fugă directorul. Aveau şi ei motivele lor. Lumea zicea că femeile din oraş sunt tinere şi frumoase pentru că se tratează cu bujorul de munte. Bujorel era chiar directorul minei şi organiza, periodic, chefuri la cabana minei de la Lunca Florii. Acolo a săpat cu minerii o galerie a cărei menire nu era să ajungă la cărbune ci la o temperatură adecvată vinurilor păstrate pentru ocaziile festive. La Revoluţie, Bujorel a luat-o peste văi şi dealuri fugind din calea mulţimii dezlănţuite. După câteva săptămânii a ajuns, pe căi numai de el ştiute, primul prefect al judeţului nostru liber de comunism. Presa a scris mult şi cu folos pentru că omul nu a rezistat foarte mult în funcţie. A revenit acasă şi a deschis un magazin de lacuri şi vopsele. Fostul prim secretar a stat ascuns o vreme, alături de orătăniile sale din gospodărie, dar când şi-a dat seama că nu s-a schimbat mare lucru s-a prezentat, ca democrat, la primele alegeri libere. De atunci, a câştigat, detaşat, la fiecare patru ani, reprezentând de fiecare dată, un alt partid. Nu zicea, oare, Marx că omul e cel mai preţios capital?

La Petroşani, salvarea fostei puteri vine de la containerul de gunoi. Voma era ocupată...

La Petroşani, când a izbucnit Revoluţia la radio şi televizor, tovarăşul prim secretar se afla în audienţă. El îi asculta, odată pe săptămână, pe oamenii muncii care îi relatau, mereu, aceleaşi probleme care îi sâcâiau de ani de zile: lipsa apei (şi rece şi caldă), insuficienţa buteliilor, frigul din apartamente, raţiile puţine la alimente etc. Când au intrat revoluţionarii, tovarăşul prim se făcuse (şi mai) negru. Besiga era un brunet suplu căruia îi plăcea foarte tare, la audienţe, să poarte helănci albe. Acolo nu era obligat să vină în costum şi cravată. Un şofer de pe basculă, intrat intempestiv în sala unde se ţineau audienţele, tocmai se pregătea să-i ardă o palmă muncitorească tovarăşului prim. Noroc cu activistul Cărăvăţ că s-a interpus între cei doi şi, brusc, obrazul îi devenise roşu ca para focului. Tovarăşul C. tocmai terminase academia „Ştefan Gheorghiu” şi peste tot spunea cât de greu i-a fost lui la şcoala aia de partid. Pornise în viaţă ca lăcătuş de la mină iar acum era extrem mândru de realizarea lui intelectuală. Tatălui său îi spusese că a absolvit cea mai înaltă şcoală din ţară: şcoala pe care au absolvit toţi primii secretari de comune, oraşe şi municipii din România. De aceea nu a pregetat, nici un moment, să-l apere pe tovarăsul prim. El îl trimisese la şcoală. (Ulterior el a pus bazele PSM-ului local - cu ajutorul căreia a ajuns în parlament şi Adrian Păunescu - iar în zilele noastre e pensionar minier şi şeful unei filiale a pescarilor amatori din Petroşani.)

În busculada care s-a produs, tovarăşul prim reuşeşte să se strecoare până la uşa din spate şi părăseşte sediul la bordul unei maşini cu care se căra gunoiul în oraş. Voma era ocupată aşa că a apelat la un container. Cel care l-a luat la bord a fost un ex coleg de şcoală primară. „Mă, tu cu mine ai fost domn. Ştiu câţi au vrut să mă schimbe şi tu mi-ai ţinut spatele. Aşa că, hai sus!” Tovarăşul prim a părăsit oraşul pe uşa din dos. A ajuns, după câteva săptămâni, primitor - distribuitor la o întreprindere de materiale de construcţii din judeţ. Gurile rele spun că asta a făcut şi când a fost prim secretar. Numai că atunci îl ajuta şi nevasta. Ea primea iar el redistribuia case, bonuri de benzină, televizoare, wiskey-uri, cafea şi, desigur, morală proletară. La tot municipiul...

Un inspector financiar demontează teoria circarului Boiţă

Primul revoluţionar care ar fi aruncat tabloul lui Ceauşescu pe fereastră a fost, dacă ar fi să-l credem pe d. Boiţă, chiar el personal. Tot el ar fi anunţat mulţimea că „Ceauşescu a fugit!” D. Ionuţ, fost inspector financiar la primărie, a contestat spusele dlui Boiţă din motive logice. „Mă, ăla nu avea cum să arunce tabloul de pe balcon pentru că balconul era chiar deasupra uşii de la intrarea în sediu. Iar la ora când a fugit Ceauşescu acolo era o mare de oameni care voia să intre înăuntru. Doar nu le-o fi dat oamenilor cu tabloul lui Ceauşescu în cap. Exclus! Eu, cu unul de la Spital, am luat tabloul şi i-am dat foc! Aşa să ştii!”